

TĂLCUIRE LA CEA CĂTRE COLASENI

CAP. I.

1. Pavel Apostolul lui Iisus Christos, prin voea lui Dumnezeu.

Indată dela început cu chip ascuns obóră dogma cea rea, ce o avea Colasenii, cum că prin angheli s'aú mântuit și nu prin Christos, fiind-că eú nu sînt Apostol al anghelilor, ȓice, ci al lui Iisus Christos. Și acesta este voea lui Dumnezeu a fi eú Apostol al aceluia și nu al anghelilor. Decí de sînt eú Apostol cu voea lui Dumnezeu, arătat este că și adevărate sînt acelea ce propoveduesc voue, ca un Apostol al adevăratului Dumnezeu. Și care sînt cele ce propoveduesc voue? Sînt acestea: cum că de către Fiul ne-am proadus noi lui Dumnezeu și Părintelui și cum că noi cei ce am cređut în Christos ne-am slobođit de iudaiceștile și elineștile luări aminte. Insemnézá însă, o cetoriúle, pre prepoziția «prin», că aicea se ȓice la Dumnezeu Părintele pentru Arieni, cari ȓic pre Fiul mai mic decât Părintele «fiind-că Evanghelistul Ioan a ȓis că «nu dintr'insul» (adecă din Fiul) ci că «printr'insul s'a făcut tóte» (Ioan I, 2).

Și Timotei fratele.

Decí și Timotei este Apostol, fiind-că se numește frate al lui Pavel după Christos, după urmare însă era să fi arătat Pavel și pre Timotei Colasenilor, pentru-că era frate al seú și împreună Apostol.

2. Sfinților celor ce sînt în Colase și credincioșilor în Christos Iisus.

Colasele saú Colosele¹⁾ sînt cetate a Frigiei Pacatianeí nu-

---

¹⁾ De către Teodorit adecă Colase se numesc și de către cei mai mulți. Iar de sfințitul Teofilact pretutindenea Colose se numesc; iar de dumnezeescul Chrisostom une ori Colose iar alte ori Colase se află că

mită, care în ziua de azi se numește Hone, unde arhanghelul Mihail a făcut minunea. Arătat însă este, cum că Honele sînt Colasele, căci lângă Hone este și Laodichia, mitropolie fiind a Colaselor. Pentru acésta poruncește Apostolul Colasenilor să trimită scrisórea să se cetescă și în Laodichia, aprópe fiind de dinșii: «și când se va ceti de voi scrisórea, să faceți ca să se cetescă și în biserica Laodichenilor» (Col. IV, 6). De unde, ȕice, voi Colasenii v'ați făcut sfinți? Nu v'ați făcut prin sf. botez, carele (se) săvirsaște intru mórtea lui Christos? De unde vė numiți credincióși? Aũ nu vė numiți pentru acésta, căci ați creȕut în Christos și căci vi s'a încredințat atâtea taíne mari dela Christos? Pentru-că hristianii se numesc credincióși nu numai căci aũ creȕut în Christos, ci și căci li s'aũ încredințat atâtea înfricoșate taíne, pre care nici anghelii le știaũ, precum și credincios se ȕice prietenul acela căruia îi încredințam și îi spunem taínele nóstre. Și de unde vė numiți fii ai lui Dumnezeu și frați între sine-vė? Óre din faptele vóstre sau din isprăvile vóstre? Ba, ci din Darul lui Christos. Decí cum suprascriți proaducerea vóstră către Dumnezeu și mântuirea vóstră dela anghelii?

Har fie vouė și pace dela Dumnezeu și Părintele nostru¹⁾.

Aicea nu adauge Apostolul numele lui Christos, cu tóte că avea obiceiũ a-l adauge în tóte scrisorile ce trimitea. O face însă acésta pentru a nu se împrotivi îndată din începutul scrisorei Colasenilor, ca să nu-i facă să se depărteze dela ascultarea celor-l-alte cuvinte. Și dupre urmare pentru ca să nu se lipsescă de scoposul îndreptărei lor, pentru care s'a pornit a le scrie. Spue aicea dar luptătorii de Duh Machedonianii, cei ce ȕic că Sfíntul Duh nu este Dumnezeu, cum s'a făcut Dumnezeu părinte al nostru? Aũ nu s'a făcut prin Sfíntul Duh? Și cine a dăruit nóuė bunătățile cele mari și mai pre sus de minte? Aũ nu le-a dăruit nóuė Sfíntul Duh? Decí cum îl micșorați voi și ȕiceți că nu este Dumnezeu?

3. Mulțămim lui Dumnezeu și Părintelui Domnului nostru Iisus Christos, tot-de-una pentru voi rugându-ne.

Iisus Christos, ȕicc, este Domnul și Stăpánul nostru, și nu slujitorii lui Iisus Christos, anghelii. Arată însă Pavel dragoste Colasenilor nu numai pentru rugăciunea acésta ce o face

se numesc. Iar Gheorghie Chedrino ȕice cum că Colasul cel ce era în Rod s'a numit dupre mărimea ce avea. Iar dela Colos iarăș s'a numit Coloseni; o serie însă acésta în anul 12-lea al împărăției lui Constandin fiul lui Constandie, a fiíului lui Iraelie celui de dînsul istorisit.

¹⁾ Despre ȕicerea: har vouė și pace dela Dumnezeu, veȕi la cap. I, stih 3 al ceii către Corintenii.

aicea pentru dinșii, ci și pentru rugăciunea ce tot-de-una o proaduce lui Dumnezeu pentru dinșii; căci și pre cei ce nu-î vedea trupește, gânditor tot-de-una îi avea înaintea sa și se ruga pentru dinșii de trei ori fericitul Apostolul Domnului.

4. Auđind credința vóstră cea în Iisus Christos.

Mulțămim, ție, lui Dumnezeu și Părintelui, pentru-că am auđit dela Epafrat credința ce aveți voi hristianii cei din Colase, nu întru angheli, ci în Christos Iisus. Îi proapucă însă și îi prinde pre ei cu cuvintul acesta; ci și numirile acestea Christos Iisus sînt semne și doveđi ale facerei de bine ce a făcut Christos nouă ómenilor, pentru-că el s'a uns pentru dragostea noastră¹⁾ și el este carele a mântuit pre norodul sėu de peccatele lor, pentru care și s'a numit Iisus (Mat. I, 21).

Și dragostea cea către toți sfinții.

Am auđit, ție, dela Epafraș și dragostea ce aveți nu către cutarele și cutarele, ci către toți sfinții, în cât acéstași dragoste o aveți și voi pentru noi; pentru acésta după urmare veți asculta cu dulcėtă și acestea ce scriem vouė. Cu aceste cuvinte însă arată Pavel că are iubiți pre Colasenii și prieteni ai sėi. Eú însă socotesc că «dragostea» numește aicea pre milostenie și pre chipul cel împărtășitor precum și într'alt loc așa o numește pre acésta.

5. Pentru nădejdea ceea ce se păstrează vouė în ceriú.

Iubiți, ție, frații mei, pre sfinți, nu pentru vre un sfirșit ómenesc, ci pentru nădejdea bunătăților celor viitoare. Saú și așa se înțelege, că noi mulțămim lui Dumnezeu pentru-că aveți se moșteniți voi nesticatele bunătăți în ceriú cele nădejduite, fiind-că bunătățile cele fitóre nu sînt gătite pre pămėnt pentru ca să se strice, ci sînt gătite în ceriuri pentru ca să fie nesticate și vecinice. Decí nu vė îndoiți pentru nădejdea ce aveți, fiind-că acésta este sigură și adevėrată. Acest cuvint însă îl ție Pavel hristianilor acelora, cari aú fost avut saú cari a-veaú necazuri și ispite, pentru ca să nu caute odihna vieței acesteea nici să se întristeze și se slábescă întru ispite, fiind-că pentru acestea aú să ia mare rėsplătire în ceriuri.

Carea o ați auđit în cuvintul adevėrului Evangheliei.

Nu a ție: a propoveduirei, ci: a Evangheliei, pentru ca să a-ducă aminte Colasenilor cu numirea Evangheliei de facerile de bine, de bunătățile ce aú luat dela Dumnezeu. Fiind-că Evangelia s'a dat pentru bunătăți și pentru facerile de bine, că și însuși numele ei acésta însemnėază, adecă bune vestiri și bu-

¹⁾ Despre numele lui Christos veđi la cap. I, stih 1 al ceii către Romanii, în suptinsemnare.

curătoare vestiri (veđi la suptînsemnările cap. I la începutul ceii către Romani, ce este Evanghelia). Iar dacă și Evanghelia este cuvînt adevărat, apoi și întru dînsa nici o minciună se află. Drept aceea cum voi faceți mincinos pre adevăratul cuvîntul acesta al Evangheliei? Fiind-că nu credeți precum mai înainte v'ați învățat din cuvîntul acesta cum că dela Christos este mîntuirea. Cari însă a fost cei ce au propoveduit la Colaseni Evanghelia? A fost Apostolul Epafras, precum mai sus o arată a-icea Pavel.

6. Al ceii ce este de față la voi, precum și în tótă lumea.

Ca cum ar fi fost însuflețită Evanghelia, a ție Pavel că ea se află față la Colaseni. Nu a venit, ție, la voi Evanghelia și apoi a fugit, ci este față și stăpânește învățătura ei întru voi. Cu aceste cuvinte însă îndulcește și îmblânțește pre Colaseni. Iar fiind-că ómenii cei mai mulți se întăresc mai bine, când au împreună părtași și pre alți ómenii de aceleași dogme și cugetări, pentru acésta Pavel, ție, că Evanghelia nu se află numai la voi, ci și în tótă lumea, că în fiește-care parte a lumii este, și stăpânește și se păzește învățătura ei.

Și este aducând rod și crescîndu-se.

Rodește adecă, ție, Evanghelia pentru bunele fapte ale hristianilor celor ce cred într'însa. Și se crește pentru-că în tóte țilele aduce pre mulți necredincioși la credința și învățătura sa. Și îi face credincioși. Și nu ar fi adus rodurii, nici s'ar fi crescut atîta mult Evanghelia, de nu ar fi fost mai întăi adevărată și întărită, pentru-că și pomii când se întăresc și se înrădăcinază bine în pămînt, atuncea fac rodurii mai multe.

Precum și întru voi.

Apucă mai înainte și prinde pre Colaseni cu laudele acestea Pavel, precum și mai sus a făcut, că și de ar voi să nu pótă fugi de cuvintele sale; căci dacă, ție, precum la toți ómenii așa și la voi s'a propoveduit Evanghelia, cum acum dela sineși unii dogmatiseasc almintrelea?

Din țiea întru care ați auzit și ați cunoscut Darul lui Dumnezeu întru adevăr.

Rodește, ție, și crește Evanghelia lui Christos întru voi din țiea aceea, întru care ați cunoscut Darul lui Dumnezeu și ați cređut. Dar cum ați cunoscut și ați cređut? Adecă nu cu amăgire și cu cuvinte zadarnice și mincinoase, ci cu adevărul, adecă cu minuni și cu lucrări mai pre sus de fire și deșanțate.

7. Precum și v'ați învățat dela Epafras.

Așa, ție, ați cunoscut Darul lui Dumnezeu cu înseși lucrurile, precum și v'a învățat pre voi Apostolul Epafras, fiind-

că el nu v'a învățat altele și voi v'ați învățat și faceți altele, ci inseși acelea ce el v'a învățat, aceleași le-ați învățat. Se vede însă că Epafraș acesta era Colasean, precum țice Teodorit și a propovedit Evanghelia la Colasenî, precum am țis mai sus¹).

Dela iubitul împreună slugă cu noi.

Cu aceste cuvinte arată Pavel Colasenilor, că Epafraș acesta propovedit lor era vrednic de credință; fiind, țice, că eă nu l'aș fi iubit pre el și nu l'aș fi numit împreună slugă cu mine, de nu ar fi fost credincios și adevărat.

Carele este pentru voi credincios slujitor al lui Christos.

În locul vostru, țice, a slujit Epafraș în trebî, care se cuvin lui Christos. Fiind-că a merge la Roma Epafraș și a mângâia pre Pavel, când se afla în legături și a arăta lui aședarea Colasenilor, acêsta țic, a fost slujbă și slujire a lui Christos. Iar dacă Epafraș este slujitor și slugă a lui Christos, cum țiceți voi, că prin mijlocirea anghelilor v'ați adus lui Dumnețeu și v'ați mântuit?

8. Carele și arătând nouă dragostea vóstră întru Duhul²).

Acest Epafraș, țice, a arătat mie duhovnicésca dragoste, care aveți către mine, pentru-că singură acêsta este adevărată dragoste și iubire, cea duhovnicésca și dupre Christos. Iar celelalte tóte dragoste, atât cele firești, precum este ceea ce aă născătorii către fii și dimpotrivă fiii catre născători, așiderea și dragostele cele ce aă prietenii întru dînșii și tovarășii vre unui lucru: tóte, țic, aceste sînt neadevărate și în vreme de ispită se sting.

9. Pentru acêsta și noi din țiuva ce am auțit, nu încetăm rugându-ne pentru voi.

Pentru acêsta, care? fiind-că am auțit dela Epafraș, țice, credința și dragostea vóstră, pentru acêsta avem bune nădejdi pentru cele viitóre, și ne rugăm pentru voi, nu într'o ți saă dóuă, ci din țiuva aceea întru care am auțit aședarea vóstră cea de mai sus. Arată însă Pavel cu aceste cuvinte, una adecă dragostea ce are el către dînșii și alta încă că liniștit și fără simțire îi prihănește pre Colasenî, căci cu tóte, că aceia atăta

¹) Că țice Teodorit așa despre Epafraș: „Cetățean al lor vrednic de laudă era bărbatul acesta Epafraș, țic, iar la Roma mergend a spus dumnețescului Apostol (a decă a arătat lui Pavel) și credința lor cea ferbinte către Domnul și amăgirea ce li s'a făcut lor de óre-carî; pentru care și scrie în trimiterea acêsta Pavel: „vă îmbrățiséză pre voi Epafraș, sluga lui Christos cea dintru voi“ (cap. IV, 12).

²) Formă săritóre întrebunțeză aicea Apostolul, care așa se netezește: „Pre a vóstră întru Duhul dragoste“.

vreme se ajută de rugăciunile lui, însă nu se făceau pre sineși depliniți, ci încă se aflau lipsiți. Și veți, iubitele, că și noi hristianii avem trebuință ca să avem multe rugăciuni și în totă vremea, pentru-că și dumnezeescul Pavel tot-de-una se ruga și măcar că nimica isprăvea, rugându-se pentru Colasenii, cu toate acestea nu s'a lăsat prea iubitorul de frați de a nu se ruga pentru dinșii și a nu își face lucrul său.

Și cerând ca să vă umpleți de cunoștința voei sale.

Cu aceste cuvinte arată Pavel că Colasenii, nici erau cu totul depliniți, nici cu totul lipsiți, căci de ar fi fost cu totul lipsiți, nu ar fi ținut, pentru ca să vă pliniți de cunoștința voei lui Dumnezeu; ci ar fi ținut, ca să luați cunoștința lui. Aveți, ținete, cunoștința dumnezeesței voii, ci nu o aveți totă și deplinită cunoștința acesta. Și cum că v'ați proadus lui Dumnezeu și Părintelui, acesta o cunoșteți. Iar cum că v'ați proadus prin mijlocirea Fiului său, acesta vă lipsește de a o ști. De care acesta mă rog lui Dumnezeu să vă umpleți și să se facă deplinită întru voi. Că voea lui Dumnezeu și buna voință, adecă întâia povățuitoare voe este (precum tâlcuește sfântul Ioan Damaschin în cartea cea teologhică a doua, cap. XLVI) a lui Dumnezeu, de a se da Fiul său pentru noi și nu a se da angheli. Deci cunoștința se înțelege că este adăogirea și deplinătatea cunoștinței dumnezeesței voi¹⁾.

Intru totă înțelegerea și înțelepciunea duhovnică.

Fiind-că pre Colasenii îi amăgeau filosofi Elinilor, cu înțelepciunea cea din afară și trupescă, pentru acesta ținete aicea Pavel, că eu voesc să vă învățați dumnezeesca voe și dogma credinței voștre a o cunoște cu dumnezeesca și duhovnică înțelepciune și nu cu înțelepciune omenăscă, de care acum rătăcindu-vă, socotiți că știți. Și dacă numai a se învăța cine-va a cunoște dumnezeesca voe, are trebuință de duhovnică înțelepciune, ce ar mai ținete cine-va pentru nebunii aceia (ce fel au stăcut evnomianii și alții), cari obrăznicește și fără rușinare se fălesc, că cunosc ființa lui Dumnezeu din înțelepciunea cea

¹⁾ Și ce alta însemneză: cunoștința, veți la suptînsemnarea ținetei: „Carele voește toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vie“ (I Timot. II, 4). Iar pentru dumnezeesca voe acestea le ținete dumnezeescul Ioan Damaschin: „Se cuvinte a ști că Dumnezeu mai întâiu voește toți a se mântui și împărăția sa a o dobândi, că nu pentru ca să ne muncăscă ne-a făcut pre noi, ci pentru ca să ne împărțăm de bunătatea sa; iar păcătuiind, ca cel drept, voește să ne muncim. Deci să ținete cea mai întâiu voe înainte povățuitoare și bună voință, din sine fiind; iar cea a doua, următoare voe și depărtare, din pricina noastră“ (cart. II, cap. XLVI, din Teologhi).

din afară? Iar ce este înțelegerea, veți la suptînsemnarea dîcerei: «să dea ție Domnul înțelegere întru tóte» (II Timot. II, 7). Iar Isaia daruri ale Sfîntului Duh numește pre înțelepciune și pre înțelegere (cap. I, 2). Iar dumnezeescul Maxim aceste tálcuindu-le ție: «Insușire a înțelegerei este conașederea sufletului cu totul către cele cunoscute, iar insușire a înțelepciunii este unirea către Dumneđeũ cea necunoscută, dupre care dorul celor vrednici se face căștigare, făcënd Dumneđeũ pre cel ce se împărtășește cu împărtășirea, făcëndu-l pre el tálcuitor al dumneđeștei fericiri, dupre vecinica prolovire (saũ propunere) către cei ce aũ trebuință de eșirea cea fără de mândrie (cap. XXXVIII, din a patra sută din cele teolog.).

10. Ca să umblați voi dupre vrednicia Domnului.

Mě rog lui Dumneđeũ, ție, ca să vă învățați voi că v'ati mântuit prin Unul născut Fiul lui Dumneđeũ, spre a umbla voi, adecă pentru a petrece întru îmbunătățire, căci cel ce se învață a înțelege iubirea de ómeni a lui Dumneđeũ și că Dumneđeũ a dat pre Fiul seũ pentru mântuirea nóstră, cum acela nu s'ar da pre sineși cu totul tot spre ostenele faptelor bune, saũ cum nu ar voi a ridica crucea Domnului seũ? Că a umbla a ție dumneđeescul Apostol acésta, pentru viața cea îmbunătățită și în tóte părțile Epistoliilor sale unește credința cu viața cea îmbunătățită. De acésta și aicea dupre urmare credința o unește cu viața cea bună. Și dupre alt chip încă se înțelege acésta, adecă că nu ne rugăm numai ca să vă învățați cunoștința dumneđeștei voi, ci și ca să faceți faptele cele dupre voea lui Dumneđeũ, pentru-că cel ce știe numai și nu face, se va munci. Veți însă, o cetitoriule, că umblet și cale și petrecere numește pre viață Pavel, pentru ca cu numirile acestea să arate, că precum este de nevoe nóuë a umbla totde-una, așa asemenea este de nevoe și viața cea îmbunătățită nóuë.

Spre tótă plăcerea întru tot lucrul bun.

Pentru acésta, ție, rog pre Dumneđeũ pentru voi, ca așa să viețuiți, în cât prin tóte să plăceți lui Dumneđeũ. Și cum veți plăcea lui Dumneđeũ? Cu adevărat nu cu alt chip decât cu tótă fapta bună; căci unde se face fiește-care faptă bună, negreșit acolo este și plăcerea lui Dumneđeũ. Și veți, cetitoriule, că în fiește-care parte adauge sf. Apostol numele «tot» țiecënd: întru tótă înțelepciunea, întru tot lucrul bun, întru tótă plăcerea. Și mai jos ție: întru tótă răbdarea și întru îndelunga răbdare, pentru ca să arate cu acésta că Colasenii aũ cu adevărat și acum înțelepciune și fapte bune și dumneđească

plăcere și suferire și îndelungă răbdare; nu aũ însă tótă și deplinită înțelepciunea și faptele și suferirea și îndelunga răbdare, pentru acésta și aũ trebuință să mai ia deplinătate la tóte acestea.

Rodind și crescând întru cunoștința lui Dumneđeũ.

Precum voi hristianii ați cunoscut mai curat pre Dumneđeũ și mai vederat decât înțelepții cei vechi saũ și decât Evreii cei din Legea Veche, așa dupre urmare datorii sînteți și a spori în viața cea îmbunătățită, dupre măsura ce aveți a cunoștinței lui Dumneđeũ; căci cel ce se învrednicește a se face fiu al lui Dumneđeũ prin dumneđeescul botez, acesta este dator, câtă faptă bună să aibă? Cu adevărat mare și covârșitoare. Saũ se înțelegi acésta și așa, cum că trebuie să rodiți voi hristianii fapte, dar însă cu acestea aveți trebuință și cunoștința lui Dumneđeũ a o avea, precum se cuvine și nu precum socoți acum că o aveți; căci ce folos este de viața bună și de petrecere, dacă nu cunoșteți că prin Fiul lui Dumneđeũ v'ați mântuit? Și veđi, cetitoriule, că mai sus a đis dumneđeescul Apostol, că Colasenii aũ trebuință de cunoștința dumneđeestei voi, adecă de iconomia lui Dumneđeũ Cuvîntului pentru ca se umble și se petrócă dupre vrednicia Domnului; iar acum đice că trebuie și a crește întru faptele bune și a cunoște împreună pre Dumneđeũ. Đice însă acestea așa, ca să arate că cunoștința și credința împreună și petrecerea cea bună și faptele cele asemenea sînt una alcătuitoare a totului și una de alta sînt nedespărțite.

11. Intru tótă puterea împuternicindu-vě.

Rugăm pre Dumneđeũ, đice, fraților, pentru ca să vă umpleți de tótă puterea, întărindu-vě întru ispite și în góne și întru necazuri, în cât a nu vă împuțina cu sufletul și a nu vă desnădějdui.

Dupre stăpânirea slavei sale.

Mě rog, đice, hristianilor, ca să vă dea Dumneđeũ acest-fel de putere, precum se cuvine lui a da, adecă covârșitoare și nepovestită. Inșă să vă o dea precum este cu puțință omului a o priimi. Mare mângăere însă este cuvîntul acesta al dumneđeescului Pavel, fiind-că nu a đis putere, ci a đis stăpânire și stăpânirea slavei, care este mai mare decât puterea, ca cum ar fi đis: pretutindenea slava lui Dumneđeũ stăpânește și domnește. Decí și voi, fraților, nu slăbiți nicí vă împuținați întru relele ce pătimiți, că vă veți împuternici de slăvita putere a lui Dumneđeũ, precum se cuvine a se întări cei ce slujesc pre un stăpân ca acesta tare de slăvit.

Intru tótă îngăduirea și îndelunga răbdare.

Rog pre Dumnezeu să vă întăriți, frații mei, întru totă îngăduirea, ce aveți să o arătați către cei afară de credință, adecă către păgâni, suferind cu mulțămire întru ispitele ce ar pricinui voue, rog însă și să vă împuterniciți încă întru totă îndelunga răbdare, care aveți să o arătați între sine-vă, către cei de o credință și frați ai voștri. Căci unui om ca acelaia se dice că este îndelung răbdător, carele poate să pedepsască pre cel ce îl asuprește și nu îl pedepsește nici îi izbândește; iar răbdare(?) la omenii aceea pre cari nu-i poate a-i pedepsi și a le izbândi. Pentru acesta și la Dumnezeu nu se dice chiar răbdare, ci îndelungă răbdare, căci el poate și a pedepsi și a perde pre cei răi, însă rabdă îndelung și nu pedepsește. Dice însă Apostolul că întru totă îngăduirea și îndelunga răbdare să vă întăriți, adecă nu acum să suferiți și să răbdați îndelung, iar pre urmă, nu, ci tot-de-una și în fieste-ce lucru. Iar ca să încheem înțelegerea cuvîntului tot, dicem că acesta o înțelege aicea Apostolul, că ne rugăm ca să luați deplină cunoștință a dogmei credinței nu cu înțelepciune lumescă, ci cu duhovnicescă. Ne rugăm și ca să aveți viață înbunătățită. Ne rugăm și să plăceți lui Dumnezeu. Ne rugăm și ca să vă împuterniciți a sta vitejește întru ispite, împuternicindu-vă, precum se cuvine a se împuternici cine-va dela Dumnezeu. In sfîrșit ne rugăm și pentru ca să arătați către cei din afară îngăduire și suferire, iar către frații voștri îndelungă răbdare.

12. Cu bucurie mulțămind lui Dumnezeu și Părintelui.

Fiind-că Apostolul vrea să prihănescă pre Colasenii că nu cugetau drept dogma credinței, mai înainte netezește cuvîntul pentru a nu se arăta că îi prihănește ca pre niște vrășmași. Deci după ce a ținut mai sus că mă rog lui Dumnezeu a vi se da bunătățile cele ce le-a ținut și faptele cele bune (iar a se ruga cine-va pentru alții, acesta nu este faptă de vrășmaș ci mai ales de voitor de bine), acum aicea dice și că cu bucurie mulțamesc lui Dumnezeu și Părintelui, pentru bunătățile ce mai înainte a dăruit voue; drept aceea nu vă prihănesc, dice, frații mei din vrășmașie, ci dela dragoste și aș fi voit cu adevărat tot-de-una se vă laud, însă de nevoe și de dragostea mântuirii vostre, mă îndemn a vă prihăni. Cu un chip ca acesta întrebuițeză cuvîntul dumnezeescul Apostol și către Corintenii. Și dicînd că mulțamește lui Dumnezeu și Părintelui, cu acesta lin îi bagă pre ei în cuvîntul cel despre Fiul. Căci dacă eu cu bucurie mulțamesc lui Dumnezeu și Părintelui, negreșit mari bunătăți sînt cele ce v'a dăruit și pentru acesta eu îi mulțamesc. Insa aceste bunătăți nu v'a dăruit voue prin anghelii robii lui, ci prin stăpânul Christos, prin Fiul său. Dar

pentru ce a ȃis Pavel că mult mesc cu bucurie, pentru-că se p te a mult mi cine-va  i cu m hnic iune, precum  i Iov mult mea lu  Dumne eu cu adev rat întru ispitele ce p timea, însă mult mea cu m hnic iune  i cu durere grea a inimei, după ce  i-a rupt ha nele sale  i  i-a tuns perii capului său, care aceste s nt semne de durere  i de întristare; că atuncea a ȃis: «Domnul a dat, Domnul a luat» (Iov I, 21); căci nu se cuvine a ridica cine-va dela sf. Iov întristarea  i durerea ce o sim ea întru ispite; căci de o va ridica ac sta dela dînsul ob r   i perde lauda lu , căci cu ac sta ce o ar ȃice că nu s'ar întrista  i nu ar fi avut durere, ar arăta, că suferea ispitele ca un nesim itor. Dec  cu adev rul este acesta că se întrista, adec   i îl durea pre dreptul de ispitele care cerca, însă nu se rănea nici se arăta nemul mitor  i neing duitor¹⁾.

Celu  ce v'a  ndestulat pre voi.

At t de multe bun t ti  i mari sînt acelea, ȃice, ce a dăruit vou  Dumne eu  i P rintele prin Fiul său, în c t nu numai v'a  mbog tit de darurile acestea, ci  i v'a  ndestulat  i putere a dat vou  spre a v  arăta că dupre vrednicie a dob ndi bun t tile acestea; precum de pildă un  mp rat a  ncredin at  i a dat unui prost  i josit om o vrednicie  mp r tesc , însă nu a dat lu   i putere îndestulă spre a o lua  i a iconomisi vrednicia aceea dupre vrednicie  i precum se cuvine. Pentru ac sta  i de multe ori urm z  că cinstea aceea  i dregătoria face pre omul acela ce o a luat prea vrednic de r s, pentru-că nu a stătut destoinic a o c rmui precum se cuvine. Însă Dumne eu  i P rintele nu a făcut a a, ci  i dregătorie a dat nou  hristianilor  i tot o dată ne-a făcut  ndestula i  i a iconomisi dregătoria ac sta precum se cuvine, în c t îndoită cinste  i îndoită vrednicie a dat nou  Dumne eu  i căci ne-a dăruit vrednicia  i cinstea  i căci ne face iscus i spre a o lua  i a iconomisi bine cinstea ac sta  i vrednicia.

 n partea s rte  sfin ilor.

Mul mim adec  lu  Dumne eu  i Părinteluĭ, ȃice, carele

¹⁾ Ve i despre Iov la suptînsemnarea ȃicerei: „Prin ocări  i prin laude” (II Cor. VI, 8).  ntru un glas cu sfin itul Teofilact ȃice  i  nțeleptul Fotie, că Iov a blestemat ȃiua întru care s'a născut, pentru ca să nu se arate că a fost nesim itor: „Iat  a avut  i blestemul în buze, ca să nu se socot sc  de cei mul i că fără sim ire suferea aceea  nfrico at   nt mplare, nimic alta se potrive te a înțelege. Că aduce blestemul nu asupra vre unui lucru  nfiin at, ci dupre ce s'a făcut, nici ca cum vre o fiin ;  i ar fi blestemul  i mărimea p timire  f c nd ar tat  pre sim irea durerilor  i nici ca cum f c nd vinovat de greșală pre cel blestemat, căci asupra celor ne nfiin ate era mânia lu ” ( ntreb. 194 din cele Amfilochice ti).

ne-a împreună numărat întru rânduiala cetei sfinților săi. Și nu numai acesta, ci și că ne-a dat să dobândim această fericire cu sfinții; că acesta o a arătat pre numirea sôrtei, pentru-că este cu puțință a se împreună număra cine-va întru una și aceeași cetate cu alți boeri și dregători, însă a nu avea și aceeași parte și merinde cu aceia. Asemenea iarăși este cu puțință a avea cine-va aceeași sôrtă cu altul a nu avea însă și aceeași parte și merinde, precum de pildă întru aceeași sôrtă a bisericei se află toți elinii, nu aș însă toți și aceeași parte, ci altul are alta și altul alta, iar întru împărăția ceriurilor a învrednicit Dumneșeu pre hristiani să aibă aceeași sôrtă și aceeași parte. Sôrtă însă numește Apostolul pre conumărarea cu sfinții, pentru ca să arate că precum sôrta nu este ispravă a sirguintei omeneshi și a faptei bune, ci mai mult se vede a fi norocire, așa și noi, șice, nu ne învrednicim împărăției lui Dumneșeu din isprăvile și faptele bune ale nôstre, ci totul este al harului și al dărei lui Dumneșeu. Pentru acesta și Domnul șicea: «Când veți face tôte cele rânduite voue, șiceți că robi netrebnici șintem căci ceea ce șintem datorî a face, am făcut» (Luca XVII, 10).

Intru lumină.

Mulțămim lui Dumneșeu și Părintelui, șice, întru lumină, adecă întru luminarea ceea ce va să fie a vieței ceî-l-alte și întru ceea ce s'a făcut în viața acesta, adecă mulțămim prin dumneșeasca lumină ceea ce s'a făcut cunoștință și tăere noue hristianilor, fiind-că acum ne-a luminat Dumneșeu, adecă pentru-că a descoperit noue și a arătat tainile împărăției ceriurilor, iar în viitorul véc, acestea mai arătat le va descoperi noue¹⁾.

13. Carele ne-a izbăvit pre noi din stăpânirea întunerecului.

Nu numai acesta, șice, este lucru mare, că Dumneșeu ne-a învrednicit pre noi hristiani de împărăția sa, ci și pentru-că ne-a învrednicit de acesta pre noi, cari mai înainte eram nevrednici și o nimica. Fiind-că nu este unul și acelaș darul, a da cine-va un lucru bun celor vrednici și același a'l da celor nevrednici. Care acesta o a arătat și aiurea Apostolul șicend: «Că abia pentru un drept cine-va ar muri; recomanduește însă pre a sa dragoste Dumneșeu către noi că păcătoși fiind noi, Christos pentru noi a murit» (Rom. V, 7). Decî ne-a izbăvit pre noi cari eram jos în stăpânirea întunerecului, adecă a rătă-

¹⁾ Teodorit însă această șicere așa o tâlcuește: „lăudăm pre iubitorul de ômeni stăpân că nevrednici fiind noi, ne-aș făcut părtași luminei sfinților“.

cirei și a tiraniei întunecatului diavol. Că nu a ȕis Apostolul prost că ne-a izbăvit de întunec, ci din stăpânirea întunecului, fiind-că întunecatul diavol avea multă stăpânire și tiranie asupra noastră și ne stăpânea pre noi; căci rău cu adevărat ar fi fost și prost a ne afla noi supt diavolul, iar a ne afla și supt stăpânirea și tirania lui, acest lucru era încă mai rău; și nu a ȕis că ne-a scos afară, ci că ne-a sloboȕit din stăpânirea diavolului pentru ca să arate cum că noi ne aflam luați de el în robie și robi ai lui și cumplit ne ticăloșiam. Și apoi pre noi cei atâta stăpâniți de întunecatul diavol, Dumneȕeu sloboȕindu-ne, ne-a mutat la luminata lumină a împărației și a teoriei sale.

Și ne-a adus la împărația Fiiului dragosteii sale.

Mare milă cu adevărat este și a ne mântui pre noi hristiani! Dumneȕeu din stăpânirea întunecului, precum a ȕis; iar și a ne băga întru împărația sa, acăsta este mult mai mare și nu numai prost a ne băga, ci și a ne pune împreună să împărațim cu Fiul dragosteii sale, adecă cu iubitul său Fiū, pre noi ȕic vrășmașii lui cei întunecați¹⁾. Acăsta însă și ațurea o ȕicea acetaș Pavel: «De împreună răbdăm, și împreună vom împărați» (II Timot. II, 12). Nu a ȕis însă Pavel că ne-a mutat, sau că ne-a întors pre noi Dumneȕeu la împărația Fiiului său (că de ar fi ȕis așa, s'ar fi înțeles că desăvirșit totul ar fi fost al lui Dumneȕeu, celui ce ne-ar fi mutat și ne-ar fi întors pre noi ca pre niște neînsuflețiți și că nu ar fi fost ce-va și din partea noastră); ci a ȕis: ne-a adus, pentru ca să se înțelégă, că mutarea acăsta este și a voinței noastre și a bunătăței; căci fără a voi și noi, nu era cu puțință a ne muta la împărația lui Dumneȕeu. Arată însă pre lângă aceste Apostolul cu acăstă ȕicere și lesnirea puterii lui Dumneȕeu; căci precum un împărat și un voevod de oști, mută dela un loc la altul pre ostașii săi, întru acest chip, cu atâta lesnire și Dumneȕeu ne-a mutat la împărația sa²⁾.

14. Întru carele avem izbăvirea și lăsarea păcatelor.

Fiind-că mai sus a ȕis Pavel că Dumneȕeu Părintele ne-a

1) Acetaș Teodorit așa tâlcuește: „Și Fiū al dragosteii însă pre stăpânul Christos l'a numit, învățând cum că nu ca făptură și ca rob sau slugă, ci ca Fiū se iubește (de Dumneȕeu Părintele), că nu numai al dragosteii Fiū, ci și iubit, adecă adevărat este că așa și Isaac se numea: „Că Ia, ȕice pre Fiul său cel iubit“, în loc de adevărat, pre cel decât cei-l-afți ai tăi prea cinstit“. Veȕi și la suptînsemnarea ȕicerei „întru care ne-a hărăzit pre noi întru cel iubit al său“ (Efes. I, 6).

2) Și se nu te minunezi, o cetitoriule, dacă Apostolul ȕice cum că Dumneȕeu Părintele ne-a adus pre noi la împărația Fiiului; iar Teofilact aicea ȕice că Dumneȕeu ne-a adus pre noi la împărația sa, căci împărația este una a Tatălui și a Fiiului și a Sfintului Duh.

slobođit din stăpânirea diavolului, pentru ca să nu socotești tu că Fiul nu a arătat către noi nici o bunătate, pentru acesta ăice aicea că bunătatea cea mai mare și darul Fiul a dat nouă, căci el este pricinuatorul de a ne muta noi la împărăția lui Dumneđeu și Părintelui, fiind-că a dăruit nouă izbăvire adecă ertarea păcatelor noastre, căci de nu ne-am fi izbăvit noi de păcate, nu ne-am muta la împărăția lui Dumneđeu. Drept aceea Fiul este carele a progătit și a făcut cale spre a lua noi Darul și hărăzirea lui Dumneđeu Părintelui și Fiul ne-a izbăvit pre noi de păcate în cât a nu mai cădea noi într'insele, nici a ne mai face iarăș muritori, ca niște vinovați de prostrămoșescul păcatul lui Adam. Decī fiind-că Fiul ne-a slobođit desăvîrșit pre noi de păcate, acesta carele și ne-a adus la Dumneđeu Părintele: cum dar voi Colasenii ăiceți, că anghelii ne-aū adus? Insemneză însă acesta «întru carele», fiind pusă și la Fiul pentru luptătorii de duh care ăic, cum că, fiind-că la Sf. Duh obișnueste Scriptura a pune propoziția acesta «întru carele», iar la Fiul pre propoziția «prin» și că pentru acesta ăic ei că Duhul nu este cu Fiul de o ființă. Că iată aicea și la Fiul pune Pavel propoziția «întru» ca să arate cum că prepozițiile acestea se mută și că nu arată osebite de fire și de ființă la Dumneđeire¹⁾.

15. Carele este chipul Dumneđeului celui nevăđut.

Pre cinstea firei și pre mărirea vredniciei Unuia născut Fiū o scrie aicea Pavel. Fiul, ăice, este chipul lui Dumneđeu, adecă neschimbat, fiind-că nu poți a afla cât de mare este Dumneđeu Părintele, pentru ca să afli și cât este mai jos Fiul de cât Părintele. Căci dacă Fiul ca om s'ar fi ăis al Tatălui, ai fi putut ăice cum că chipul acesta nu este întocmai duple tóte cu cel dintăi chip; iar fiind-că Fiul se ăice chip al lui Dumneđeu, ca Dumneđeu și Fiū al lui Dumneđeu, pentru acesta este neschimbat chipul, ca Dumneđeu, al lui Dumneđeu și ca nevăđut, al celui nevăđut. Căci la icónele cele meșteșugite fiind-că omenescul meșteșug zugrăvește chipul, carele meșteșug la multe nu nimereste amărunțita asemănare a întâiului chip, pentru acesta și icóna acea zugrăvită nu este întocmai și neschimbată de întâiul chip. Iar la dumneđeésca fire nu urméză nici o nimerire, nici smintélă; pentru acesta și chipul acela

¹⁾ Despre prepozițiile acestea veđi mai amărunțită învățătură la a treia suptînsemnare a ăicerei: „Iar acestaș Dumneđeu este carele lucréză tóte întru toți“ (I Cor. XII, 6). Și suptînsemnarea ăicerei „Darul Domnului nostru Iisus Christos“ (II Cor. XIII, 13), pentru-că rânduiala numirilor Sfintei Treimi alt-fel se pune de către Pavel.

este neschimbat de întâiul chip¹⁾. Pentru acesta dacă nevedutul Fiū nu ar fi chip neschimbat al nevedutului Dumneḃeu Parinte, ce ar fi oprit și pre angheli de a fi chipuri ale lui Dumneḃeu? Pentru-că și ei sînt neveduți, dar însă nici întru o parte a dumneḃeeștei Scripturī, angheli se numesc chipuri ale lui Dumneḃeu²⁾. Veḃi amărunțimea dumneḃeeștei Scripturī! Acēsta pre om îl numește chip al lui Dumneḃeu și Fiū al lui Dumneḃeu, că fiū ḃice întâiū născut al meū este Israil (Ex. IV, 22). Iar pre angheli nici la o parte îl numește chip al lui Dumneḃeu, pentru-că înălțimea angheliceștei vednicī în grabă ar fi aruncat pre ómeni întru păgânătate, căci auḃind ómeniī că anghelul este chip al lui Dumneḃeu, l'ar fi socotit pre el că este de aceeași vrednicie și fire cu Dumneḃeu. Iar la om smerirea și prostimea firei omenești ne propăzește și nu ne lasă se prepunem că omul este de aceeaș vrednicie și fire cu Dumneḃeu, măcar deși se numește chip al lui Dumneḃeu. Decī Incheem din aceste ḃise, cum că Unul născut Fiūl lui Dumneḃeu fiind însuși amēndouē acestea: și chip și nevedut, fiind-că este chip se osebește de angheli, cari sînt și ei neveduți, nu

¹⁾ Mai acesteăși le ḃice și teolog. Grigorie, pentru ce Fiūl se ḃice chip al Tatăluī, și veḃi cuvintele acestuīa care se află în suptinsemnarea cap. IV al ceī a dóua către Cor., la stih 9. Insemneză însă, că chipul cel firesc se schimbă de întâiul chip dupre ipostas. Că alt ipostas are Tatăl și altul Fiūl. Iar chipul cel următoresc și meșteșugesc se schimbă de arhetipon (adecă de cel dintăiū chip) dupre fire, că altă fire are chipul cel neinsuflețit și alta omul dela care s'a închipuit, precum ḃice sinodicēscă hotărīre în Duminica drepteī slāviri (ortodoxiei) cetindu-se. Și dumneḃeescul Teodorit ḃice: „Carele este chip al lui Dumneḃeu celui nevedut“, că vederat și curat și pórtă haractirul născētoruluī; acēsta este cea ḃisă de Domnul către Filip: „cela ce m'a vēḃut pre mine, a vēḃut pre Tatăl“ (Ioan XIV, 9). Și Adam a născut dupre chipul sēū, adecă întru tóte aceluīa semănând.

²⁾ Areopaghitul însă Dionisie numește chip al lui Dumneḃeu pre angheliceștile puteri, pentru multe pricinī, ḃicēnd așa: „Chipul lui Dumneḃeu este anghelul, arătare a celui nearătat, oglindă a luminei curate strălucitoare nevătămătă, neîntinată, nepătătă, priimind într'insa tótă (de este ertat a ḃice) pre frumseța bunătăței dumneḃeesculuī chip și arătat strălucind în sine dupre ceea ce o are, ce este bunătatea neapuseī tăcerī“ (despre dumneḃeeștile numiri cap. IV). ḃice însă și Marele Macarie întru un glas cu sf. Teodorit: „asemenea, auḃind tu și despre vrednicia sufletuluī cum este de cinstită gândită ființa luī, să nu înțelegī că nu a ḃis despre angheli, ci despre omenēscă fire acēsta, să facem dupre chipul și asemēnarēa nóstră“ (Fac. I, 26). Și că ceriul și pāmēntul va trece, iar tu întru influere ești, spre frăție, spre mirēsă a împēratuluī. Că și însuși cele ce se vēḃ, tóte cele ale mireluī ale mireseī sînt și tóte cele ale Domnuluī căte sînt ție le încredințază. Că a venit spre solia te prin sineși, ca pre tine să te cheme la sineși și tu nimica înțelegī, nici ai înțeles evghenia ta (Vor. 16, cap. XIII).

sînt însă și chipuri ale lui Dumnezeu. Iar ca nevedut, pentru ca să se osească și de ómeni, cari și aceștia se dic chipuri ale lui Dumnezeu (dupre suflet adecă), nu sînt însă și neveduți pentru trupul cel materialnic. Decî singur Fiul cel Unul nascut este chiar și neschimbat chip al lui Dumnezeu, iar deși încă se împrotivesc Arieni cum că chipul nu este de o ființă cu cel dintăiu chip, audă Scriptura cum numește pre Sit chip al lui Adam «că a viețuit, dice, Adam două sute și trei-șeci ani și a nascut dupre fața sa și dupre chipul său fiu și a chemat numele lui Sit» (Fac. V, 3). Decî Sit carele se numește chip al lui Adam, acesta nu este și de o ființă cu Adam? Negreșit de o ființă, căci icónele cele meșteșugite nu sînt de o ființă cu întăele chipuri, căci întăele chipuri sînt ómeni și însuflețiți și vii și cuvintători, iar chipurile ómenilor sînt neînsuflețite și ne vii și necuvintătoare; iar chipurile cele firești (precum sînt toți fiii ómenilor) acestea sînt de o ființă cu întăele chipuri, căci fiește-carele fiu este de aceeași ființă cu tătăl său.

Întăiu nascut decăt tótă făptura.

După ce a đis Apostolul că Fiul este chip al Tatălui, atuncea dice dupre urmare și că mai întăiu nascut este decăt tótă făptura. In aceste cuvinte însă staū tóte meșteșugirile și sofizmata (adecă viclenele socotițe) ale ereticilor Arieni, pentru ca să dovedescă că Fiul este făptură sau zidire, că de vreme ce, dic ei, că Fiul se numește aicea de Pavel mai întăiu nascut decăt tótă făptura, apoi este mai întăiu decăt zidirile sau făpturile. La care noi rěspundem, că Pavel nu a đis că este mai întăiu făcut sau zidit, ci a đis întăiu nascut, drept aceea dupre cuvintul tēu, o arianule, tu vei da fiului și frați pre alții și așa va fi întăiu și decăt mine omul și decăt brósca și decăt peatra și decăt cele-l-alte necinstite și próste zidiri, și dupre urmare va fi și de o ființă cu tóte acelea. Căci cel ce este întăiu nascut decăt alții, acela este și de o ființă cu aceia. Dar însă hula ta acésta in capul tēu întórcă-se, căci a gândi cine-va niște socotele próste ca acestea, pentru slava cea neaseménată a Unuia nascut Fiului lui Dumnezeu, acest lucru e ateon¹⁾. Încă

1) Și dumnezeescul Teodorit așa dice: „și alt-fel că nici mai întăiu zidit l'a đis pre el dumnezeescul Apostol, ci întăiu nascut, adecă mai întăiu, așa și întăiu nascut din morți; că acesta mai întăiu s'a sculat din morți; așa și biserica celor întăiu nascuți“ dumnezeescul Apostol a numit pre adunarea sfinților, nu căci firește toți mai întăiu au dezlegat durerile nașterei maicelor lor, ci căci mai multă óre-care cinste s'a osebit celor întăiu nascuți dupre lege, pre cinstirea acestora prin numirea acésta o a arătat“. Iar Fotie đicerea acésta tálcuind dice „că

și după alt chip se înțelege că întâiu născut nu se ȳice în sfința Scriptură negreșit întâiu născut dintre frații cei născuți după urmare de dînsul, ci se ȳice întâiu născuți și cel ce s'a născut mai înainte, chiar deși nu are frați. Așa și Născetorea de Dumneȳeu Maria l'a născut pre el după trup întâiu născut: «Că a născut, ȳice Evanghelistul, pre Fiul sȳeu cel întâiu născut» (Luca II, 6) ca pre un întâiu născut și nu că avea alți fiu, după urmare născuți după dînsul, că singur născut acesta s'a născut de dînsa. Decî precum Fiul după omenire din feciora Maria s'a născut întâiu născut, adecă singur născut, așa acestaș după dumneȳeire s'a născut din Tatăl întâiu născut, nu sheticește (adecă nu cu ținere) ca către zidiri, ci fără atârnaire și fără ținere, că singur născut este și după nașterea cea de sus. Ce însă este înțelegere ce o ȳice aicea Pavel acum, stînd împotrivă la pricina ce stă înainte și surpînd socotela Colasenilor? Acēsta este: pentru ca să nu socotescă Colasenii, cum că Fiul este mai noũ decăt angheliu fiind-că strămoșii și prorocii Legei Vechi prin angheli se proaducea lui Dumneȳeu, iar Fiul întru darul Evangheliei se ȳice că ne-a proadus pre noi

îndoită ȳicȳendu-se zidirea, una adecă făcută iar alta înoită, Christos se ȳice întâiu născut decăt zidirea cea înoită de catre Apostolul. Că adaug ȳicȳend întâiu născut din morți, apoi întinȳendu-se către eretici ȳice aceste frumoșe cuvinte: „O rea și nebună socotiȳă a vȳostră! A venit Christos către voi, a dat nouē pre duhul sȳeu și a luat trupul nostru. Și conschimbul mai întâiu a venit și luînd frămîntătura noștră o a înălțat pre ea și o a făcut să șadă de-a drēpta Tatălui și necunoștința pre facere de bine o ocăraște. A luat dela noi plăzmuirea și o a făcut să șadă de-a drēpta Tatălui, am luat dintru el duhul, îl ocăram, rînduindu-l între zidiri și între robi“ (Intreb. 182 din cele amfiloh.).

Iar sfințul Grigorie al Nisei așa ȳice: „Tȳtă zidirea cea din început a ȳomenilor și învechindu-se și stricându-se, precum Apostolul Pavel numește, și altă nouē zidire întru Christos făcȳendu-se, nici pre acēsta alt cine-va o a povățuit înainte, ci al tȳtei zidirei ȳomenilor cei ce s'a făcut prin Evanghelie, acesta este cel întâiu născut. Prin a dȳoa naștere și a cei după sfințul botez și a învierei cei din morți, întru amȳndȳue făcȳendu-se nouē începȳtor al vieții și pârȳă și întâiu născut“ (cuv. II, împotrivă lui Evnomie). Și în scurt la patru locuri ȳicȳendu-se despre Christos cum că este întâiu născut „întâiu născut decăt tȳtă zidirea“ precum ȳice aicea: „Spre a fi el întâiu născut între mulți frați (Rom. VIII, 29) „întâiu născut din morți“ (Col. I, 18). Și: „cînd introduce iarăși pre cel dintâiu născut în lume“ (Ev. I, 6) în tȳte părțile, pretutindena să înțeleg ȳintâiu născut, Christos ca om, precum ȳice acestaș sfinț Grigorie al Nisei și pentru acēsta are și frați, căci și botezându-se frați ne-a făcut pre noi, care asemenea ne botezăm. Și din morți sculându-se frați ne are pre noi ca pre unii ce avem să ne sculăm și noi din morți ca dînsul. Și fiind-că sînt trei nașteri, cea din trup, cea din botez și cea din înviere, după câte trele aceste nașteri Christos s'a făcut (întâiu născut), după acestaș părinte Grigorie (cuv. III asupra lui Evnomie).

hristianii la Dumnezeu Părintele; pentru acesta Pavel vrea să arate că Fiul este mai înainte decât totă făptura și zidirea după dumnezeire. Cu care chip al estimei fiind? Prin nașterea cea de Dumnezeu Tatăl. Drept aceea Fiul este mai înainte decât totă făptura, apoi este și mai înainte decât anghelii și nu numai este mai înainte, ci și însuși ia zidit pre ei. Decă și dacă în ore-cară lucrări și taine au slujit anghelii în Scriptura cea veche, a Fiului și prin Fiul a fost slujba și slujirea lor acesta. Veđi însă, o cetitorile, înțelepciunea marelui Apostol: că nu auđind cine-va că Fiul este mai înainte de totă zidirea și din acesta să socotească că după estime este fără de început, pentru acesta învață Pavel aicea cum că Fiul are Părinte și dintru acesta are estimea născută, căci fiind-că acesta și toate zidirile și făpturile sînt dela Dumnezeu, însuși acesta, ăic, arată cum că altul este acesta și altele sînt zidirile și făpturile, căci acesta cu adevărat este ca Fiul născut din dumnezească fire și din i-postasul Părintelui, iar acelea sînt din Dumnezeu, ca niște zidiri după chipul facerii, zidite încă și prin însuși Fiul, adecă zidite din singură dumnezească voe și putere și bunătate, și cuprinđetor a ăice: din lucrarea lui Dumnezeu făcute și nu din frica lui Dumnezeu. Și veđi despre acesta supținsemnarea ăicerei: «iar toate din Dumnezeu» (I Cor. XI, 12). ăice însă după urmare Apostolul și acestea¹⁾:

¹⁾ Iar Marele Atanasie în cuv. III și IV asupra arienilor și sf. Chiril al Alexandrei cart. IV din vistierii cap. IV, 6 și 40 și sfințitul Avgustin cart. I despre dumnezească Treime cap. XII ăic că apostolésca ăicerea acesta adecă „întău născut decât totă zidirea” și cea de Solomon ăisă: „Domnul m'a zidit pre mine început căilor sale, mai înainte de véc m'a întemeiat pre mine” acestea dumnezești dascăli și părinții cei de mai sus le ăic că se înțeleg pentru Iisus Christos, nu pentru dumnezeire, căci că Dumnezeu de o ființă fiind și împreună pururea vecuitor cu Tatăl, nici s'a zidit de Dumnezeu, nici este mai întău de cât zidirile, precum hulea Arie; ci se înțeleg după omenire, pre care adecă mai înainte decât oră ce alt lucru l'a provăđut Dumnezeu, început al dumnezeștilor pururea vecuitorilor hotăriri, mai înainte decât toate făpturile. Încă și ierochiricsul Miniat în cuv. cel mai nainte de nașterea lui Christos, ăice așa: „Taia cea mare a truștei economii precum este lucrul cel mai înalt, cel mai evghenisit și mai desăvirșit al facerii zidirei (ziditórei) dumnezeștei înțelepciunii și al dumnezeștei puteri; așa mai întău decât toate altele s'a procugetat și s'a prohotărît de a toate vėđetórea mintea lui Dumnezeu, mai înainte de a prohotări Dumnezeu facerea anghelilor și a ómenilor saú a vre unei alteia zidiri, a prohotărît întru pururea vecuitorul sfatul seú pre întruparea dumnezeescului cuvînt; pentru acesta întruparea lui Dumnezeu cuvîntul se ăice în dumnezeștile Scripturi început al căilor Domnului. Și însuși Dumnezeu Cuvîntul cel întrupat se ăice mai întău născut decât totă zidirea“.

Și cum că mai nainte de procunoștința și prohotărirea zidirei toate,

16. Că întru dînsul s'aũ zidit tóte cele ce sînt în ceriũ
și pre pãmênt.

Dicerea: «întru dînsul» se înțelege în loc de: «prinr'însul»,
precum și Evanghelistul Ioan ȃice: «Prin carele tóte s'aũ făcut»
(Ioan I, 3) și însuși Apostolul acésta mai jos va ȃice. Veđi însă,
o cetitoriule, că ceea ce era de îndoială, adecă cum că s'a zidit
prin Fiul cele ce sînt în ceriũ, acésta mai întăiũ o a pus Pavel
alcea. Decĩ dacá și angheliĩ s'aũ zidit prin Fiul, cum ȃiceți voi
Colaseniĩ că angheliĩ aũ fost mai înainte decăt Fiul și pentru
acésta ne-a proadus la Țatál?

Cele vęđute și cele nevęđute, orĩ scaunele, orĩ domni-
ile, orĩ începătoriile, orĩ stăpániile.

Lásând Pavel de a spune cu amăruntul și a ȃice în parte
pentru vęđutele fápturi, cele prin Fiul zidite, fiind-că acest lu-
tru este fărã de îndoelã, numai despre cele cu îndoială ȃice
din parte, adecă despre cele nevęđute și despre angheliceștile
puteri¹⁾. Nu a scris însă Apostolul tóte cetele anghelilor una
câte una osebite, căci dela cetele cele mai mari și mai înalte
a arãtat și pre cele mai josite decăt acestea și mai smerite.
Nevęđuți însă cu adevêrat sînt și arhangheliĩ și angheliĩ, cetele
cele mai josite ale anghelilor. Asemenea și cuvîntátorele su-

și a ceiĩ simțite și a ceiĩ gândite s'a procunoscut și s'a prohotãrit taina
intrupeștei iconomiĩ, veđi mai pre larg că se aratã la sfîrșitul cãrței
ceiĩ sfãtuitóre a mele către prea sfînțitul Mitropolitul Ioaninilor, unde
este desvinovãțitorul rěspuns ce îl fac pentru însemnarea mea, care se
allã în cartea nevęđutului rězboiũ. Iar Fotie, precum am ȃis, întăiũ nã-
scut înțelege pre Christos dupre omenire, ca pre un întăiũ al fápturei
ceiĩ înoite și ca începêtor ce s'a fãcut al învieriĩ nóstre și al prefaceriĩ
dintru stricãciune întru nesticãciune (din cele amfiloh. 182). Veđi despre
acésta și supținsemnarea ȃicerei: „Cea datã nouê în Christos Iisus mai
înainte de vécuri“ (II Timot. I, 9) și supținsemnarea ȃicerei: „Că întru
dînsul a bine-voit tótã plinirea a locui“ (Col. I, 19).

1) Cum angheliceștile puteri s'aũ zidit prin Fiul și Cuvîntul mărturi-
sește și prorocul David ȃicênd: „Cu cuvîntul Domnului ceriurile s'aũ
întãrit și cu duhul gurei lui tótã puterea lor“ (Psalm. XXXII), care tãl-
cuind-o Marele Vasilie ȃice: „Nici Cuvîntul se va socoti o obștescã grãire
din numiri și că din graiuri își are întãrirea, nici Duhul (se va socoti)
un abur în aer revãrsat, ci cuvînt, carele întru început era la Dumne-
deũ, și Duhul cel Sfînt, carele cu grãbire a dobãndit numirea acésta. Al
anghelilor însă fãcêtorul a tóte, Cuvîntul cel fãcêtor ie-a dat calea întru
a fi, iar sfînțenia Duhul cel Sfînt o a adaus lor; că nu prunci zidin-
du-se angheliĩ apoi deplinindu-se cu înaintirea cea câte puțin, așa s'ar
fi fãcut vrednici de priimirea Duhului, ci întru alcãtuirea cea dintru în-
ceput și cea întru óre-care frãmãntãturã a ființei lor, a avut aruncatã
sfînțenie, pentru acésta și cu anevoe schimbate sînt către rěutate.

fletele noastre ale ómenilor; cãci ceea ce a ȃis Pavel despre angheli, acãsta se înȃlege și despre suflete¹⁾.

Tóte printr'insul și întru dñsul s'aũ zidit.

Iatã ceea ce mãi sus a ȃis Apostolul, adecã acãsta: «întru dñsul s'aũ zidit tóte», aicea o ȃice: «printr'insul s'aũ zidit tóte», precum și Evanghelistul Ioan a teologhisit ȃicend: «tóte s'aũ fãcut printr'insul» (Ioan I, 3). ȃicend însã Pavel și Evanghelistul: «tóte», nu a cuprins împreunã și pre Duhul cel Sfint, precum ȃic luptãtorii de Duh, sã nu fie! Fiind-cã Duhul cel Sfint nu este una din fãpturi, ci este unul slobod și fãrã atãrnare, precum se ȃice slobod unul și Dumneȃeu și Tatãl și unul Domnul Iisus Christos. Decĩ tóte cãte s'aũ fãcut, s'aũ zidit prin Fiul și nici una dintru acele afarã de acesta nu s'a zidit, precum Evanghelistul Ioan acãsta cu osebit chip o a arãtat ȃicend: «tóte printr'insul s'aũ fãcut și fãrã dñsul nici una s'a fãcut, ceea ce s'a fãcut» (Ioan I, 3). Apoi pentru ca sã socotescã cine-va cã Fiul este slujitor al Tatãlui, pentru acãsta a adaus Pavel și acãsta: «întru dñsul», adecã de dñsul atãrnã tóte. Și nu numai le-a fãcut el acestea, ci însuși este carele și le ține împreunã cu provedinȃa sa atãta, în cãt de se vor despãrȃi ele de Pronia Fiului, vor peri și se vor stinge. Nu a ȃis însã Apostolul cum cã el le ține, ci a ȃis mãi subȃire, adecã cum cã la Fiul se uĩtã tóte estimile și de dñsul spãnzurã. Și singurã acãsta: tóte fãpturile a privi la Fiul, este îndestul a le ținea și im-

¹⁾ Dumneȃeescul Teodorit ȃice „cã scaune socotesc cã ȃice Pavel pre heruvimi, cã pre aceștia a vȃȃut prorocul Iezechiil pus dumneȃeescul scaun“ (Iezechiil X, 1). Acãsta o ȃice și sf. Grigorie Nisis (în cuv. 1 asupra lui Evnomie). „Iar domni și începãtorii și stãpãni pre cei ce li s'aũ încredinȃat purtarea de grijã a neamurilor“. Dionisie însã Areopaghitul, carele s'a îndestulat avend învȃȃator pre Apostolul Pavel, pre cel ce prin rãpirea cea mãi pre sus de fire s'a suit pãnã la al treilea cerũ și carele s'a învȃȃat tãinuít rãnduelile cele gãndite ale fericitilor angheli, altã rãnduialã osebitã de a heruvimilor aratã, pre rãnduialã prea înãlțelor scaune. Cãci duple acesta toȃi angheli se împãrt în trei treimicești cete: în prea înãltã, în de mijloc și în cea prea de jos. Și rãnduiala cea prea înãltã este a scaunelor, a heruvimilor și a serafimilor; iar de mijloc este a domniilor, a puterilor și a stãpãniilor. Iar prea de jos este acea a începãtoriilor, a arhanghelior și a anghelilor. Și, cum cã rãnduelile cele mãi pre sus împãrtãșesc strãlucirile celor mãi de jos, iar cele mãi de jos nu împãrtãșesc strãlucirile cele mãi de sus. Pentru acãsta nici serafimi, nici heruvimi și scaune rãnduelile cele mãi de jos nu se numesc: „rãnduelele cele mãi înalte de prisos aũ și sfinȃtele însușiri ale celor mãi josite. Iar cele din sfirșit deplinãtãile celor ce snt mãi pre sus, ale celor mãi mari nu le aũ“ (Cap. XI despre ceresca erarchie). Iar dumneȃeescul Grigorie al Nisieĩ, cel mãi înainte ȃis, ȃice cã Apostolul aicea cu óre-care obștești și cuprindẽtore numiri a fãcut învȃȃatura nevȃdutele puteri (cuv. asupra lui Evnomie).

preună a le stinge și a nu le lăsa să ștergă estimea lor¹⁾. Acesta însă, a ținea Fiul pre toate prin singură privirea lor la dînsul, acesta, ȋic, nu este mai jos decît a le face din ceea ce nu erau întru a fi, sau mai bine a ȋice (în cît dela lucrurile cele ale nîstre și omenești încheem), cã acesta este mai mare și decît facerea totului. Pentru-cã și noi sã ȋicem de pildã facem o hainã sau o casã, a o pãzi însă acestã hainã și casã de stricãciune, nu putem. Iar Fiul lui Dumneȋeu și le-a fãcut toate acestea și împreună le ține pre ele și le pãzește întru a fi²⁾.

17. Și acesta este mai înainte de toate și toate întru dînsul s'aũ așeȋat.

Acesteași le ȋice des Pavel, ca cu desimea cuvintelor ca cu niște dese lovituri sã tae și sã smulgã din rãdãcini perȋetorea dogmã ce aveau Colasenii, adecã cum cã Fiul nu ne-a pro-

1) Privesc însă la Fiul și Cuvîntul, fãpturile prin firescul Erot (fiesca iubire) și dragostea ce aũ cãtre dînsul, care le ține pre ele, precum ȋice Marele Vasilie: „prinr'însul (adecã prin Fiul) s'a fãcut împãrșirea tuturor și alcãtuirea, pentru acesta dar și la dînsul toate împreună se întorc, cu un dor ore-carele neatãrnat și negrãitã iubire cãtre începãtorul și dãtãtorul vieței privind“ (cap. V despre Sfîntul Duh). Și Areopag. Dionisie pentru acesta ȋice cã a-tote-ȋiitor este Dumneȋeu, pentru-cã cu dragostea și cu iubirea cea cãtre dînsul a fãpturilor le ține pre ele și le pãzește, cu aceste cuvinte ȋicẽnd sfințitul: „Se ȋice însă a-tote-ȋiitorea dumneȋeasca începãtorie și ca una ce le ține pre toate și fãrã amestecare a celor ce se ocãrmuesc de dînsa aflãndu-se și ca o doritã ei toate și prea iubitã fiind și puind asupra tuturor jugurilor celor vrute și durorile cele dulci ale dumneȋeirei și ale iubirei bunãtãței sale ceii a-tote-știitorea și nedezlegate“ (cap. X despre dumneȋeștile numi). ȋice însă și dumneȋeescul Maxim: „Propoveduitor și pornitor cãtre eroticẽsca lipire cea întru Duhul sã înțelegi rogu-te pre Dumneȋeu, adecã mijlocitor al acestee și cãtre acesta împreună potrivitor, a se dori el de fãpturile sale și a se iubi, pornitor însă ca unul ce pre fiește-care pornește dupre cuvîntul seũ a se întorce cãtre dînsul“ (cap. LXXXVIII din suta a șoptea). Decĩ dupre chipul acesta iubitorẽsca dragoste dela Dumneȋeu se naște întru toate estimile, dupre acesta dar se ȋice cã Dumneȋeu se mișcã. Și iarãși fiind-cã Dumneȋeu este iubit și dorit, dupre acesta se ȋice cã Dumneȋeu pre toate le pornește cãtre a sa iubire, precum ȋice acestãș Maxim împreună cu dumneȋeescul Dionisie (cap. LXXXI, tij). Iar Teodorit așã tãlcuește ȋicerea acesta: „ȋicerea cã prinr'însul s'a zidit aratã pre facerea cea întãia; iar cã întru dînsul, aratã pre lucrarea ce s'a fãcut prin înomenirea sa, cã ȋice: „de este vre o zidire nouã întru Christos“, și iarãș: „a se încheia toate întru Christos“. Și prorocul ȋice: „va fi cerul nou și pãmẽntul nou“ (Is. LXV, 18). Și: „cele vechi aũ trecut, iatã toate s'a fãcut nouẽ“. Intru nãdejde însă avem pre schimbarea acestora“.

2) Pentru acesta a ȋis teolog. Grigorie, cãci cu adevãrat mai cumplit se primejduesțe a fi de a reținea bunãtãțile, decât nefiind fãșã a le do-bãndi. Și mai cu lesnire, perȋẽndu-se buna norocire, prin sirguintã a se chema înapoi, decât ceea ce se aflã a se pãzi (inprotiva lui Iulian, înfruntarea 1).

adus la Tatăl, ci angheliî. Veđi însă, o cetitorîule, că nu a ڊis Apostolul cum că Fiîul s'a făcut mai înainte de tóte, ci că este, care acest graîu este prea potrivit lui Dumneđu, pentru-că însemnéză pre pururea vecinicia lui, că eú, a ڊis, sînt *o on* (adecă cel ce am fost și sînt și voîu fi) (Ex. III, 11). Unde este acum ereticul Pavel Samosatul, carele ڊicea, că Domnul a început a fi din Maria și mai înainte nu era? Astupeși gura sa cea hulitóre din aceste cuvinte ale Apostolului. «Și întru însuși Fiîul tóte s'aú așeđat», precum pereții se așeadă pre temelii, căci așa este și întâiú născut decăt zidirea, ca o temelie a ei. Acésta însă a fi Fiîul temelie a zidirei nu arată că este de o ființă cu zidirile saú fâpturile, ci că tóte fâpturile și zidirile se pórtă și împreună se țin de dînsul, ca de temelie¹⁾.

18. Și acesta capul trupului bisericei.

Din teologhie acum se mută Pavel la întrupésca iconomie, și după ce a spus pentru firésca vrednicie ce o are Fiîul, ca Dumneđu, duple urmare spune aicea și pentru iúbirea de ómenî și iconomia lui. Căci cel ce este mai pre sus de tóte fâpturile, făcétorul și împreună țiiitorul totului, acesta s'a unit pre sineși cu cele de jos, adecă s'a unit cu ómenii, om făcêndu-se. Și nu a ڊis că s'a făcut cap al plinirei bisericei, ci al trupului, pentru ca să arate amărúnțimea apropierei Fiîului ceii către noi ómenii. Și cum că a luat întru ipostasul seú trup de o ființă cu acesta al nostru, și nu ceresc și din ceruri, precum bârfeau ereticii. Că biserică aicea Pavel socotește pre tot neamul omenesc, ca cum ar ڊice că Fiîul și duple însăși nașterea sa cea duple trup mai întâiú este decăt toți ómenii ca cap.

Carele este început, întâiú născut din morți.

Început ڊice este Fiîul și întâiú nu numai duple nașterea din Părintele cea de sus, și duple cea de jos din Fecióră, ci și duple nașterea cea din morți, că de vreme ce a dezlegat durerile morței, precum a ڊis virfelnicul Petru: «stricând durerile morței» (Fapt. II, 24), pentru acésta cu dreptate se ڊice, că

¹⁾ Marele Vasilie tâlcuind ڊicerea lui Isaia, care ڊice: „Acésta mai întâiú bea-o degrabă“ (Is. IX, 1), ڊice: „arată sufletului veselie, pune întrînsul dogma mântuirei, să nu socotești al doilea alta, nici să socotești óre ce altă mai ales decăt acésta, care este decăt tóte mai întâiú, nici este cu puțință ție a gândi ce-va mai întâiú decăt pre cel ce te-a zidit, nici cu firea mai cinstit decăt cel mai dintâiú născut decăt tótă fâptura. Întâiú bea, adecă învața-te că întru început era cuvîntul nimic mai înainte de început, nimic mai înainte decăt cel ce era întru început, să nu faci mai înainte vec. Nu lungime de vreme, nu loc pustiú de ființa Fiîului, nu timp, nu vreme, nimic din cele despre fantazia celor zadarnice, ce pot a se face în suflet“.

este întâiu născut din morți, că naștere este și învierea cea din morți¹⁾. Inviind însă Christos din morți, ca începătură a morților, are urmând lui și pre cei-l-alți morți, fiind-că începătura nu este nume neatârnat, ci atârnat și însemnéza că este începătură a óre cărora, și precum în Legea cea Veche se proaducea lui Dumneđeú un mánunchiú (de spice adecă), prin acela se blagoslovea tot secerișul holdeí aceiea ce l'a fost rodit: cu un chip că acesta prin Fiul carele s'a proadus pre sineși lui Dumneđeú și Părintelui, ca o începătură și pârgă a omenirei, prin acésta ție și noi toți ne-am proadus lui Dumneđeú și Tatálui și ne-am sfințit. Și fiind-că un trup s'a sculat al lui Christos din morți, duple urmare și tótă firea omenేశtilor trupurilor nóstre s'a învrednicit de înviere.

Ca întru tóte să fie el cel dintăiu.

Pentru ca să se facă, ție, Fiul întâiu întru tóte cele ce duple facere se teorisesc despre dînsul²⁾, pentru acésta și mai înainte de tóte făpturile s'a născut din Dumneđeú Tatál duple dumneđeire și mai întâiu decât toți ómenii este duple omenire ca cap al bisericei³⁾ și mai întâiu decât toți s'a sculat din morți

1) Că trei nașteri ía omul: cea întâiu este cea duple trup din tatál și din maica lui, iar a dóua cea duhovnicéscă adecă cea din sf. botez și a treia cea din înviere, care are să ía la sfîrșitul lúmei, și duple câte trele nașterile acestea Christos se ție întâiul născut, că după ce s'a născut din Fecióra, după patru-ție de zile i s'a adus lui Dumneđeú în biserică ca o pârgă și începătorie și întâiu născut, când și l'a priimit în brațele sale Simeon; așijderea și când s'a botezat după patru-ție de zile care le-a postit, a proadus lui Dumneđeú dragostea sa cea desăvirșită către dînsul, căci nu s'a biruit nici de íubirea de îndulcire, nici de íubirea de slavă, nici de íubirea de argint, care i le-a propus diavolul; iar a treia și cea mai de pre urmă, după ce s'a sculat din morți, plinindu-se patru-ție de zile, s'a înălțat la ceriuri și s'a proadus lui Dumneđeú și Părintelui, ca o pârgă a celora ce urméză a se scula din morți și a se înălța precum și el.

2) A ție însă că Fiul este întâiu întru cei ce se teorisesc făcuți duple dînsul, adecă întru făpturi, că despre Dumneđeú sînt tóte ziditorește. Însă fiind-că sînt și altele despre Dumneđeú, firește teoriséndu-se, care sînt fireștile lucrările lui Dumneđeú, care mai opștește să numesc și dumneđești avuți și deplinătăți: duple acestea ție Teolog. Grigorie: „Nu dintru cele duple el, ci dintru cele despre dînsul (adecă orí dspre zidiri, orí despre fireștile avuți) adunându-se altă fantazie din alta, întru un chip óre-carele al adevérului“ (cuv. la Paști).

3) Nu numai mai întâiu decât toți ómenii s'a făcut duple omenire, ci prin omenire s'a făcut și întâiu al tuturor făpturilor, atât al celor simțite cât și al celor gândite, că de vreme ce omul este încheere a tuturor făpturilor celor simțite și a celor gândite, ca unul ce se află dintru acestea, apoi și Fiul lui Dumneđeú, unindu-se cu ómenii și om făcéndu-se prin sineși și întru sineși s'a încheiat pre tótă făptura simțită și gândită și s'a făcut întâiu al ei.

și nu a mai murit dăruind tuturor ómenilor înviere din morți și nesticăciune, ca unul ce este începătură a învierii¹⁾, căcl alții s'aú sculat din morți mai înainte de Christos, dar iarăși aú murit²⁾. El a înviat cu învierea cea desăvârșită care și chiar înviere se ȃice (și veđi la cap. II al ceii către Filipiseni, stih. 11). Veđi însă, iubitule, că aicea la înviere, a ȃis Pavel că Christos este întâiú născut, ca începătură a învierii celor-l-alți pentru-că a dóua naștere, ca o a dóua naștere și învierea omeneshilor trupuri cea prin înviere, ca o înoire, este aceeași cu a lui Christos³⁾. Iar acolo la nașterea cea fără de început nu a ȃis că Fiul este începătură a făpturei, măcar deși este întâiú născut, fiind-că cuvântul ființei și al firei, și chipul Fiului și al făpturei nu este același, ci deosebit cu nemărginit mijloc, că Fiul adecă s'a născut fără început din ființa și i-postasul Părintelui și este ziditor și făcător al tuturor, iar zidirea însași ea este zidire, adecă zidirea s'a făcut în vreme din voea și lucrarea lui Dumneđeú Părintelui și a Fiului și Cuvântului seú și nu din ființa și firea lui Dumneđeú, precum am ȃis mai înainte.

19. Că întru dînsul a bine-voit să locuiască tótă plinirea.

Adecă întru Christos ȃice a locuit tótă plinirea dumneđeirei trupesti, adecă ori unde era Fiul și Cuvântul, acolo locuia nu vre o lucrare a lui Dumneđeú, ci ființa, precum tâlcuesc și Chrisostom și Teofilact; adecă că Fiul lui Dumneđeú însuși rămânend precum a fost Dumneđeú, a luat și omenesca fire și s'a făcut om. Pentru aceea întru însași firea cea luată a omenirei locuia tótă plinirea dumneđeirei⁴⁾. Insa altă pricină a

¹⁾ Nu numai ómenilor a dăruit Christos înviind pre nesticăciune, ci și făpturei tóte, ca unul ce este încheere al ei, și însași făptura se va slobođi din robia stricăciunei, dupre Apostolul.

²⁾ Șepte învieri se numără cele ce s'aú făcut mai înainte de învierea lui Christos. A. Cea a fiului văduvei, celui înviat de Ilie. B. Cea a fiului Somanitencei și a celui ce murise mai înainte pre carii i-'a sculat Eliseu. Așisderea și trei care le-a făcut Christos: A. ficei lui Iair, a fiului văduvei și a lui Lazăr. Iar a șepteia înviere se numără ceea ce s'a făcut în vremea pațimei Mântuitorului. Că multe trupuri ȃice de ale adormiților sfinți s'aú sculat. Toți însă aceștia iarăși aú murit. Iar Christos cel întâiú murind și sculându-se nu mai móre, pentru acesta și a opta înviere se numără a lui Christos, ca una fără de sfîrșit și fără moștenire, adecă ne mai moștenind mórtea, pentru acesta și Christos se ȃice întâiú născut din morți.

³⁾ Insemnéză cum că, fiind-că Christos este Dumneđeú și om însuși și Fiú al lui Dumneđeú, și Fiú al omului, pentru acesta și noi în tâlcuirea ȃicerei acesteea une ori ȃicem: Christos, iar alte ori, Fiul; să nu turbure dar pre cetitoriul, acesta.

⁴⁾ Marele Atanasie însă plinirea dumneđeirei ȃice tóte dumneđeestile

să-lăsluirei aceștia nu are să țină Pavel, facă numai pre buna
voire și primire a Părintelui¹⁾. Și pentru acesta a țină că a
bine voit.

20. Și prin acesta a se împăca tóte cu el.

Prin acesta, adevă prin însuși Fiul lucrând mântuirea acesta
întru noi, ne-a împrietenit pre noi. Și pentru ca să nu soco-
tești tu că Fiul a luat rânduială de slujitor și de rob la îm-
prietenirea acesta a ómenilor, pentru acesta a adaus ținerea
cu dñsul, adevă însuși cu sineși i-a împrietenit, și i-a apropiat
pre ómenī. Și cum într'alt loc ținere Pavel că Fiul ne-a împri-
etenit cu Dumneđeū și Părintele, ținere: «Ca să împăce pre
améndouē părțile într'un duh cu Dumneđeū»? (Efes. II, 16)
Răspundem că acesta o a ținere ca să arate că tóte ale Tatálu
sint opștești și ale Fiului. Așisdera și cele ale Fiului opșteșt
sint și ale Tatálu. Nu a ținere însă prost a împăca, ci desăvirși
a împăca pentru ca să se împlinescă ca o veche datorie, și
desăvirșit să împăce, atât pre ómenī cât și tóte făpturile cel
cerești și cele pămētești. În cât a nu mai avea acestea de
aceea vrajbă către Dumneđeū și întru dinsele, căci nu s'a da
numai ca datorie împēcarea, ci și împrietenire a făpturilor del:
Fiul, încă și însuși chipul cu care s'a făcut împēcarea, adevă:

avuții cele ce firește se teorisesc despre Dumneđeū. Și duple purure
venire adevă dumneđeștile puteri și lucrări. Înca și dumneđeșcul Chri-
stosom tâlcuind ținerea: „vărsatu-s'a darul în buzele tale“ a Psam. XLIV
ține așa: „că tot darul s'a revărsat în locașul acela“ (adevă întru óme-
nirea lui Christos) că nu dă Dumneđeū din parte aceluia pre duh, c
întreg darul l'a luat locașul acela. Iar noi o mică óre-care picătură di
darul acela avem: „Că dintru plinirea lui, ținere, noi toți am luat“, c
cum ar ținere cine-va: din revărsarea și din prisosul lui.

¹⁾ Și de a fost buna voință a lui Dumneđeū a locui întru Christo
tótă plinirea dumneđeirei, adevă de a fost buna voință a lui Dumneđeū
a lua Fiul lui Dumneđeū trup, iar buna voire este întâia bună voire
lui Dumneđeū, precum hotăritor ținere dumneđeșcul Ioan Damaschi
(Cart. II, cap. XLVI, despre credință). Taia dar a dumneđeșteii înc
meniri chiar întâia a fost voea lui Dumneđeū pentru acesta și mai înc
înte s'a cunoscut și s'a prohotărît mai înainte de procunoștința și c
prohotărîrea tuturor făpturilor împreună și a celor gândite și a cel
simțite. Și pentru acesta s'a procunoscut și s'a prohotărît tóte făpturi
precum acesta însăși ținere și Marele Grigorie al Tesalonicului în cu
cel la dumneđeșca arătare (adevă la botezul Domnului, când s'a arăt
tustrele ipostasurile dumneđeirei: Părintele din ceriū, pre Sfîntul Du
trimițendu-l în chip de porumb și pre Fiul cel ce se boteza mărtu
sindu-l), adunând-o acesta din cuvîntul ce a ținere Dumneđeū Părintel
„Acesta este Fiul meu cel iubit întru carele am bine voit“. Veți înc
și la sfîrșitul sfătuitoarei mele cărței către prea sfințitul Mitropolit Ioan
nilor, veți și supținsemnările ținere: „întâi născut decât tótă făptur:
(Col. I, 15) și a ținere „cei date nouē în Christos“ (II Timot. I, 9).

junghierea și mórtea Fiului, și chipul acesta, ȃic, fórte a putut întru acéstă prietenie.

Impēcând prin sângele crucei sale.

A ne împrietenii adecă pre noi Fiul, acéstă arată vrajba ce o aveam către Dumneȃeu. Iar a ne împăca, acéstă arată pre rėzboiul ce îl aveam cu însuși Dumneȃeu, de vreme ce noi și învrăjbiți eram cu Dumneȃeu și protivnici. Decii mare dar este a ne împrietenii pre noi și a ne împăca Fiul cu Dumneȃeu Părintele. Iar a ne împrietenii nu cu mijlocirea altuia cui-va, ci cu însuși mijlocirea sa, acesta este mai mare dar. Și a ne împrietenii iarăși acesta nu numai cu mijlocirea sa, ci și însuși prin sângele sėu și prin mórtea sa, acesta este însă și mai mare dar. Și ca să ne împrietenescă nu prost numai prin mórte, ci printr'o mórte atât de necinstită și defaimată, precum au fost aceea de cruce, acesta este darul cel prea mare decât tóte. Fiind-că nu a ȃis numai cuvinte, ca un sol și mijlocitor și a împrietenit pre ómenii cu Dumneȃeu, ci s'a dat la mórte și la o mórte ca acéstă și însuși pre sineși. Și nu a ȃis Pavel că Fiul ne-a împăcat pre noi prin sângele crucei numai, și să fi făcut, ci a adaus și acéstă: crucei sale. Pentru ca să nu socotești tu, cela ce cetești, cum că crucea avea óre-care putere de sineși spre a ne împrietenii, fiind-că nu ne-a împrietenit nici ne-a mântuit crucea prost, ci crucea a însuși lui Christos¹⁾, adecă pentru-că crucea a fost a lui Christos și căci pre cruce a luat mórte Christos, pentru acéstă ne-a împrietenit și ne-a mântuit pre noi.

Atât pre cele de pre pămėnt cât și pre cele din ceriū.

Pre cele dupre pămėnt dupre cuviință le-a împecat Christos prin sângele sėu, fiind-că fiește-carele dintre ómenii cei de pre pămėnt mai întăiū erau învrăjbiți însuși cu sineși prin patimii și prin pecat și al doilea erau învrăjbiți și cu cea-l-altii, ci și cu anghelii cei cerești se vrășmășeau și rėzboiū aveaū ómenii. Iar cele cerești cum și cu ce chip le-a împrietenit Christos? Pentru-că dezbinatē erau și despărțite cele cerești de cele pămėntestē și fiind-că anghelii cei din ceriuri aveaū și ei dinprotivă vrajbă către ómenii, pentru-că vedeau pre Dumneȃeu Stăpănul lor ocărindu-se de ómenii pentru multele lor pecatē și mai a-

1) Intru alte izvóde însă așa se află: „Impēcându-ne prin sângele crucei“, prin sineși adecă împēcându-ne prin sineși va se ȃică însuși lucrând ci nu prin alt óre-carele neguțătorind nouē pacea. Și cu ce chip o a lucrat acéstă? Prin sângele răstignirei sale ȃice; că răstignindu-se pentru noi, ne-a împecat pre noi și ne-a împrietenit. Așa tâlcuește Fotie ȃicerea acéstă. Și la Teodorit încă așa se află scrisă: „impēcându-ne prin sângele crucei sale prin sineși.

os pentru-că pre zidirî le făcea Dumneđeū. Pentru acésta și se trimetea spre pedépsa ómenilor precum s'a trimis în vremea lui David și a omorit de diminéță până la améđa șéptedeci de mii (II Impěrați XXIV, 15), precum s'a trimis doi angheli asupra Sodomitenilor (Fac. XIX), precum s'a trimis la Israilteni anghel, și a đis lor: «Că de vreme ce voi v'ați închinat dumneđeilor neamurilor, pentru acésta și eū nu voiū perde pre vrășmași voiștri, ci îi voiū lăsa să vė bântuiască precum este scris la Judecători în capul II, când auđind Israilteniī cuvintele aceastea ale anghelului ce le-a voróvit, aū plāns cu glas mare și aū chemat numele locului aceluīa: «valea plāngerei». Decī cuvintul lui Dumneđeū, după ce a suit pre om la ceriuri, pre vrășmașul și protivnicul lui Dumneđeū și al anghelilor a făcut pre angheli să cānte de bucuria lor pre pāmānt, și să urmeze la fieste-care hristian din cei ce se botéză, pāzindu-i pre ei «cā angheliī lor, đice, în tótă vremea vėd fața Tatālui meū în ceriuri» (Mat. XVIII, 10). Pare-mi-se însă că și Pavel pentru acésta s'a răpit întru al treilea ceriū, pentru ca să se învețe, că firea omenéscă acum este în ceriū și că Fiul lui Dumneđeū acolo s'a suit. Decī celor pāmētești, adecă ómenilor pāmēteniī, li s'a făcut indoitā pace: una pentru-că ei s'aū împecat cu sineși, și alta pentru-că s'a împecat și cu cele cerești, iar celor cerești li s'a făcut pacea simplă, căci cereștiī angheli, între dīnșiī aveāu pace și s'aū împecat numai și s'aū împrietenit cu noi ómeniī și se bucurā de mātuirea nóstră și dar dacā Fiul ne-a proadus pre noi la Dumneđeū și Pārintele și ne-a împrietenit, cum voi Colasenī điceți că ne-am proadus la Dumneđeū prin angheli? Cā angheliī atāt de departe eraū de a ne proaduce pre ómeniī la Dumneđeū, în cāt eraū și protivnici ai noiștri, și de nu ne-ar fi împecat Fiul, nici īneseși ei s'ar fi împrietenit, nici s'ar fi împecat cu noi.

21. Și voi óre când fiind īnstreinați și vrășmași cu gāndul întru faptele cele rele.

Māi sus a đis Apostolul cum că noi eram supt stāpānirea ĩntunerecului, adecă a ĩntunecatului diavol. Iar acum đice cum că am fost și vrășmași ai lui Dumneđeū cu gāndul și cu cugetarea. Nu că đice dór una și aceeași, ci pentru ca să nu socotești tu când vei auđi că eram supt stāpānirea ĩntunerecului că de nevoe ne stāpāném și nu de voea nóstră. Pentru acésta dupre urmare đice, că eram și vrășmași ai lui Dumneđeū cu proalegerea și voea nóstră, pentru ca să arate cum că măcar deși eram nevrednici de dumneđeésca împecare ca unīī ce de voe ne luptam ĩmprotiva lui Dumneđeū, însă și unīī ca a-

aceștia fiind noi, Fiul lui Dumnezeu ne-a împecat cu Dumnezeu, căci cel ce pătimește de nevoe, acela este vrednic a se milui. Iar cel ce pătimește vrând, acela este vrednic a se uri. Deci pre noi cei ce eram depărtați dela Dumnezeu, nu cu sila și de nevoe, ci de voe și de proalegerea noastră și curat a țice pre noi cei ce eram desăvârșit nevrednici, ne-a împecat cu Dumnezeu Fiul său. Acestea însă le țice Pavel fiind-că mai sus a pomenit cele de sus și pre de angheli, ci dela cele de jos, adecă dela noi ómenii avea începutul și pricina țicerei, căci anghelii și Dumnezeu voeau a se împeca cu noi, noi însă nu voiam. Pentru acésta nu a țis Pavel curat învrăjbiți, ci înstreinați, adecă atâta țice eram noi de depărtați dela Dumnezeu în cât nici mai avem nădejde a ne mai întorce cândva la Dumnezeu; că vrășmaș țice erați cu gândul, adecă cu proalegerea și voea și nu a ajuns până la răul acesta, ci și întru faptele cele rele, adecă vrășmași ai lui Dumnezeu erați și faptele vrășmașilor le făceați. Iar cu aceste cuvinte Pavel arată cum că anghelii nu aũ putut nici socotela noastră a o schimba din răutate, nici a ne slobođi dela diavolul, fiind-că noi eram vrășmași ai lui Dumnezeu și fiind-că încă diavolul cel ce ne stăpânea nu s'a fost legat. Iar Christos și pre diavolul l'a legat și pre noi a ne depărta de dînsul ne-a înduplecat.

22. Iar acum v'a împecat cu carnea trupului său prin mórte.

Aicea iarăși spune Pavel chipul prin carele ne-a împecat Fiul cu Dumnezeu Părintele. Chipul însă acesta a fost că ne-a împecat prin trupul și carnea sa. Și cum prin trupul său? Óre bătut fiind și palmuit și numai pătimind? Ba, ci și murind cu mórtea cea decăt tóte mai necinstită.

A vă înfățisa pre voi sfinți și neprihăniți și nevinovați înaintea sa.

Și aicea iarăși țice Apostolul altă facere de bine, pre care o a țis și mai sus, când țicea: «Celuia ce ne-a îndestulat pre noi în partea sórtei sfinților întru lumină» (tij., stih 12); acésta și aicea o scrie, că Fiul nu numai de păcate ne-a slobođit pre noi, ci și sfințenie a dăruit nouă, nu fiește cum și cu fățărnicie, ci sfințenie înaintea sa, adecă cea adevărată și nefățărnicită, și care se face dupre Dumnezeu. Și pre lângă acestea a dăruit nouă și neprihănire și nevinovație, în cât nici cu un cuvînt gol să ne prihănim de cine-va, că am făcut rău vre o faptă a noastră.

23. De veți rămânea încredințată.

Fiind-că mai sus Pavel pre tótă lucrarea împecării noastre și

a mântuirii o a dat la Fiul, căci el o a isprăvit acésta cu mórtea sa, pentru acésta ca să nu ȃică Colaseniĩ că noi a poi nu este trebuinȃ să ostenim pentru mântuirea nóstră, de vreme ce o dată ne-a mântuit Fiul lui Dumneȃeu, pentru acésta ȃicea Apostolul că voi aveȃi trebuinȃ fraȃilor să rēmâneȃi în credinȃ și să nu vė leniȃi, ca să rēmâneȃi fără îngrijire.

Intemeiaȃi și întăriȃi și ne mișcându-vė din nădejdea Evangheliei.

Fiind-că se póte a rēmânea cine-va în credinȃ și a se clăti pentru acésta dupre urmare ȃicea Pavel, să fiȃi întemeiaȃi și întăriȃi adecă neclătindu-vė, și nu numai acésta, ci și nemișcându-vė. Nu ceĩu, ȃice, dela voi vre un lucru greũ, ci ceĩu a nu vė strămuta dela Christos, că Christos este nădejdea Evangheliei, și toȃi cãȃi priimesc Evanghelia sınt datorĩ în Christos a nădėjdui, fiind-că el este carele i-a împecat și i-a împrietenit cu Dumneȃeu. Drept aceea cel ce crede că pacea ómenilor și împrietenia cu Dumneȃeu s'a făcut prin angheli, acela s'a strėmutat dela Christos¹⁾. Decĩ fiind-că nu este cu puținȃ la faptă bună a nu se clăti cine-va cãt de puțin și a nu se pleca spre rėu, pentru slăbiciunea sufletului și a trupului, iar la credinȃ acésta este cu puținȃ, drept aceea Pavel aicea, nimica îngreitor cere dela Colaseni și de obște dela toȃi hristianii.

De care aȃi auȃit, de ceea ce s'a propoveduit întru tótă zidirea cea de supt ceriũ.

Pavel mai întâiũ aduce marturi pre însiși Colaseniĩ aceștia apoi și pre tótă lumea. Și nu a ȃis că aȃi auȃit Evanghelia ceea ce se propoveduește, ci ceea ce s'a propoveduit, adecă ceea ce s'a creȃut cu puțin mai înainte de tótă lumea. Drept aceea rușinaȃi-vė și de sine-vė și de toȃi ómenii, pentru că vo creȃeȃi acum afară de ceea ce învaȃă Evanghelia cea din tótă lumea²⁾.

Căreea m'am făcut eũ Pavel slujitor.

Și acésta ajută la vrednicia de creȃare și la adevेरirea Evangheliei a se face Pavel propoveditor al ei, pentru-că mare era numele lui Pavel și pretutindena se vestea și mai cuprin-

¹⁾ Iar Teodorit ȃice: „Că nădejdea Evangheliei pre înviere o numește și pre viaȃa cea nemuritoare și pre împėrãȃia ceriurilor“.

²⁾ Iar Teodorit ȃice că din aceste cuvinte ale lui Pavel și din cele următoare adecă căreea eũ m'am făcut slujitor și din acésta acum mi bucur pentru pãtimirile mele, pentru voi, se face arãtat că Pavel a fos pre la Colaseni și a fost propoveduit lor Evanghelia. Fiind-că nu ar fi avut cuvint să sufere pãtimiri Pavel pentru dínșii, dacã nici i-ar fi vėdu nici ar fi propoveduit lor.

sese pre t^otă lumea. Țic^îndu-se însă Pavel pre sineși slujitor al Evangheliei, mai mult îndemnă pre Colasenⁱ a se îndupleca cuvintelor lui; că Țice, e^u nu v^ă Țic cuvinte ale mele, ci ale altuⁱa, pentru-că altuⁱa slujesc, adecă lui DumneȚe^u. Drept aceea, aceluⁱa se cuvine să v^ă supuneți.

24. Acum m^ă bucur întru pătimirile pentru voi.

Cuvintul acesta al Apostolului se pare a nu se uni cu cel de mai sus; însă, cu scumpătate teorisindu-se, f^orte se unește căci fiind-că a Țis Pavel că e^u m'am făcut slujitor al Evangheliei, dela care v^ă rog să nu cădeți, pentru ac^ésta arată acum aicea, că este atât de adev^ărată Evanghelia care o propoveduesc, în cât și pătimesc pentru d^în^sa și nu numai pătimesc, ci și m^ă bucur pentru pătimirile ce sufer pentru d^în^sa. Și pătimirile acestea iarăși, pentru voi s^înt, fiind-că e^u pătimesc acestea pentru ca să po^ăi a v^ă folosi.

Și deplinesc lipsurile necazurilor lui Christos în trupul me^u.

Se pare că acest cuvint este trufaș și de mândrie; nu este însă, ci este și plin de iubirea lui Pavel cea către Christos. Fiind-că voește Apostolul cu acest cuvint să înduplece pre Colasenⁱ hristianⁱ a crede că Christos încă și acum pătimește pentru d^în^sii. Și nu v^ă proaducem, Țice, fără mijlocire noi Apostoliⁱ la DumneȚe^u, ci Christos este carele v^ă proaduce, măcar deși noi ne aflăm în mijloc. Drept aceea ce faceți așa și v^ă depărtați de Christos, care și dupre ce a murit nu înc^ét^ă a se primejdui pentru voi? Înțelegerea cuvintului este acest fel: de mai era dator Christos a mai pătimi încă și a muri și nu a apucat a împlini t^otă datoria pătimirilor sale: e^u Pavel ac^éstă datorie a lui Christos o deplinesc și pătimesc pătimirile acelea ce Christos era dator a le pătimi pentru voi și pentru t^otă biserica hristianilor¹). Precum de pildă și când lipsește voevodul oștilor apără și se oștește cel al doilea povățuitor de óste pentru d^în^sul și stând în locul voevodului a t^otă óstea, primește în sineși ranele acelea și loviturile care le ar fi priimit voevodul. Că pentru ac^ésta și lipsuri a numit Pavel pre pătimirile ce le sufer^e pentru ca să arate cu ac^ésta că de și pătimește atâtea pentru Christos, socotește însă că încă nu a pătimit t^ote patimile câte este dator. Atâta mult Țice: v^ă iubește Christos, în cât nu a fost de ajuns pătimirile câte le-a suferit mai înainte pentru voi, ci și acum încă nenum^ărate pa-

¹) Teodorit însă Țice, că rămășița pătimirilor lui Christos o deplinea Pavel, lipsa, a propovedui neamurilor și a arăta pre dătătorul cel mult dăruitor al mântuirii.

tim suferă prin trupul meu. Le ține însă acestea Pavel nu ca să se înalțe pre sineși, ci vrând să arate Colasenilor, că Christos și acum pòrtă grijă pentru mântuirea lor¹⁾.

Pentru trupul lui care este biserica.

Fiind-că a țis mai sus Apostolul, că măcar deși pățimesc eu, pățimiriile mele însă sînt pățimiri ale lui Christos, pentru acesta aicea face cuvîntul acesta vrednic de creștere și adevărat și ține cum că pentru trupul lui Christos se fac acestea. Nă nu socotiți dar, ține, că am țis cuvînt de mândrie, ci se credeți, că Christos, care a priimit a uni pre biserica cu sineși acesta încă și acum pățimește în trupul meu, pentru biserica acesta care este trup al său. Și dar de vreme ce biserica este trup al lui Christos și este unită cu el, precum și trupul este unit cu capul, pentru ce voi Colasenii băgați în mijloc pre angheli? Și pentru ce cu dinșii despărțiți unirea cea fără mijlocire și lipirea care are biserica cu Christos?

25. Al căruia m'am făcut eu slujitor.

Cu acest cuvînt arată Pavel că el nu a făcut dela sineși nimica, fiind-că cu îndatorire este slujitor al bisericeii lui Christos. Și dacā eu, ține, sînt slujitor al bisericeii, cum voi din afară băgați pre angheli slujitori ai bisericeii și cum țiceți, că anghelii v'au proadus la Dumnețeu și Părintele?

Dupre iconomia lui Dumnețeu cea datā mie spre voi ca să plinesc cuvîntul lui Dumnețeu.

Iconomia lui Dumnețeu ține aicea Pavel, saū că Christos înăl-

1). Iar Fotie așa tâlcuește țicerea acesta: „Christos pãlmuindu-se și batjocorindu-se și biciuindu-se și rãstignindu-se pentru noi, nu numai deobște a plinit tóte patimile (saū datoriiile nóstre), ci și mai pre sus de minte și cu negrãit cuvînt ne-a rãsplãtit; decĩ datornicii eram noi toți în locul acelor decimi de mi și de lume mântuitoare patimi ale lui, să suferim patimi și necazuri pentru Christos și pentru trupul lui, ca să rãsplãtim patimile, care Christos le-a pãtimit pentru noi. Inșã de vreme ce cu neputință este a le deplini noi întocmai acestea și asemenea și fără a lipsi nimica, ori câte am pãtimi, lipsă este asemănându-se cu patimile și necazurile lui Christos. Căci cum este cu putință a se rãsplãti patimile ce le-a pãtimit stãpãnul pentru rob netrebnic, cu patimile ce pãtimește robul pentru stãpãn? Că acesta nu este de o potrivă, nici asemenea, ci fòrte departe de potrivă și de asemănare (saū cum să se rãsplãtescã patimile care le-a suferit Fiul lui Dumnețeu, cel fără de pecat pentru pecatòșii și greșitii ómeni cu patimile ce le-ar suferi aceeaștia, pentru cel fără de pecat și fãcëtorul de bine al lor? fiind-că acesta este cu neputință. Pentru acesta ori și câte ar pãtimi cine-va voind să rãsplãtescã patimile lui Christos, numai din lipsa patimilor și a necazurilor lui Christos rãsplãtește și a o țecea mie departe“ (la Iconomie). Iar în întreb. 142 din Amfilochicești mai aceleași le ține cu sfințitul Teofilact.

tându-se la ceriū ne-a lăsat pre noi Apostoliū în locul seū să propoveduim Evanghelia lui, pentru ca să nu vĕ desnădĕjduiți voi că ați rămas părăsiți și orfanī de Christos; sau ȕice că pentru acĕsta a iconomisit Dumneȕeū, să gonesc eū mai înainte biserica mai mult decăt toți cei-l-alți Evrei, pentru ca să fiū vrednic de creȕare și adevĕrat când voiū propovedui eū Evanghelia lui Christos. Sau și acĕsta o ȕice, că Dumneȕeū nu a cerut dela mine fapte și bunătăți ca să mĕ mântuiască, ci numai credință și botez, adecă ca să cred întru Christos cel ce se gonea de mine și să mĕ botez. Și acĕsta este iconomia lui Dumneȕeū prea mare, căci de ar fi cerut Dumneȕeū fapte de la cei necredincioși, carele dintr'înși s'ar fi mântuit și ar fi creȕut? Negreșit nici unul, sau prost ȕice iconomie a lui Dumneȕeū pre cea dată mie spre voi, adecă spre voi cei din neamuri, precum am ȕice, eū m'am făcut slujitor al bisericeī dupre darul și destoinicia ce o a dat mie Dumneȕeū, pentru ca să luminez pre neamuri, căci a îndupleca eū omul cel muritor și neputincios pre neamurile cele întunecate și fără de minte și nesupuse ca să priimĕscă niște dogme mari ca acĕstea ale credinței lui Christos, acĕsta nu a fost lucru și ispravă a putereī mele, ci a iconomieī lui Dumneȕeū. Precum și mai sus a ȕis Pavel că pătimirile sale sînt pătimirī ale lui Christos, așa și aicea ȕice, că este iconomia și lucru al lui Dumneȕeū, a deplini însuși Pavel cuvîntul lui Dumneȕeū la Colasenī și a propovedui lor Evanghelia¹⁾. ȕicĕnd însă Apostolul că a deplini și a săvîrși la dinșiū cuvîntul lui Dumneȕeū, arată că Colasenii sînt lipsiți, pentru-că aū trebuință a se deplini și a se face desăvîrșiți. Înțelege însă și acĕsta iconomia lui Dumneȕeū, adecă a se arăta și a se vorovi acum taīna Evangheliĕi Colasenilor când ei se făcuseră iscușiți spre a o priimi și a o înțelege. Pentru-că Dumneȕeū, carele tôte lucrurile le face iconomicește și spre tolos și acĕsta cu adevĕrat a făcut dupre iconomie, adecă acum a se arăta taīna acĕsta, când ómenii urmaū a o priimi mai mult și a o înțelege²⁾; drept aceea deșĕrți sînt cei ce se smintesc și se turbură, pentru ce se ȕice că în vremile cele mai de pre urmă, Fiūl lui Dumneȕeū ne-a proadus pre ómenii la Dumneȕeū Părintele prin întrupĕsca sa iconomie, căci pricina este, pentru-că atuncea ómenii erau mai iscușiți spre

1) Și din acĕste cuvinte ale lui Pavel, ȕice Teodorit că se închee cum că Pavel a vĕȕut mai înainte pe Colasenī și le-a propoveduit lor și apoi a scris scrisóra acĕsta.

2) Veȕi și suptînsemnarea ȕicereī: „Iar când a venit plinirea vremei“ (Galat. IV, 4), întru care unit cu înțelegerea acĕsta, tâlcuește pre plinirea vremei sfințitul Avgustin.

a priimi și a înțelege taîna a proaducerei acesteea a Fiîului lui Dumneđeû.

26. Taîna cea ascunsă din vécuri și de neamuri.

După ce a spus Apostolul de care daruri ne-am învrednicit hristianiî a le lua dela Dumneđeû, prin întrupésca iconomia Fiîului sěu, acum aicea arată și altă covîrșire de dar; că darurile acestea nici unul din dreptiîi cei de mai înainte ai Legei celor Vechi, nu le-a arătat. Numește însă taîna pre Evanghelia lui Christos cea propoveduită la neamuri, fiind-că nici unul o știa acésta fără singur Dumneđeû. Nu đice însă că prost era ascunsă, ci cu totul ascunsă, adecă fórte ascunsă și cu covîrșire ascunsă, atât de angheli cât și de neamuri. Iar đicerea «din vécuri» însemnéză, că din început a fost taîna cea de acest-fel cu totul ascunsă.

Acum însă s'a arătat sfinților sěi.

Acésta este iconomia, care o a đis mai sus Pavel, a se arăta acum acésta în vremile cele mai de pe urmă. Și nu a đis că s'a făcut taîna acésta, ci că s'a arătat, fiind-că era cu adevérat în înseși hotărîrile lui Dumneđeû, ascunsă însă, iar acum la urmă s'a arătat¹⁾. Insă și acum nu s'a arătat la toți, ei la sfințiî ómeniî lui Dumneđeû, în cât și acum încă ascunsă este taîna acésta de cei-l-alti ómeni carii nu sint sfinți. Decî să nu vė amăgescă pre voi, frațiî mei, amăgitorii aceia ce đic vouė, că nu v'ați proadus de Fiîul lui Dumneđeû la Dumneđeû și Părintele, căci necurați fiind ei, nu cunosc taîna acésta.

27. Căroră a voit Dumneđeû a le face cunoscut, care este bogăția slavei taînei aceștia întru neamuri.

Pentru ca să nu întrebî tu auđitorul și să đici: pentru ce taîna Evangheliei s'a arătat numai sfinților și nu tuturor ómenilor, pentru acésta urméză Pavel și đice, că s'a arătat acésta sfinților acelora, care i-a voit Dumneđeû, iar voea lui Dumneđeû nu este fără socotélă și dréptă pricină. Drept aceea tu de acésta nu întreba, căci cine póte sta împotriva voei lui Dumneđeû? Și cu tóte că Pavel putea a đice, cum că taîna acésta s'a arătat celor ce erau vrednici, ci nu o a đis acésta, pentru-că voește să se smerescă Colasenii mai mult, ca niște

¹⁾ Póte însă a se înțelege și așa, cum că Pavel nu a đis că taîna acésta s'a făcut acum fiind-că mai înainte s'a fost făcut și a eșit în lucru prin iconomia lui Christos. Iar acum dupre ce s'a înălțat Christos s'a arătat taîna acésta prin propoveduirea Apostolilor și mai ales prin a lui Pavel, celui rânduit la neamuri, precum și către Efesenî scria đicénd: „Mie celui mai mic decât toți sfințiî mi s'a dat darul acesta a bine vesti la neamuri neurmărta bogăție a lui Christos“ (Efes. III, 8).

vinovați și ca niște nevrednici de darul acesta decât a se mândri că ar fi fost vrednici de un dar ca acesta. Mărește însă Pavel lucru cu multe ȋiceri, și nu ȋice prost că a voit Dumneȋeu a face cunoscută taĭna saũ slava taĭnei, ci bogăția slavei taĭnei, care mai ales s'a făcut cunoscută neamurilor celor ĭntunecate, precum și ĭntr'alt loc despre acėsta ȋice: «Iar neamurile pentru milă sã slăvescã pre Dumneȋeu» (Rom. XV, 9), că se arată cu adevėrat mare taĭna acėsta și la cei-l-alți ómeni, cariĭ sĭnt dintre Evrei. Dar nu se arată atãta de mare, cãt se arată la ómenii cei din pãgãni, cariĭ erau mai nesimțitorĭ decãt petrile, cariĭ se ĭnchinaũ petrilor ca unor dumneȋei și tãritórelor pãmėntului. Decĭ a urmat un lucru ca acesta precum de pildã ar fi luat un ĭmpėrat pre un cãne rãpãnos și leșinat de fóme, carele nici a se mișca putea. Apoi l'ar fi făcut om pre cãnele cel de acest-fel și l'ar fi pus sã șadã ĭn scaunul cel ĭmpėrãtesc; cu adevėrat un ĭmpėrat ca acesta mai mult s'ar fi slãvit de ar fi făcut o facere de bine ca acėsta unui cãne, decãt o ar fi făcut unui om smerit și sãrac. Cu un chip ca acesta și Dumneȋeu mai mult s'a slãvit pentru că a arãtat taĭna Evangheliei pãngãnilor cariĭ se asemėna cu cãniĭ, precum ĭnsuși Domnul a ȋis: «Nu este bine a lua pãnea fiilor și a o arunca cãnilor» (Mat. XV, 26) și ĭ-a chemat pre ei la credințã și la ĭmpėrãția sa: decãt s'aũ slãvit, cãci o a arãtat Evreilor, cariĭ se asemėnaũ cu fiĭ. Și bine a ȋis Pavel: «A taĭnei aceștia», pentru că sĭnt și alte multe taĭne, ci taĭna acėsta cu adevėrat, care nimenea o știa și care era afarã de tótã nãdejdea omenescã, adecã a se chema neamurile și pãgãniĭ la credințã și a se mântui.

Carele este Christos ĭntru voi nãdejdea slavei.

Aicea tãlmãcește care este bogăția și care este taĭna, care a ȋis mai sus și ȋice că este Christos, adecã cunoștința lui Christos, carele Christos se aflã ĭntru voi; cu orație ĭnsã și cu laude ȋice cuvĭntul acesta, pentru ca sã tragã pre Colasenĭ la Christos mai mult, cãci dacã Christos se aflã ĭntru noi (hristianii) și ĭn lãuntru ĭn inimile nóstre, cum ȋiceți voi făcėtori de bine ai voștri pre angheli? Și cum facerea de bine a lui Christos și slujba ceea ce i se cuvine o dați anghelilor? Nãdejde a slavei ĭnsã se ȋice Christos, fiind-cã printr'insul nãdėjduim sã dobãndim vecinica slavã. Saũ se ȋice așã, pentru-cã Christos este slãvita și nerușinata nãdejdea nóstrã a hristianilor, ĭntru carele nãdėjduind noi nu ne vom rușina, ci vom dobãndi dela el tóte cãte vom cere ĭn viața acėsta, iar ĭn cea viitoare vom moșteni printr'insul ĭmpėrãția ceriurilor.

28. Pre carele noi îl vestim.

Noi Apostoliî lui Christos, ȃice, vestim Ńi propoveduim voue pre Christos Ńi nu angheliî, decî cum voi slujiŃi anghelilor, ca unor mijlocitori Ńi slujitori ai credinŃei vore? Cu chip apărător însă Ńi cutezător a ȃis acesta: «vestim» adecă sus în ceruri aflându-se Christos, noi de acolo îl pogorîm la voi, prin propoveduire¹⁾.

Sfătuind pre tot omul Ńi învăŃând pre tot omul.

Nu poruncim, ȃice, nici silim pre vre un om să priimescă credinŃa lui Christos Ńi să se mântuiască, căci acesta este însușire a bunătăŃei lui Dumnezeu Ńi a iubirei de omeni a nu trage pre omeni tiranicește Ńi fără de voe la credinŃă, ci sfătuim pre fiește-carele om cu învăŃătură Ńi cu sfătuire să credă; însă vei înŃelege, o cetitorîule, sfătuirea spre faptă Ńi spre lucrări, iar învăŃătura spre dogme Ńi spre credinŃă.

Intru totă înŃelepciunea.

Sfătuim, ȃice, pre fiește-carele om cu totă înŃelepciunea, pentru-că a putea cine-va să înveŃe niște taine mari ca acestea ale credinŃei lui Christos, trebuie să aibă totă înŃelepciunea, adecă înŃelepciunea Sfintului Duh, înŃelepciunea cea din sfinŃele Scripturi, înŃelepciunea cea din dreptele cugetări Ńi înŃelepciunea cea din istoriile elinești Ńi din *apoflegmata* (*sentenŃiile*, adecă din alosele vorove). Fiind-că Ńi însuși Pavel acesta din suprascrierea ce aveaŃu Atenienii asupra unei capiște ce ȃicea așa: «necunoscului Dumnezeu», i-a tras pre ei la credinŃă, precum este scris la Faptele Apostolești (XVII, 23).

Ca să înfăŃișăm pre tot omul deplinit întru Christos Iisus.

Ce ȃici, o fericite Pavele? Să înfăŃișezi lui Christos deplinit pre tot omul? Așa, ȃice, acesta mă silesc Ńi acesta o doresc, iar deși nu se va face lucrul Ńi nu se va mântui fiește-carele om prin mine, acesta nu va fi greșala mea ci a omenilor, cari nu aŃu voit să asculte propoveduirea mea Ńi să se mântuiască; că eu lucrul meu l'am făcut deplinit. Ință, ȃice, nu întru lege nici întru angheli, ci întru Iisus Christos, adecă cu cunoșŃinŃa Ńi credinŃa lui Christos, fiind-că cu cunoșŃinŃa legii Ńi a anghelilor nu pôte cine-va a se deplini.

29. La care Ńi ostenesc nevoindu-mă.

Nu s'a îndestulat numai cu numirea ostenelei dumnezeescul Pavel, ci a adaus Ńi pre numirea nevoinŃei, ca să arate cu adăugirea acesta Ńi privigherile Ńi amărunŃimea ce o avea în

¹⁾ Sau ȃicerea „vestim“ însemnăză că cu multă îndrăznělă Ńi cutezare Ńi cu gură slobodă propoveduim noi pre Christos la voi.

dieta tótei vieței sale și tóte cele-l-alte fapte, care le fac cei ce se nevoesc atât întru nevoințele cele trupesti cât și întru cele duhovnicești: «Că ceta ce se nevoește, ȃice, întru tóte se înfréneză» (I Cor. IX, 25). Decí dacá eú ostenesc și mé nevoesc atáta pentru al vostru folos și mántuire, cu mult mai mult voi se cuvine a vé osteni pentru acésta și a vé nevoi.

Dupre lucrarea lui ceea ce lucréză întru mine cu putere.

Fiind-cá mai sus a ȃis Apostolul cá ostenesc, arată aicea cá și ostenéla acésta ce o face este Dar al lui Dumneȃeu, cáci Dumneȃeu, ȃice, carele a dat mie putere, este arátat cá voește să ostenesc și se întrebuinteze puterea acésta întru propoveduirea Evangheliei, pentru acésta și începénd scrisóra acésta a ȃis: «Pavel Apostolul lui Christos prin voea lui Dumneȃeu» (stih 1). Arată însă cu aceste cuvinte Pavel, ce ȃice, cá se lucra în láuntrul seú lucrarea lui Christos, arată, ȃic, cu acestea, cá mulți sînt acei ce-l vrășmășesc pre el și propoveduirea lui, dar în zadar se ostenesc, cáci puterea lui Christos se află și lucréză întru el, care putere, atuncea mai ales se arată, când sînt mulți vrășmași și protivnici.

CAP. II.

1. Cá voesc să știți voi câtă nevoieță am pentru voi și pentru cei din Laodichia și cáți nu aú vedúť fața mea în trup.

De vreme ce dumneȃeescul Apostol urméză să intre în pricina ce îi stă înaintea sa și să mustre rėutatea și ereticésca dogmă, ce o aveáu Colasenii, ȃicénd ei, cá nu s'a proadus la Dumneȃeu și Párintele prin Christos, ci prin angheli; acésta, ȃic, vrénd să o arate Pavel, arată cá are multă iubire párintésca și dragoste către Colasenii pentru a inlesni cuvintul seú. Nevoineță mare, ȃice, am pentru voi, o fraților! Și unește pre Colasenii cu hristianii din Laodichia și cu ceia-l alți de obște; pentru a nu se turbura Colasenii auȃind cá are Pavel nevoieță și socotind cá numai pentru dínșii a luat Pavel atáta nevoieță. Pentru ce însă te nevoești, o fericite Pavle? Póte pentru-cá ne prihánești? Ba, ȃice; ci pentru-cá nu ați vedúť simțitorește fața mea vre o datá¹⁾.

¹⁾ O nedumerire se naște nu cum s'ar întembla, pentru ce aicea tál-cuitorul Teofilact, ȃice cá Pavel nu a vedúť pre Colasenii, nici pre cei din Laodichia, iar în cap. IV, stih 16, ȃice: „Faceți ca scrisóra cea din Laodichia (care este cea întâia către Timot.) să o cetiiți și voi, cáci dacá cea dintăiú scrisóra către Timotei á fost din Laodichia, arátat este cá

A adaus însă acesta: «în trup» pentru ca să arate minunat că măcar deși cu trupul nu a vădut pre Pavel, dar cu Duhul îl ved pre el adesea-ori.

2. Ca să se mângâe inimile lor învoindu-se și întru dragoste.

Acum intră Apostolul în dogma cea rea ce o aveau hristianii Colasenii și nici vederat îi prihănește, nici iarăși cu totu neprihăniți îi lasă. Și aicea se închee periodul cel de mai sus. Nevointă mare, țice, am pentru a se face, ce? Pentru ca să nu cugete, țice, osebite cugetări, ci pentru ca să se învoescă și să se unescă toți hristianii întru o credință și întru o dogmă. Cum și cu ce chip? Nu de nevoe și de silă, ci cu dragoste. Acesta însă o a țis, căci ereticeștile dogme, nasc dezbinări și despart pre oameni între dinșii¹⁾.

Și întru tótă bogăția încredințării înțelegerei.

Adecă am nevointă pentru a nu se îndoi toți hristianii despre nici o dogmă a credinței, ci a fi pentru tóte dogmele în-

Pavel aflându-se în Laodichia, i-a scris. Cum dar țice sfințitul Teoflact că Pavel nu a vădut pre hristianii cei din Laodichia și pre cei din Colase, adunându-o acesta din cuvîntul lui Pavel acesta? Noi însă deslegând nedumerirea țicem cum că nu încheem numai decât din cuvintele acestea ale lui Pavel, cum că el nu a vădut pre Laodichia și Colasele. Că voesc, țice, a ști voi câtă nevointă am pentru voi și pentru cei din Laodichia și căci nu ați vădut fața mea, în trup, ci curat pentru voi am nevointă. Și pre lângă acestea am nevointă și pentru aceia, căți nu au vădut fața mea în trup. Drept aceea a vădut Pavel pre Colasenii hristianii și pre cei din Laodichia și acolo aflându-se a scris către Timotei cea întâiu, că alt-fel acestea nu le putem învoi, protivnice arătându-se una altea fără numai de ar țice cine-va că cea către Timotei s'a trimis numai din Laodichia, iar nu și că s'a scris într'însa, ei în alte locuri fiind Pavel s'ar fi dictat de dînsul. Dar în ce locuri? Nedumerirea a rēmas iarăși nedumerire și afară de ar voi a țice cine-va că cea către Timotei s'a scris și s'a trimis din alt loc, iar scrisórea din Laodichia este cea de Laodichenii trimisă către Pavel, precum țice Fotie și Teodorit. Iar cum că adevērat am făcut pre dezlegarea nedumeririi mărturisește și înțeleptul Teodorit țicēnd: „Óre cari însă țic că încă nu ar fi vădut pre Colasenii când a scris către dinșii epistolia și acesta se apucă a o întări ei din țicerile acelea: „Că voesc a ști voi câtă nevointă am pentru voi și pentru cei ce se află în Laodichia și căți nu au vădut fața mea în trup“. Trebuie însă a înțeleg gāndul țicerilor. Decī arātat este că nu pentru aceștia o țice acesta, ci vrēnd să adevereze cele ale lor o a pus aceea cum că nu numai pentru voi, ci și pentru cei ce încă nu m'au vădut pre mine am multă purtare de grijă (întru pricina epist. ceii către Colasenii), dar însă și Faptele Apostolilor mărturisesc, cum că Pavel venea de-a rāndul prin Galaticēsa țarā, și prin Frigia întāring pre toți ucenicii“ (Fapt. XVIII, 23). Și în Frigia se află Colasele.

¹⁾ Teodorit însă țice: „Ca să se mângâe inimile lor, nu a țis ale noastre, ci ale celorla care încă nu m'au vădut“.

credințați cu îmbelșugare și cu multă adevărire înțelegerea lor, adecă cunoștința cea despre taîne. Și nu a ȃis prost: ȃntru bogăție, ci ȃntru tóte bogățiile, adecă știu, ȃice, că ȃnțelegere și cunoștință aveți voi, frații mei, de taĭna credinței, ci eũ caut să se afle ȃntru voi ȃncredințarea ȃnțelegerei acesteea îmbelșugată. Saũ și altmĭntrelea ȃice, că eũ voesc se vė ȃncredințați voi cu ȃnțelegerea și cu socótința și nu fără mĭnte și fără so-cotėlá.

Spre cunoștința taĭnei lui Dumneȃeu și Părintelui și a lui Christos.

Și ce este taĭna lui Dumneȃeu și Părintelui? Este a se face prin Fiul lui Dumneȃeu proaducerea și mântuirea ómenilor și nu prin anghelĭ.

3. ȃntru carele sĭnt tóte vistieriile ȃnțelegciuneĭ și ale cunoștinței ascunse.

Acesta, ȃice, singur Christos știe tóte, ca un ȃnțelept și ca unul ce are ȃntru sineși ascunse tóte vistieriile ȃnțelegciuneĭ și ale cunoștinței. Și dacă ȃnsă el singur este ȃnțelept apoi cu ȃnțelegciune a venit ȃn vremile cele mai de pre urmă și s'a făcut om, și nu a venit mai ȃnainte. Drept aceea ȃn zadar órecarĭ fără de mĭnte se apucă de acėsta și prihănesc, pentru ce Christos a venit ȃn vremile cele mai de pre urmă și s'a făcut om. Decĭ ȃicėnd Pavel, vistierĭ, arată cu numele acesta covișitórea mulțimea ȃnțelegciuneĭ și a cunoștinței lui Christos. Că scris este: «aũ nu acestea s'aũ adunat la mine și s'aũ pecetluit ȃn vistieriile mele?» (II Lege XXXII, 34) precum și vistieriile cele simțite ale ȃmpėrașilor, multă mulțime de aur și de argint cuprind ȃnr'ȃnsele. Iar ȃicėnd, tóte, arată că Christos cel ce are vistieriile tóte ale cunoștinței, nici un lucru nu 'i este necunoscut și neștiut, ci tóte le știe și le cunóște. Pentru acėsta ȃicea către el Petru: «Dómne, tóte le știi» (Ioan XXI, 17). Iar ȃicėnd și, ascunse, arată, că singur el știe, și cel ce voește a se ȃnvėta ȃnțelegciunea și cunoștința dela singur el se cuvine a ó cere, precum o a cerut și Solomon.

Veđi ȃnsă, ó cetitoriule, că măcar deși se vede Pavel că ȃice óre ce mare noĭmă despre ȃnțelegciunea și cunoștința lui Christos cu pilda cea de mai sus a tuturor vistieriilor și a celor ascunse, dar ȃnsă și acėsta cu conpogórire ó a ȃis pentru cėi mai proști; fiind-că Christos, nu avea ȃntru sineși numai tóte vistieriile cunoștinței și ale ȃnțelegciuneĭ ascunse, ci este chĭar adevėrata și ȃnsăși ȃnțelegciune și ȃnsăși cunoștința¹⁾.

¹⁾ Pentru acėsta ȃice dumneȃeescul Chiril al Alexandrieĭ: „Deplinătatea și ȃnălțimea ȃntru ȃnțelegciune și ȃntru cunoștința ó căștigăm prin Chri-

4. Acésta însă ȃic, ca nu cum-va se amăgescă pre voi 6re cine cu cuvinte înduplecăt6re.

Acésta, ȃice, o am ȃis, adecă cum că Christos t6te singur le Ńtie, pentru ca să nu vė amăgescă cine-va pre voi cu cuvinte înduplecăt6re Ńi cu sofizmata ale lui, căci cu t6te că unul ca acela se pare că ȃice v6uė lucru de creȃare însă nimica Ńtie, Ńi silogismurile lui Ńint t6te afară de cuvint Ńi sofisme.

5. Că deŃi cu trupul Ńint depărtat, dar cu duhul Ńint împreună cu voi.

De urmare era a ȃice Pavel, că deŃi cu trupul nu Ńint de faȃ, însă cu duhul Ńint cu voi, Ńi vėd pre amăgitorii aceia cari vė amăgesc, însă el nu a ȃis aŃa, ci a întors cuvintul spre lauda Colasenilor, că ȃice¹⁾.

Bucurându-mė Ńi vėȃend rânduiala v6tră Ńi întărire a credinȃei ceii întru Christos.

stos mai mult, nu prin Moisi, că acela era slugă Ńi pedagog, iar acesta ca cel ce este Domnul tuturor a fost dător n6uė de deplină cunoŃtinȃ, că întru dînsul Ńint t6te vistieriile înȃlepciunei Ńi ale cunoŃtinȃei dupre cele scrise“ (Cartea II din cele meŃteŃug6se). Insemnėză, că dupre teologii treı cunoŃtinȃe avea Dumneȃe-ıpostatnicul sufletul Domnului: Pre cea fericită (cunoŃtinȃ), prin carea Ńi pre pămėnt fiind Domnul, vedea cu mintea sa cea mai pre sus de t6te, curat Ńi fără mijlocire pre Dumneȃeu, întru care fericită teorie a sa tot-de-una se veselia Ńi se bucura încă Ńi cānd se afla înlăuntru în prea durer6sele patimile cruceı, carele Ńimȃea numai dupre omenire Ńi dupre partea cea mai de jos. Se înȃlege însă fericita vederea lui Christos cea de acest-fel Ńi din altele multe iar mai ales din ȃicerea aceea „niminea s'a suit în cerıu fără numai Fiul omului, cel ce este în cerıu“ (Ioan III, 13), care se tălcueŃte: Christos să fi fost în cerıu după fericita vederea acésta cea în cerıu dată. Pentru acésta a ȃis sfinȃitul Avgustin: „Omul cu a cārui a luare cuvintul trup s'a făcut se osebeŃte de ceia-l-alȃi 6meni, cānd nici unuia în viaȃa acésta i se dă a vedea pre Dumneȃeu, precum aceluia“ (Cart. IV despre conglăsuirea EvangheliŃtilor, Cap. cel mai de pre urmă). Veȃi Ńi pre sf. Atanasie la tom. I f6ia 1037 la Buna-vestire Ńi pre sf. Ioan Damascin tom. I despre Dumneȃebărbătesca lucrare. Avea Ńi cunoŃtinȃe care se numeŃte de Dumneȃeu însuflată, pre carea o aveau Ńi prorocii dupre care Christos Ńtia ascunsurile 6menilor precum este scris: „Iisus însă nu se încredinȃa pre sineŃi lor, pentru-că Ńtia el pre toȃi“ (Ioan I 25). Avea Ńi pre cunoŃtinȃa cea căŃtigată, adecă pre firėscă filosofia estimilor, care era cu adevėrat în sufletul lui Christos dela Dumneȃeu rėvărsată, ca Ńi întru Solomon. Dupre ceea ce este ca Ńi dupre firea e însă este Ńi se ȃice căŃtigată, căci cu ostenelă Ńi cu învėȃatură se căŃtigă

¹⁾ Teodorit însă ȃice cum că Ńi din aceste cuvinte arată Pavel că vėȃut pre Colaseni, căci precum scrie Corintenilor, pre cari i-a vėȃu ȃicėnd: „Că depărtat fiind cu trupul iar de faȃ cu duhul“ (I Cor. V, 7) aŃa asemenea scrie Ńi Colasenilor acestora ȃicėnd: „Că deŃi cu trupu nu Ńint de faȃ, ci cu duhul împreună cu voi Ńint“.

Eū mē bucur, ȃice, vȃdȃnd buna rȃnduialȃ ce aveȃi voi, fraȃii mei, fiind-cȃ voi nu numai nu aȃi cȃdȃt ĩn necredinȃ, ci nici v'aȃi turburat din rȃnduiala vȃstrȃ Ńi din credinȃ cea ĩntȃritȃ a vȃstrȃ, cȃci precum la oȃti regula Ńi buna rȃnduialȃ a ostaȃilor este, care face tare Ńi puternicȃ pre oȃste ĩn rȃzboiul vrȃșmaȃilor, aȃa Ńi ĩn biserica lui Christos buna rȃnduialȃ este, care pricinueȃte Ńi pre ĩntȃrirea ĩn credinȃ ĩmpreunȃ. Ńi cu buna rȃnduialȃ isprȃveȃte totul Ńi dragostea hristianilor care nu lasȃ sȃ fie dezbinȃri ĩntre dĭnȃii. Ci Ńi credinȃ lui Christos singurȃ de sineȃi este ĩntȃrire Ńi ĩntȃriturȃ a hristianilor, fiind-cȃ ea nu lasȃ sȃ ĩntre ĩn inimele lor cugetȃri de necredinȃ Ńi de ĩndoialȃ, care ĩndoite cugetȃri cȃnd se ĩnaintȃzȃ ĩn inimȃ, clȃtesc pre cei ce cred.

6. Decĭ precum aȃi priimit pre Iisus Domnul.

Nici o propoveduire nȃuȃ, ȃice, Ńi dogmȃ nu bȃgȃm ĩntru voi, o Colasenilor, ci ĩnsȃȃi dogma aceea ce o aȃi luat mȃi ĩnainte, acȃsta ĩarȃȃi o cerem acum dela voi, adecȃ pre Domnul nostru Iisus Christos Ńi nu pre angheli.

ĩntru acesta umblaȃi.

Christos, ȃice, este calea care vȃ aduce pre voi la Dumnezeu Pȃrintele, drept aceea pre acȃstȃ cale, adecȃ prin Christos sĭnteȃi datorĭ a umbla Ńi nu prin angheli, cȃci nu vȃ duce la Dumnezeu Pȃrintele pre voi calea acȃsta a anghelilor.

7. Intemeiaȃi.

Adecȃ nestrȃmutaȃi Ńi nemiȃcaȃi faceȃi-vȃ ĩntru singur Christos, fraȃilor, Ńi nu une ori sȃ staȃi ĩn Christos, ĩar alte ori ĩn angheli, cȃci Ńi pomul cel ce este ĩnrȃdȃcinat nu se mutȃ din loc ĩn loc, ci rȃmȃne ĩntru acelaȃș loc.

Ńi zidiȃi ĩntru dĭnsul.

Cu aceste cuvinte aratȃ Pavel pre Colaseni cȃ s'aȃu prȃpȃs-tuit din zidirea credinȃei Ńi pentru acȃsta aȃ trebuinȃ de ĩz-nȃvȃ a se zidi, adecȃ de a dȃua zidire ĩntru Christos, ca a-supra unei temelii.

Ńi adeveriȃi cu credinȃ.

Adecȃ cu adevărire, ȃice, ȃineȃi pre Christos prin credinȃ, fraȃilor, Ńi nu prin mincĭnose siloghismuri Ńi ĩnduplecȃtorele cuvinte, cȃci zidirea mȃcar deȃi se face pre temelie, ĩnsȃ cȃnd nu stȃ cu ĩntȃrire Ńi statornicȃ, este greȃitȃ Ńi cu lesnire risipitȃ.

Precum v'aȃi ĩnvȃtat, prisosĭnd ĩntru dĭnsa cu mulȃmire.

ĩarȃȃi Ńi aicea ȃice Apostolul acȃsta, precum v'aȃi ĩnvȃtat ĩn ce chip a ȃis Ńi mȃi ĩnainte, adecȃ dupre cum aȃ priimit: ȃice acȃsta ĩnsȃ ca Colaseni, deȃi nu s'ar ruȃina de alt ce-va Ńi s'ar ĩndrepta, mȃcar sȃ se ruȃineze de sineȃi, cariĭ alt-fel,

adeacă se învățase credința și priimise pre Christos, și alt-fel îl enuțeză acum. Decî cuvîntul acesta, adecă precum v'ați înțeles este ca o temelie a credinței Colasenilor, iar acesta a crede el, este zidirea cea pre temelie acésta; fiind-că nu se cuvine vre un hristian a eși din predanisitele învățături ale credinței, ci rămânînd într'insele să sporéscă și să se sârguéscă mai ales a arăta rod mai mult și creștere într'insele, mulțămînd lui Dumneđeū, pentru-că ne-a învrednicit pre ómenii acești smeriți de un dar mare ca acesta, și a nu scrie asupra-și sporirea acésta și creșterea.

B. Vedeți a nu fi vre unul furându-vă pre voi.

Vedeți, dice, și luați bine aminte hristianilor, nu cum-va să se afle vre unul, carele se vă rătăcescă dela credință. Că unul ca acesta este fur și vine pre ascuns și sapă pereții pre dedesubt fără a simți voi. Și acestea le face pentru ca să vă fure și să amăgéscă înaintea vóstră, depărtând-o pre ea dela adevérul Evangheliei; luați aminte dar.

Prin filosofie și prin zadarnica amăgire.

Cu aceste cuvinte arată Pavel hristianilor calea prin care vine furul și omul cel amăgitor, care cale acésta este: filosofia cea din afară. Fiind însă că numele filosofiei este cinstit și laudat între cei mai mulți, pentru acésta a adaus și acésta: „zadarnica amăgire¹⁾” căci este și amăgire bună despre care dicea Ieremia către Dumneđeū «m'ai amăgit pre mine Dómne, și m'am amăgit» (Cap. XX, 7), precum era și amăgirea cu care a amăgit Iacov pre Isac tatăl său și cu dreptate a luat blagoslovenia, care se potrivea lui Isav fiului celui întâiu născut (Fac. XXVII²⁾). Și felul amăgirii cel ca acesta nici se cuvine a-l numi cine-va amăgire, ci inonomie.

1) Climent însă Stromateul tâlcuind apostolésca dîcerea acésta „vedeți a nu fi vre unul să vă fure pre voi prin filosofie și prin zadarnică amăgire”, întrebă care este filosofia acésta? Și răspunde că este cea a lui Epicurie. Fiind-că aceea surpă pre pronia lui Dumneđeū și laudă pre induluire și ori ce alta ar mai fi ca acésta, care socotéla a cinstit stihiele și nu a pus asupra lor pre pricina cea făcătore (adecă pre Dumneđeū) măi prin fantazie a socotit pre făcătorul a tóte (Cuv. I din tâlcuirile sale). Iar Ioan Damaschin pre filosofie o numește obștéscă (deșartă) amăgire, căci cu forma înspăimântéză și cu înduplecarea cuvintelor departe de adevér stă. O filosofie ca acésta însă și zadarnică amăgire este și înduplecătorele cuvinte ale ateistilor celor mai noi. Drept aceea căți hristiani din întemplantare și din nevoe s'ar întempla a petrece împreună cu unii ca aceștia, se cuvine tot-de-una a avea întru pomenirea lor apostolésca poruncă, dîcînd fiește-carele întru sineși și descântînd-o ca un mântuitor descântec: „vedeți a nu fi vre unul să vă fure pre voi prin filosofie și zadarnică amăgire”.

2) Am dîs însă că cu dreptate a luat Iacov blagoslovenia cea potri-

Dupre predanisia ómenilor.

Veđi, o cetitoriule, de unde se naște amăgirea? Căci intră, ȃice, între cele ale credinței și în cuvintele Scripturilor cuge-tările cele greșite și predanisirile ómenilor. Că prin acésta și eresurile se numesc eresuri, pentru-că sînt socotele și păreri omenesți. Iar credința hristianilor nu este părere și socotința omenescă; pentru acésta nu va lua nume ca acesta de a se numi eres.

Dupre stihile lumei.

Cn aceste cuvinte începe Pavel a înfrunta pândirile ȃilelor, care se păzeau de Colaseni, stihii ale lumei numind pre sóre și pre lună, că prin acestea se vede, că se arată ȃilele calde sau reci, umede sau uscate sau alte firești aședări au ele. Nu a ȃis însă luări aminte a ȃilelor deosebite, ci pomenește împreună tótă lumea, pentru ca să arate din acésta josimea lumei și micșorarea; căci dacă tótă lumea este un lucru prost și un nimica, cu mult mai virtos stihile lumei¹⁾.

Și nu dupre Christos.

Și de ar fi cu puțință, ȃice, voue, o Colasenilor, tot o dată a fi slugi și lui Christos și stihilor lumei, iarăși nu s'ar cuveni a vė îndupleca și sluji stihilor, ci singur lui Christos se cuvine a sluji. Iar acum însă când și înseși stihile și luările aminte ale ȃilelor vė despart cu totul și vė depărtéză dela Christos, cu mult mai virtos se cuvine a nu le urma și a nu sluji lor? Iar luările aminte ale ȃilelor, nu au fost numai legiurii ale Elinilor, ci și ale Evreilor; și ale Elinilor luări aminte au avut începutul lor dela filosofie, iar ale Evreilor, dela Lege.

9. Că întru dînsul locuește tótă plinirea dumneȃeirei trupește.

Adecă cum că întru Christos este Dumneȃeu Cuvîntul și locuește trupește²⁾. Auȃind însă tu că a locuit în Christos Dum-

vită întâiului născut frate al sėu Isav, pentru-că mai înainte apucase de a cumpėrat întăele nașteri dela Isav, dănd lui, flămănd fiind, să mănănce lintea cea roșie fiartă „că a dat Isav lui Iacov întâia naștere iar Iacov a dat lui Isav pâne și linte fiartă și a măncat și a bėut și scurlându-se s'a dus. Și a pângărit Isav întâia naștere“ (Fac. XXV, 33).

¹⁾ Veđi la tâlcuirea ceii către Galateni cum se tâlcuesc stihile acestea, la cap. IV, stih. 6, 7 și 9. Veđi și la pricina epistolei acesteia la început cum óre-cari Evrei slujeau sórelui și lunei ca unor dumneȃei.

²⁾ Veđi și la cap. I al acesteia, stih. 19, cum se tâlcuește ȃicerea „că întru dînsul a bine voit a locui tótă plinirea“. Iar Teodorit așa tâlcuește ȃicerea acésta „vrënd dumneȃeescul Apostol să arate osebirea Legei și a Darului a alăturat pre Christos pre lăngă sărăcia stihilor și vrënd a arăta covirșirea din alăturare, a adaus ȃicend, că întru dînsul locuește tótă plinirea dumneȃeirei trupește, adecă că în trupul sėu, că nu óre care

nedeu Cuvintul, pentru ca să nu socotești că s'a lucrat Christos numai de Dumneđeu, adecă că a luat numai lucrare dumneđească și dar ca prorocii, precum hulea Nestorie (că și intru aceea, ție, locuța Dumneđeu, dupre ceea ce scrie, «voiu locui intru dinșii și voiu umbla» (Levit. XXVI, 12). Pentru ca să nu socotești tu acésta, pentru acésta a adaus Pavel și «trupește» adecă Christos nu este parte de lucrarea lui Dumneđeu, ci ființă și fire a lui Dumneđeu. Și se ție «Christos», fiind-că s'a intrupat Dumneđeu Cuvintul și s'a făcut un ipostas împreună cu luarea omenirei. Căci și s'a intrupat tot și împreună cu Părintele este tot și cu trupul scris împrejur fiind, cu dumneđeirea era nescris împrejur. Saū și așa se înțelege, dupre sfintul Chiril al Alexandriei, cum că Dumneđeu Cuvintul s'a sălășluit intru Christos precum locuește și sufletul în trup. Locuește însă sufletul în trup nu cu ținare și dupre ființă, ci fără despărțire și țără turburare. Ci sufletul se desparte de trup cu mórtea, iar Dumneđeu Cuvintul nici odinióră s'a despărțit de omenirea cea luată la sine, ci și în mormânt era împreună cu trupul și il păzea pre el nestricat, și în iad era împreună cu sufletul, propoveduind tuturor sufletelor ce se aflaū acolo, precum ție virfelnicul Petru: «Intru carele și duhurile celor ce se aflaū în temniță mergând le-a propoveduit» (I Petr. III, 19), adecă dând slobođenje celor acolo robiți și ertare, precum a prorocit Isaia țiecând: «Duhul Domnului preste mine, pentru care m'a uns pre mine a bine vesti sārăcilor m'a trimis pre mine, a propovedui celor robiți ertare» (Is. LXI, 1). Și ca să ție în scurt, unire a fost a lui Dumneđeu Cuvintului cu ipostatnicul său suflet și cu trupul, încă și când s'a despărțit sufletul de trup, în vremea morței sale ceii de voe și de trei țile, și trupul era în mormânt și sufletul era în iad¹⁾.

dar, ție, a priimit, asemenea cu Moisi, că Dumneđeu este om și acésta ce se vedea are unită pre totă Dumneđeirea Fiului aceluia unul născut⁴⁾.

¹⁾ Pentru acésta alții din purtătorii de Dumneđeu părinți aseméneză pre unirea lui Dumneđeu Cuvintului cu omenirea, cu unirea focului și a hierului, precum Marele Vasilie; adecă când hierul tot se înfochéză de foc; iar alții cu unirea pomului și cu hultóna cea de alt neam altoită în pom, precum ție Teodorit; și alții cu unirea sufletului și a trupului, precum ție Atanasie și dumneđeescul Chiril al Alexandriei mai sus. și alții cu glasul cel însemnător de înțelegeri precum sfințitul Avgustin. însă nici o pildă și asemănare se află în fire, care să se potrivescă dupre amărunțime cu unirea lui Dumneđeu Cuvintului și a omenirei; ei tóte fireștile asemănări sint mai mici decât acésta. Se ție însă la leumonie și acestea: Și cum este cu puțință a locui Dumneđeu Cuvintul în trup dupre ființă și a fi unit cu trupul dupre ipostas și a se afla încă pretutindenea tóte plinindu-le fără a se îngrădi în trup? Spre deslegarea unei nodumeriri ca acésta ție: „Se cuvine să înțelegem că s'a

10. Și sînteți întru dînsul depliniți.

O, și ce minunat cuvînt a ȃis cerescul cãlător Pavel! Nu aveți, ȃice, voi hristianii cei din Colase nimic mai puțin decãt Christos, ci și voi sînteți plini de darul dumnezeirii lui. Inșã întru dînsul aveți acest dar, adecã prin luarea omenirei, cã de vreme ce firea nãstrã a ómenilor s'a unit ipostaticeste cu Dumneȃeu Cuvîntul, pentru acẽsta și noi ne-am împãrtãșit întru dînsul și printr'însul de dumnezeesca fire, precum ȃice virfelnicul Petru «cã prin acestea sã vã faceți pãrtași ai dumnezeestei firi» (II Petr. I, 4), adecã pãrtași ne-am fãcut nu ai firei lui Dumneȃeu, sã nu fie! ci ai darului și ai lucrãrei ceii ce fãrã despãrtire este împreunã cu firea lui Dumneȃeu. Cã Pavel pretutindenea voeste a ne aduce pre noi hristianii lãngã Christos. Pentru acẽsta și aiurea ȃice: «Impreunã ne-a sculat și împreunã ne-a pus sã ședem noi întru cele cerești, întru Christos» (Efes. II, 5). Și iarãși: «De rãbdãm vom și împãrãti împreunã» (II Timot. II, 12). Și aiurea: «Moștenitori adecã ai lui Dumneȃeu și împreunã moștenitori cu Christos numește pre hristianii» (Rom. VIII, 17).

Carele este capul a tãtã începãtoria și stãpãnirea.

Nu ȃice aicea Pavel pre Christos cap a tãtã începãtoria și stãpãnirea anghelștilor puteri ca pre unul ce ar fi de o ființã cu dînsele duple dumnezeire, ci l-a ȃis pre el cap al anghelilor, ca pre un pricinuitoar al lor și ziditor, precum am ȃis mai sus¹⁾. Cum, dar, ȃice, ați lãsat pre Christos și ați alergat la angheli, al cãrora este cap și fãcãtor Christos duple dumnezeire? Cu aceste cuvinte inșã obãrã și rîșipește dogma cea

---

fãcut, ceea ce se face întru lumina sãrelui (mãcar cã fiește-care pildã simțitã, este mai jositã, precum (am ȃis), decãt adevãrul și decãt dumnezeștile lucruri). Decã precum lumina cea intãiu nãscãtãre la început fiind óre cum nematerialnicã și ne trupescã s'a unit cu trupul sãrelui adecã cu discul și ceriul lui și s'a fãcut în trupescã și materialnicã, inșã și în trupul sãrelui aflãndu-se lumina nu se inșrãdește nici se oprește de a lumina pre tãte: așã și Dumneȃeu Cuvîntul netrupesc fiind mai înainte, duple ce s'a unit cu trupul nu se oprește și de a fi unit duple ipostas cu trupul și iarãși a nu se inșrãmãdi intr'însul, ci tãte a le plini. Pentru acẽsta socotesc cã Domnul se numește pre sineși luminã (Ioan VIII). Și Malahia prorocul pentru acẽsta l'a numit „sãre al dreptãtei“ (Cap IV).

¹⁾ Veđi la tãlcuirea ȃicerei „mai intãiu nãscãt decãt tãtã fãptura“ (Cap. I, 15). Mulți din teologi inșã ȃic cã Christos este cap și al anghelilor, duple nematerialnicul sufletul sãu cel de un neam cu anghelii duple nematerialnicie și simplu cã este cap al anghelilor, duple omenirea sa, ca unul ce mai pre sus de tãtã începãtura și stãpãnirea s'a suit cu omenirea și ca unul ce s'a fãcut povãțuitoar și stãpãnitoar al tuturor fãpturilor dupã inșiere. Și veđi tãlcuirea ȃicerei: „și spre acẽsta l'a dat cap bisericã mai pre sus de tãte“ (Efes cap. I, 22).

eticăscă, ce o aveau ei, socotind că s'a proadus la Dumnezeu prin angheli și nu prin mijlocirea lui Christos.

11. Intru carele și v'ați tăiat împrejur, cu tăere împrejur nefăcută de mână.

Acea spune Pavel minunata facere de bine a lui Christos, ce a lucrat nouă hristianilor, fiind-că nu lucrăză pre duhovnicăscă tăere împrejur a hristianilor mână omenăscă, precum lucrăză pre tăerea împrejur cea trupăscă, ci pre acăsta o lucrăză Duhul cel Sfint. Și nu rătăză parte și mădulări ale trupului din afară, ci rătăză pe tot omul din lăuntru prin sf. botez.

Intru desbrăcarea trupului păcatelor cărnei, întru tăerea împrejur a lui Christos.

Acolo la trupăscă tăere împrejur se desbrăca și lepăda Evreul cel ce se tăia împrejur numai un mădular al trupului, fiind-că i se lua învelitura cărnei, care era netăerea împrejur¹⁾. Iar aicea la duhovnicăscă tăere împrejur se desbracă și tot trupul de păcatele care le facem prin trup. Duhovnicăscă tăere împrejur cea de acest-fel nu o lucrăză legea, ci Christos prin sf. botez, fiind-că ne desbracă de vechea păcătăsă viață, care era totă trupăscă și pătimașă.

12. Impreună îngropându-vă cu el întru botez.

Ceea ce mai sus Apostolul a numit tăere împrejur, acum aicea o numește mormânt, arătând cu acăsta un lucru mai mare decât tăerea împrejur; fiind-că în duhovnicescul acesta mormânt al botezului nu se aruncă mădularul cel tăiat, precum se aruncă la tăerea împrejur a Evreilor, adecă nu se aruncă într'acest mormânt părțile cele tăiate dela noi, ci se strică desăvirșit și se perd într'insul. Decî cel ce se botăză, acesta impreună se îngropă cu Christos întru sf. Colimvitră (adecă scaldătore) ca în mormint, închipuind pre îngroparea Domnului cea de trei zile prin afundările cele trei și murind, încât dupre vechiul om cel pătimaș și păcătos²⁾.

1) Veđi însă și tâlcuirea stihului 25 al cap. II al ceii către Rom. și pre supținsemnarea cea de acolo. Iar Marele Vasile dîce: „Lepădarea lucrurilor trupului dar simbolicește o însemnăză botezul, dupre Apostolul ce dîce: „Că v'ați tăiat împrejur cu tăere nefăcută de mână întru desbrăcarea trupului păcatelor cărnei întru tăerea împrejur a lui Christos, impreună îngropându-ne cu el întru botez“; și este óre-cum curățenie a sufletului de spurcata cugetare ce s'a făcut lui mai înainte de trup, dupre cea scrisă, că: „Spěla-mě-vei și mai virtos decât zăpada mă volu albi“ (Cap. XV, despre Sf. Duh).

2) Nu numai pre mormântul Domnului îl închipuește sf. botez, ci și pre pogorîrea lui în Iad, Pentru acăsta a dîs Marele Vasile: „Dar cum isprăvim pogorîrea în Iad? Urmărind îngroparea lui Christos, că trupu-

Intru carele și împreună v'ați sculat prin credința lui Dumnezeu, celui ce l'a sculat pre el din morți.

Sfintul botez nu este numai moment al celor ce se botează, ci este și înviere a lor. Cum și cu ce chip? Prin credință, că noi hristianii cari ne-am botezat, fiind-că am crezut întru puterea și lucrarea lui Dumnezeu, adică cum că Dumnezeu poate să ne scoale pre noi din morți și întru acesta având pildă pre Christos, pre carele l'a sculat din morți, așa ne-am sculat dupre două chipuri: unul adică, pentru-că credem și nădejduim învierea, și prin credința și nădejdea acesta acum ne arătăm că am dobândit învierea, măcar că în viitorime are a se face acesta nouă lucrătorește; și altul încă, fiind-că duhovnicește și sufletește am lepădat dela noi pre murirea faptelor păcatelor și ne-am sculat dupre înbunătățita viață și nepătimire, pre care acesta o arată dupre urmare Apostolul;

13. Și voi morți fiind cu greșalele și cu netăierea împrejur a trupului vostru, împreună vii v'ați făcut cu dînsul.

Christos, ȳice, morțe trupescă suferind adică, viu s'a făcut și l'a sculat pre el Tatăl. Nu că dór el era neputincios a se face viu și a se scula pre sineși, ci pentru-că tóte ale sale le afierosește la Dumnezeu Părintele, căci cum că și însuși s'a sculat pre sineși, singur o ȳice: «Stricați biserica acesta și în trei ȳile eú o voiú ridica» (Ioan II, 19). Și Apostoleștile Fapte ȳic: «Înaintea căroră și s'a înfățișat pre sineși viu după patima sa» (Fapt. I, 3). Iar voi, ȳice, Colasenii cei din neamuri, cei ce erați morți și omoriți de păcate și netăiați împrejur, adică cari aveți multă și de prisos cugetare trupescă, care vè omora voi cei ce erați unii ca aceștia, vii v'ați făcut împreună cu Christos, căci precum acela s'a sculat dupre trup, așa și voi v'ați sculat dupre Duh. Însă negreșit vè veți scula și cu trupul la sfîrșitul lumei¹⁾.

Iar Marele Ioan Chrisostom ȳice că și dupre alt chip poate a se înțelege aicea murirea, căci pentru păcatele vóstre, ȳice, vè aflați supț osândirea morței și aveți să muriți, pentru acesta din această osândă Christos v'a sloboȳit pre voi²⁾.

rile celor ce se botează, se îngropă óre cum în apă". Și dumnezeescul Chrisostom, ȳice: „Că și a ne boteza și a ne afunda, apoi a eși iarăși din apă, este închipuirea pogorîrii în iad și a eșirii iarăși de acolo" (Vor. XL la cea I către Corint.). Veȳi și supțînsemnarea stih 4 al cap. VI al ceii către Romani.

¹⁾ Pentru acesta ȳice Marele Macarie: „Învierea sufletelor celor morțe de acum se face, iar învierea trupurilor în ȳiua aceea" (Vor. XXXVI).

²⁾ Iar Teodorit ȳice că Apostolul netăiere împrejur a trupului a numit pre rúutate, învêțând că „netăierea împrejur a trupului nimica vată-

Dăruind vouă toate greșalile.

Care greșale a ertat nouă Christos? Acelea adevărate care pricinău pre murire și morțe vouă. Veți, hristiane, de ce canone eram noi vrednici, adevărate de morțe și de iad și că Christos ne-a sloboțit pre noi de acestea¹).

Ștergând zăpășul cel asupra noastră cu dogmele, care era în protiva noastră.

Fiind-că mai sus a ăș Apostolul că Christos a lăsat nouă greșalele noastre, ca să nu socotești tu, cel ce cetești, cum că le-a lăsat să rămăe și să se arate, pentru acesta, ășe, nu le-a lăsat să rămăe, ci și desăvârșit le-a șters și le-a stins. Iar zăpăș se cuvine să înțelegem sau legea sau mărturisirea ceea ce se face cu gura pentru lege, care o a făcut ca un zăpăș de sine scris israiltenescul norod către Moisi, ășicând către ășinsul: «Tote câte a ăș Dumneșeu le vom face și le vom asculta» (Ex. XIX, 8). Sau înspăimântătoarea aceea tocmeșă și îndoială ce o a făcut Dumneșeu cu Adam de va călca porunca lui cea de viață făcătoare ășicându-i: «Orî în ce ăș veți mânca dintr'însul cu morțea veți muri» (Fac. II, 16)²), că această înspăimântătoare tocmeșă o ținea diavolul ca un zăpăș scris de mână și acesta sta împotiva noastră și nu ne lăsa a căuta în sus și a ne sloboți, fiind-că avea dreptate³). Decî acest zăpăș l'a șters Chri-

șosă pre cei ce o aș, iar netăerea împrejur a sufletului, aceea perde și pre trup și pre suflet și din acesta se arată că tăerea împrejur a trupului nimica folosește pre cei ce se tae împrejur, iar lepădarea vicleșugului și a răutăței, lucrășă pre mântuirea cea adevărată⁴.

¹) ășe însă și Teodorit: „Pre noi pre toți ne-a omorit păcatul, că el a ăș asupra noastră pre hotărîrea morței, ci Dumneșeu a toate pre noi ne-a făcut părtași ai vieței stăpânului Christos și a ășruit nouă ertarea păcatelor“.

²) Marele Vasilie însă tâlcuind ășicerea aceea a lui Isaia, ce ășe: „Vai celor ce scriu răutate și vicleșug“ (Is. X, 1), ășe: „Drept aceea fieșterelele sau cele bune făcând scrie pentru sineși, sau împotiva sa fășcând zăpășe scrise de mână, învistierește rele. Că este ore-care scrisore de mână (adevărate zăpăș) împotiva noastră scriindu-se, de mâșlele noastre scriindu-se, când vom cele mai rele. Este și ore-care zăpăș pentru noi când facem cele mai bune“.

³) Iar Teodorit ășe: „Decî socotesc și trupul nostru (adevărate cel pășinag) să se fi numit zăpăș de mână scrisă, că prin trup cutezăm totă lăpta cea fără de lege; prin ochi adevărate cu înverșunare vedând, iar prin limbă cele netrebnece vorovind, iar prin urechi învășătura vășămătoare pășimind, cu mâșlele însă tâlhărie și lăcomie de averi și vășsare de sânge cutezând. Decî Dumneșeu Cuvîntul firea noastră luând-o la sineși o a pășit pre ea slobodă de tot păcatul și a șters zăpășele datoriișlor noastre cele ce rău s'aș făcut într'însa. Și acesta ertând a se pironi pre cruce a șters datoria noastră a tuturor și legea plinind-o, pre aceea o a conștinut, care din vechi s'a fost făcut trebneică singur Evreilor, iar nouă nici ea

stos cu dogmele, adecă cu credința fiind-că nu cu fapte, ci cu dogmele credinței s'a dezlegat zapisul cel de acest-fel¹⁾).

Și acesta l'a ridicat din mijloc pironindu-l pre el pre cruce

Nu a șters numai, dice, și a stins Christos zapisul cel a supra noastră, ci și l'a ridicat pre el din mijloc, adecă l'a făcut pre el nici să se arate și nici l'a dat noue, nici însuși l'a păzit ci, pre cruce pironindu-l, l'a rupt în multe bucăți, care lucrul este însușit a'l face acela, carele cu bucurie iartă datoria cui-va a rumpe zapisul cel de datorie; căci toți oamenii erau vinovați și supuși supt păcate și supt pedepse. Insuși Fiul lui Dumnezeu cel fără de păcat însă pentru noi pedepsindu-se și răstignindu-se cu crucea a dezlegat păcatul și pedepsa noastră. Decă acolo pre cruce a rupt și zapisul cel împotriva noastră²⁾).

15. Dezbrăcând începătoriile și domniile.

Incepătorii și domniile dice aicea dumnezeescul Apostol pre diavoleștile puteri, fiind-că cu aceste s'a fost îmbrăcat firea omenescă ca cu o haină, totă închipuindu-se și îngrășându-se de patimi și de răutățile lor. Saă dice că s'a dezbrăcat de aceste Christos, fiind-că om făcându-se, avea ca o apucătură și prindere a diavolului însuși acesta a fi om și a purta păcătoșa firea oamenilor; pentru acesta și s'a dezbrăcat stăpânul Christos de apucătura și prinderea acesta a vrășmașului, adecă s'a aflat neprins de începătoriile și stăpânirile demonilor; căci măcar deși a luat la sineși pre păcătoșa firea omenescă, ci o a apropiat și o a păzit fără de păcat³⁾). Poți însă, o cetitoriuile, și

cum îndemănatecă) și a dat noue evangheliceștile dogme, întru păzirea acestora făgăduind noue mântuirea.

¹⁾ Veși și stih. 16 al cap. al II al ceii către Efesenii, cum se tâlcuește dicerea acesta, legea poruncilor întru dogme nelucrătore făcend-o.

²⁾ Se cuvine însă a ști hristianii cum că în locul zapisului, pre care l'a șters Christos al păcatelor lor, însuși a dat alt zapis lui Christos. Și care este acesta? Este tocmela aceea și mărturisirea ce o a dat lui Christos, când s'a botezat ca să se lepede de satana și de toate lucrurile lui și de totă închinăciunea lui și de totă pomba lui și a se împreuna cu Christos și a vieții și a petrece duple legile și poruncile și duple voea lui Christos. Drept aceea se cuvine să păzescă mărturisirea acesta adevărată până la mörte. Pentru-că de vor călca zapisul acesta și mărturisirea lor, cine îl va mai șterge zapisul acesta? Saă care răspundere vor da lui Christos pentru acesta în ziua judecării? Pentru acesta a scris și dumnezeescul Chrisostom dicend: dar s'a făcut alt zapis iarăși nu ca acesta, precum era cel dintăi, că duple ce dic: mă lepad de Satana, dic: mă împreun cu Christos. Și mai ales nici s'ar numi acesta zapis, ci tocmela, că scrisă de mână este, când cine-va fiind vinovat de datorii să se fie, și acesta este tocmela. Iar dicerea: mă lepad de tine, satana, însemneză în loc de care o ar dice: nu voi asculta de tine (Vor. VII la cea către Colasenii).

³⁾ Înțeleptul Teodorit așa tâlcuește dicerea acesta: „De vreme ce de-

alt-fel să înțelegi acésta ce o ȃice aicea Pavel. Diavolul ținea și stăpânea pre firea omenéscă cu două ghenéralnice și preste tot cuprinzătoare patimi, adecă cu îndulcirea și cu chinuirea, adecă cu durerea. Decí Domnul fiind-că pentru acésta a luat luși firea oménescă, pentru ca să se oștéscă și să se lupte pentru noi cu începătoriile și stăpânirile diavolului; nu numai îndată intru începutul luării sf. sěu trup a biruit pre drăceștile stăpâniri, pentru că s'a zemislit cu adevărat fără îndulcire, adecă fără sēmēnță bărbătéscă, și s'a născut fără chinuire adecă fără durere de pântece a Feciórei maiceí sale: ci și dupre ce s'a născut și s'a făcut bărbat desăvirșit, s'a ispitit mai întâiú adecă în 40 de ȃile în munte cu amăgiturile îndulcirei, ale lăcomiei de pântece ȃic, cu cele ale iubirei de slavă și ale iubirei de bogăție, când fațiș și simțitorește s'a robit de el diavolul. Domnul însă fiind-că nici de cum s'a prins de amăgiturile aceste ale îndulcirei a biruit pre ispititorul și biruința cea asupra lui a dăruit nouē. Iar dupre aceste iarăși s'a silit diavolul să biruéscă pre Domnul cu armele chinuirei și să'l facă ca să urască pre ómenii cei de aprópe; drept aceea cu tóte că vrășmășuia (pre Domnul) prin mijlocirea fariseilor și a cărturarilor și prin însiși ómenii aceia cărora Domnul le-a făcut bine, nu a putut însă a isprăvi scopul sěu și a face pre Domnul să urască pre vrășmășuitoari sěi. În sfișit, a pornit asupra Domnului și meșesugirea cea mai puternică ce o avea, a înduplecat pre Iudei să răsťignéscă pre Domnul. Ci Domnul atât de mult nu se pleca la scoposul și voea diavolului, în cât și pre cruce fiind spânzurat, nu numai nu a urát pre aprópele, ci încă și cerea și pre Dumneđeu Părintele sěu pentru ca să erte pre răsťignitorií sěi, ȃicénd: «Părinte ȃartă-le lor că nu știú ce fac» (Luca XXIII, 34)¹⁾. Decí cu un chip ca acesta Domnul cu totul a dezbrăcat pre începătoriile și stăpânirile cele demonicești. Și precum s'a împărtășit de firea nóstră așa și a dăruit nouē celor ce ne-am fost îmbrăcat cu începătoriile aceste prin păcat, ne-a dăruit, ȃic, pre isbândirea cea asupra lor și dezbrăcarea.

I-au vėdit de fața.

Adecă Domnul a făcut, ȃice, pre demoniceștile stăpâniri să se rușineze și cu îndrăznélă să se batjocuréscă, căci nu s'a munit prin patimile trupului, aveaú asupra nóstră silnicia, iar Fiul lui Dumneđeu îmbrăcându-se cu trupul s'a făcut mai pre sus de păcat și a stricat pre silnicia protivnicilor și arátată tuturor ómenilor, a făcut pre neputința lor prin al sěu trup dăruind nouē tuturor pre biruința cea asupra lor.

¹⁾ Veđi despre acésta siloghismul al treilea al cugetărei 23. despre viața Domnului Iisus Christos, de obște teorisindu-se în cartea duhovniceștilor nevoințe.

rușinat altă dată diavolul atât de mult, cât s'a rușinat în vremea răstignirii Domnului. Pentru-că într'o vreme când el aștepta să biruască desăvârșit și să stăpânească pre Domnul, nu numai pre Domnul nu l'a stăpânit, ci încă a pierdut și pre câțiva alții îi avea în stăpânirea sa mai înaintea. Iar dicerca «de față» însemneză în loc de în priveliște și înaintea tuturor celor ce priveau: «că sta dize, norodul privind» (Luca XXIII, 25), pentru acesta diavolul nesuferind covârșitorea rușinare cea de acest-fel și pierderea sa a întrebuițat apoi tot chipul, ce l'a putut, ca să înduplece pre ómenii cum că nu a murit Christos cu adevărat, ci duple fantazie, fiind-că acesta era oborirea lui cea mare și stricarea lui cea desăvârșit a omorî om nepăcătoș și apoi prin mórtea acesta nenădejduit să se omóre însuși el de acela ce l'a omorît și a rămânea nelucrător. Pentru acesta și nenumărate eresuri a ridicat și pre mulți eretici i-a îndemnat să dize cum că Domnul duple fantazie a murit și nu duple adevăr. Căci de nu a murit cu adevărat, nici a înviat și de nu ar fi înviat nici s'ar fi înălțat sau mai bine a dize, de nu a murit Domnul, nici om dar cu adevărat a fost, și de nu a fost acestea, nici Dumneșeu dar era, ci amăgitor și înșelător. Veđi, o cetitoriiule, că tóte atárnă de mórtea lui Christos¹⁾. Drept aceea și Domnul, mai înainte cunoscând-o acesta, arătat a murit și înainte tuturor, nu s'a sculat din morți însă arătat, căci, a învierii sale avea a se face martur și adevăritor tot timpul cel de după acesta²⁾; iar a morții sale de nu s'ar fi făcut mar-

¹⁾ Pentru acesta și sf. Grigorie Nisis a dize: „Póte, de ar cerceta cineva mai deamăruntul taina, mai cu drept cuvînt ar dize, că nu s'a întemplat mórtea pentru naștere, ci dinprotivă pentru mórte s'a luat nașterea, că nu avînd trebuință de a viețui, cel ce viază de a pururea se îmbracă cu nașterea cea trupescă, ci pre noi din mórte la viață întorcîndu-ne“ (Cuv. Catihet., cap. LXXII).

²⁾ Insemneză, că Domnul nu a înviat arătat înainte ómenilor: a) pentru-că învierea lui a fost taină ascunsă și singur lui Dumneșeu puțin-ciosă și înțelesă, ca una ce e mai pre sus de fire. Iar tainele lui Dumneșeu (nu se cuvine să fie aratate la ómenii), ca unele ce nu se pot înțelege, ci numai prin credință sînt priimate. b) Pentru-că plămuirea cea întâiu și facerea a vechiului Adam ochii de om nu o a vîdut; așa era de urmare a nu vedea ochii de om și pre a dóua plămuire și a dóua naștere a lui Adam celui al doilea, precum acesta o dize dumneșeescul Grigorieu al Tesal. și c) căci de s'ar fi sculat din morți Domnul înainte Iudeilor, Iudeii ar fi căutat să mănânce împreună și să bea împreună și se petrecă împreună cu dînsul, precum împreună mîncău și împreună petreceau cu Lazăr cel ce a fost înviat sau cu însuși Domnul mai înainte de patimă. Iar fiind-că trupul acela era nesticăcios nu avea trebuință de o hrană ca acesta și de a petrece împreună. Și de aicea Iudeii ar fi dize că duple nălucire a înviat și nu cu adevărat și lucrătorește, și duple urmare mai mult s'ar fi vătămât decît a se folosi. Deci

tur timpul acela, alt timp în urmă nu s'ar fi făcut adevăritor.

Triamv făcându-î (biruindu-î) pre dînşii întru acésta.

Adecă Domnul a arătat, ȃice, biruiţi pre demoni în cruce, că triamv se numeşte când un împărat întorcându-se biruitor al semnele de biruinţă purtându-le dela războiul vrăşmaşilor săi, face o pompă de obşte vederată şi arată legaţi pre vrăşmaşii cei biruiţi de dînsul şi înşiraţi înaintea tuturor¹⁾. Fiind-că şi Domnul cu crucea a biruit pre diavolul şi pre demonii slujitorii lui, împotriva lor a înfipt semnul biruinţei²⁾, pentru acésta

pentru aceste pricină nu a înviat Domnul arătat şi a lăsat să dovedéscă învierea lui, ca o adevărată, atât minunile ce le lucrau Apostolii întru numele lui, cât şi muncile şi morţile ce le priimeau ei pentru numele lui. Căci carele om înţelept ar crede să învieze morţii şi se lucreze minuni şi semne mai presus de fire şi deşănţate numele unui om ce a murit, carele nu ar fi putut a se scula pre sine din morţi ci ar fi rămas întru stăpânirea morţii şi a stricăciunei ca cei-l-alţi ómenii? Sau cine s'ar încredinţa că ucenicii şi Apostolii lui s'ar munci şi cu osîrdie ar muri pentru un óm gol, mort şi topit în mormînt? Că acésta este cu totul cu neputinţă şi de necredut. Pentru acésta şi dumnezeescul Chrisostom dice, că de acéstă pricină după Paşti şi după Inviere se cetesc în biserică Faptele Apostolilor, pentru-că propoveduirea Apostolilor şi minunile ce se făceau de dînşii, care se cuprind în Faptele Apostolilor, acelea adevereză şi dovedesc că e adevărată învierea Domnului.

¹⁾ Dicerea însă a triumfului se etimologhiseşte dela tria, iar tria se numeşte frunzele smochinului, ca unele ce sînt împărţite în trei părţi, mad că vechii biruitori, când se întorceau dela bătălie erau încununaţi cu frunze de smochin adecă (precum ȃice Varinul).

²⁾ Iar semne de biruinţă erau atuncea, când dupre ce biruia cine-va pre vrăşmaşii săi, ridica o piatră mare, sau făcea un zid pre carele scria biruinţa ce o a făcut asupra vrăşmaşilor lui, pentru ca să o vadă urmaşii şi să-şi aducă aminte. Seedice dar zidul cel de acest-fel sau piatră semn de biruinţă, fiind-că se înfigea şi se ridica asupra înfrîngerei, adecă a biruinţei vrăşmaşilor (dela sholiile lui Aristofan). Acest-fel de semn însă de biruinţă a înfipt şi Christos crucea asupra oborârei şi a biruinţei demonilor, asupra cărei a scris lucrătoreşte prin mórtea sa chipul oborîrei vrăşmaşilor săi. Pentru acésta noi, de câte ori vedem crucea, ne aduce aminte de biruinţa cea de acest-fel a Domnului asupra diavolului şi asupra demonilor şi ne îmbărbătam întru răsboiul cel asupra acestora. Place mie şi pilda aceea ce o aduc óre-carî Dascăli la acésta ȃicînd: „în ce chip un puternic şi ispiţit luptător, când se luptă cu protivnicul său nu numai se goleşte şi să unge, pentru ca să nu-l poată prinde protivnicul lui, ci luând înainte un loc înalt, acolo îl sue şi de acolo îl aruncă jos şi îl sfărâmă, aşa şi stăpânul nostru Christos luptându-se cu diavolul mai înainte în munte şi biruindu-l pre el cu înforcerea despre îndulcire mai întâiu; apoi s'a luptat cu el şi cu durerea. Pentru acésta dezbrăcându-se de haina sa şi împleticîndu-se cu diavolul, l'a suit sus pre înaltul loc al crucei şi de acolo l'a aruncat jos cu mare îndrăznélă şi triumf şi aşa l'a zdrobit pre el şi l'a perdut. Pentru acésta scria Chrisostom: „Căci ca un duel s'a făcut, a rănit pre Christos mórtea, şi Christos rănit fiind, în urmă o a omórit pre dînsa.

înaintea unui obștesc teatron al Elinilor împreună și al Romanilor și al Evreilor, celor ce priveau răstignirea lui, a triumfului pre demoni și i-a arătat pre ei biruiți și legați. Decî dacă nu a murit anghelii pentru noi, ci Christos, cum voi Colasenii diceți, cum că v'ați proadus înaintea lui Dumnezeu Părintele prin anghelii și nu prin Iisus Christos?

16. Decî să nu vă judece pre voi cine-va întru mâncare sau în beutură sau în parte de sêrbătoare sau de lună nouă sau de sâmbete.

Câte a țis mai sus dumnezeescul Pavel Colasenilor, le-a țis umbros și ghicitorește, precum mai ales a țis mai sus cuvîntul acela: vedeți să nu fie carele-va furându-vă pre voi (la stil 8); iar acum aicea mai arătat grăește către dinșii, pentru lucrările aminte ce le urmau ei, după ce mai înainte a numărat facerile de bine ale lui Christos; căci dacă voi fraților, diceați dobândit niște faceri de bine mari ca acestea dela Christos pentru ce vă faceți pe sine-vă supuși și robii unor proște și prea mici pândiri evreești? Decî nu suferiți să vă judece cine-va că păziți adecă luările aminte cele evreești, la mîncări și la beuturi. Cu aceste cuvinte însă laudă ore-cum Apostolul pre Colaseni, că păzeau obiceiurile Evreești. Iar «în parte de sêrbătoare» a țis, pentru ca să arate, că Colasenii nu păzeau sêrbătorile Evreilor, întregi. Că deși sabatiseau, adecă deși păzeau sâmbetele, dar însă, hristiani fiind, nu le păzeau cu scumpătatea aceea, cu care le păzeau Evreii. Decî arată cu aceste cuvinte Pavel, că este zadarnică particularnica păzire a sêrbătorilor Evreești, dacă nu este păzirea lor obștescă la tôte și că din particularnica acêstă păzire a sêrbătorilor Evreești nu se întărește, ci se surpă totul sêrbătorilor celor de acest-fel. Căci de ar fi fost bine a se păzi evreeștile sêrbări cele de acest-fel, ar fi trebuit a se păzi desăvîrșit și întru tôte, și nu a se păzi ne deplinite și în parte¹⁾.

De un trup mort se omora cel ce se părea a fi nemuritor. Și acêsta lu mea o privea" (Vor. VI la cea către Colaseni). Și era a vedea cine-va lucruri deșănțate și pedosnice, căci diavolul adecă tot chipul făcea ca să omore pre Domnul, nu cu alt-fel de mörte, ci cu mörtea crucei, că pre înalta cruce fiind spânzurat mai mult să se ocărască și să se necinstescă. S'a plinit însă cea dinprotivă, căci Christos cu adevărat s'a răstignit înalt sus și de acolo a tras pre toți cei ce se aflau jos la a sa cunoștință, precum singur o a prorocit țicînd: „De m'e voi înălța eu de pre pămînt, pre toți îi voi trage către mine" (Ioan XV, 32). Și du pre urmare mai mult s'a slăvit și s'a cinstit. Iar diavolul de acolo dela înălțimea crucei aruncându-se și cădînd leș (cadavru) ciudat cu mare curaj s'a biruit și cu veșnică necinste s'a necinstit.

¹⁾ De acêsta și Teodorit a țis: „Bine a adaus însă Apostolul de a

17. Carī sînt umbră a celor viitoare.

Viitoare aicea numește Apostolul pre taînele Testamentului celui Nou, care cît privește Vechiul Testament, carele întru aceea vreme era, acestea urmau să fie și nu erau încă.

Iar trupul, al lui Christos. Niminea pre voi se vë amăgescă.

Alții adecă, la Christos, fac stare desăvîrșit așa, precum se scrie aicea, și este înțelegerea cuvîntului acesta: Precum trupul face umbră, așa și Testamentul cel Vechi a fost o umbră a trupului Evangheliei, iar numirea trup adecă lucrul și adevărul și Evanghelia sînt ale lui Christos¹⁾. Drept aceea ce se cuvine a ținea voi Colasenii umbra trupului, când trupul este de față? Iar alții înțeleg (unesc) trupul lui Christos cu ȳicerea: și nimenea se vë amăgescă pre voi. Și înțelegerea acestei ȳiciri este acesta: adecă nimenea se vë amăgescă sau se vë supere cine-va pre voi, cari sînteți trup al lui Christos. Deci și voi fraților ați biruit pre diavolul și v'ați făcut mai presus de dînsul. Pentru ce dar iarăș să vë robiți pre sine-vă peccatului, păzind Legea cea Veche, care nu pôte a vë slobođi din peccat și a vë îndrepta? Că arătat este că de păziți obiceiurile Evreilor, aveți încă Domn și stăpânitor voue pre Legea cea veche și se vede că de aceea v'ați mântuit. Iar fiind-că legea a fost umbră a trupului Evangheliei, iar Evanghelia și cele ale lui Christos sînt însăși trupul, pentru acesta se cuvenea mai înainte a ne deprinde în umbră și apoi să priimim pre însuși trupul cel chiar, al căruia a fost umbra. Deci duple cuviință în urma duple Legea Veche, în anii cei mai de pre urmă s'a intrupat Christos, ca să ne proaducă pre noi mântuiți la Dumnezeu și Părintele.

18. Voind întru smerita cugetare și întru religia an-

„In parte de serbare“ că nu puteau ei a le săvîrși acestea, căci cum ar fi fost cu puțință de trei ori pre an a alerga dela Frigia la Ierusalim, că acolo să săvîrșască serbările duple lege? Și mai ales pre cea a cincî-ȳecime, aprópe fiind de a pashăi, fiind îndelungare de cale mai mult de cincî-ȳeci de ȳile; că de trei ori în an porunca legea se mērgă Evreii la Ierusalim pentru ca să serbeze paștile, cincî-ȳecimea și înfigerea corturilor ȳicēnd: „In trei vremi în tot anul se va arăta tótă partea bărbătescă a ta înaintea Domnului Dumnezeuului tēu, în locul pre care il va alege pre el Domnul: In serbătórea azimilor și în serbătórea septimilor (adecă a cincî-ȳecime) și în serbarea înfigerei corturilor“ (a II Lege XVI, 16).

¹⁾ Iarăș Teodorit acesta o tâlcuește așa: Evanghelicésca viețuire ține loc de trup, iar legea de umbră. Apucă mai înainte însă umbra de trup, răsărind lumina. Precum este umbră adecă legea, iar trup darul și lumina stăpânul Christos.

ghelilor, care nu le a văduț întru mândrie umblând.

După ce dumnezeescul Pavel a umplut pre Colasenī de mânia, arătându-le că se amăgesc și se păgubesc de către óreri, apoi arătat le spune ereticésca dogmă ce o aveau și ȓice că ereticii cei anghelicești, cari vė amăgesc, vor se vė viclenescă și se vė lipsiască de darul credinței lui Christos, cu óre care părută smerită cugetare. Că ȓiceau ereticii aceia cum că nevrednic lucru ar fi fost de mărirea Fiului lui Dumneđu celului unuia născut a ne proaduce pre noi la Dumneđu Tatăl; și mai mare iarășī și mai presus de prostimea ómenilor ar fi fost a ne proaduce pre noi la Dumneđu Fiul cel unul născut; de unde încheiau ei, cum că mai cu drept cuvint este să cugetăm cum că anghelii au slujit la acéstă proaducere a nóstră, adecă cum că anghelii ne-au proadus la Dumneđu și Părintele. Deci din acésta au băgat între hristianī religia și slujirea anghelilor și ca când pentru smerita cugetare și evlavie de a chema pre Christos, îi despărțeau pre ei dela drépta credință a lui Christos și îi induplecau pre cei mai proști să ia aminte la anghelii și să slujască lor, căci de ei s'au mântuit. Și fără a vedea cândva anghelii, atăta se întărea pentru dinșii a adeveri, ca cum i-ar fi văduț¹⁾.

În zadar umflându-se de mintea trupului său.

În deșert, ȓice, s'a umflat acela de trupésca și nu duhovnicésca mintea sa, carele ȓice dogma acésta hulitóre: căci cum nu ar fi însușire de minte trupescă și gróză a surpa cuvintele lui Christos? Că acesta a ȓis că atăta a iubit Dumneđu lumea, în cât a dat pre unul născut Fiul său pentru ómenii (Ioan III, 16). Și iarăș: «Și pentru aceștia eū mē sfințesc pre sinemī» (XVI, 19). Și iarăș: «Sufletul meu il puū pentru oī» (X, 16). Și iarăș: «Și alte oī am care nu sînt din staulul acesta, și acelea mi se cade a le aduce» (Ioan X, 17). Și alte nenumărate asemenea. Pentru ce însă Pavel aicea ȓice că cel ce cugeteză acéstă ereticésca dogmă, cum că ne-am proadus de anghelii la Dumneđu și nu de Christos, acesta se umflă și se mândrește? Căci cum mai sus a ȓis, cum că unul ca acesta voește întru smerita cugetare? Că protivnice sînt acestea. La acésta răspundem, că mai sus a ȓis că acesta voește întru smerita cugetare, nu adevărată însă, ci părută²⁾. Și dupre alt chip încă,

¹⁾ Despre acésta veđi la început în suptînsemnarea pricinei Trimiterei acestee. ȓice însă Teodorit cum că pentru acésta și până acum se afla la Laodicheni case de rugăciune ale sf. Mihail și la Colasenī, la cari mergeau și se rugau, cinstind pre arhanghelul și pre alți anghelii cu cinstire slujitorésca.

²⁾ Teodorit însă mai descoperit o ȓice acésta: „ȓicerea însă umflân-

cel ce ȃic ac sta se umflă și se m ndresc ca niște dogmatizatori,  mprotivindu-se și nepriimind a se învăța de alții adev rul. Ci întărind dogma lor cu smerită cugetare, nu că d r o a  ei, ci pentru-că ȃic adec , cum că a se junghia Fiul lui Dumneȃeu cel unul născut pentru noi, ac sta este un lucru mai mare dec t prostimea ómenilor, adec  mai presus de vrednicia ómenilor.

19. Și nu ȃiind capul, din carele tot trupul prin pip iri și prin conleg turi priimind darea și  mpreun   nv ndu-se, crește creșterea lui Dumneȃeu.

Cela ce dogmacisește acestea, ȃice, nu se ține de capul, adecă de Fiul lui Dumneȃeu, că acesta este capul anghelilor, ca f c torul și ziditorul lor și al t teii bisericeii sale este cap. Nu numai dupre ac sta, căci este f c tor adec  și ziditor al ei, ci și căci biserica, adec  noi hristianii sîntem trup al lui și mădulări, fiind-că s'a  mp rt șit Fiul lui Dumneȃeu de ac sta a n sr  fire. Dec  dela Fiul lui Dumneȃeu tot trupul bisericeii și pre  ns și estimea o are și pre bine a fi. Și cela ce va cădea din ac sta, îndată se perde, căci precum duhul cel simțitoresc și vioșitor din creerii capului se împarte în tot trupul prin vine, și precum din capul cel simțitoresc se naște flește-care simțire și mișcare a tuturor m dul rilor trupului, precum ȃic fizicii și doftorii, cu un chip ca acesta și trupul bisericeii se hărăzește, adec  priimește a viețui și a crește duhovnicește. Dar c nd  a creșterea ac sta? C nd se  nvoește, adec  c nd are unire cu Fiul lui Dumneȃeu. Căci Sf. Duh d  trupului bisericeii h r zirea și creșterea prin pip iri, adec  prin conleg turile cele unite ale capului. Căci dacă trupul se face neconlegat și nu se unește cu capul, nici se  nvoește cu dînsul, adecă de nu se congl suește cu capul, negreșit nici h r zirea Duhului Sfint se face, nici creșterea lui Dumneȃeu, adec  creșterea cea dupre Dumneȃeu a viețuirii ceii mai bune¹⁾.

20. Dec  de ați murit  mpreun  cu Christos, dupre stihiele lumee, drept ce ca cum ați fi vii în lume v  dogmatisiți.

du-se nu este  mprotiva smeriteii cuget ri. Că cu smerita cugetare, se f t rnicea,  ar cu patima umfl rei (adecă a m ndrieii) cu scumpătate se îmbrăca.  ar ȃicerea, cari nici le-a  v ȃut, cu mândrie umbl nd, este în loc de cuget ri ale luiși  ntrebuint nd“.

¹⁾ Teodorit însă ȃice: „Precum la trup, creerii capului s nt rădăcina vinelor, căci prin vine trupul are simțirea, aș a dela st p nul Christos, și  sv rele  nv ț tureii și prilejurile m ntuirii le priimește trupul bisericeii și ceea ce s nt conleg turile în trup, ac sta Apostolii și prorocii și dascălii s nt întru alc tuiria bisericeii“.

Voî, ȃice, prin sf. botez aȃi murit împreună cu Christos și v'aȃi omorit despre tótă viaȃa vóstră cea de mai înainte, în cât a nu mai sluji voi altă dată când-va stihilor lumei, căroro mai înainte le slujaȃi, luând aminte ȃile și luni noui și alte asemenea, care se nasc din luminători și din stihii. Cum dar iarăși acum slujii lor, ca cum aȃi fi vii iarăși cu viaȃa vóstră cea de mai înainte? Că vė dogmatisiȃi, adecă vė învăȃaȃi, ca cutare ȃi este bună și priincióasă, iar ceea-l-altă este rea și nepriincióasă. Care acestea sînt luări aminte ale Elinilor. Veȃi însă, o cetitoriule, cum cu liniște ia în ris Apostolul pre aceia ȃi cėnd că vė dogmatiseasc. Căci precum copiii, ȃice, cei ce din nou se învaȃă, așa și voi ședeȃi dogmatisindu-vė și sfātuindu-vė, ce se cuvine să faceȃi.

21. Nu te atinge, nici gusta, nici pipăi.

22. Care tóte sînt spre stricăciune cu întrebuiȃarea.

Și altă luare aminte ȃice aicea că aveaŭ Colasenii, cea a mănăcării care era evreiască ca și cea a ȃilelor, ce era eliněscă. Voind însă să le smerěscă și mândria acelora ce dogmatiseau unele ca acestea, ȃice, că luările aminte acestea nu sînt óre-carl mari și vrednice de cuvînt, ci se sfirșesc întru stricăciune, la cei ce le mănăncă, căci mănăcările stricându-se și mistuindu-se în pantece, se prefac în baligă și se lepădă prin afedron. Deci unele ca acestea nici folosesc ele de sineși, nici păgubesc¹⁾.

Dupre poruncile și învăȃaturile ómenilor.

Învăȃaturile acestea, ȃice, nu sînt dumneȃești, ci sînt porunci și învăȃături omenești. Dar ce? Legea nu este învăȃatură dumneȃească? A sa învăȃatură adecă a lui Dumneȃeu a fost, până când a avut vremea, acum însă nu este învăȃatură a lui Dumneȃeu, fiind-că numai are vreme; sau pre lege o ȃice învăȃatură a ómenilor, căci bėtrăniii Evreilor și rabinii rėu o talmăceaŭ, predanisind multe afară de lege, precum și Domnul acėsta o mărturisește în Evanghelie ȃicėnd către cărturari și către farisei: «Pentru ce și voi călcaȃi porunca lui Dumneȃeu

¹⁾ Insemnėză, că Marele Vasilie tălcuind ȃicerea lui Isaia acėsta: „Postul și nelucrarea vóstră le urăște sufletul meŭ“ (Cap. I, 13), ȃice: „Deci precum și la cele-l-alte este adecă ce-va și de lepădat, este însă ce-va și de bine priimit lui Dumneȃeu, care se arată, așa și la post, pre cel ce se făcea spre arătare, adecă cu ferirea de mănăcări, întru cuvîntul să nu te atingi, nici să guști, nici să pipăi de a avea sfirșit, că le urăște sufletul Domnului. Iar porunca care se ia spre probă, pre cugetarea trupului o iubește Domnul, pentru-că prin înghesuirea trupului se isprăvește sfinȃenia. Nu este de ajuns însă singură depărtarea mănăcării spre a face postul lăudat, ci trebuie a mai fi și ceea-l-altă petrecere, atăt în cuvinte, cât și în petreceri și întru unirea celora ce pot a iubi“.

pentru predanisia vóstră?» (Mat. XV, 3)¹⁾. Său ȃice porunci ale ómenilor pre obiceiurile Elinilor și luările aminte ale ȃilelor, pre care le păzeau Colasenii.

23. Care sînt cuvînt, avînd de înțelepciune în religia voita și în smerita cugetare și în necruțarea trupului, nu întru óre-care cinste spre sațiu trupului.

Luările aminte cele de acest-fel ale mîncărilor, ȃice, numai cuvînt aú și formă de înțelepciune, dar nu putere de înțelepciune, nici adevăr, că se pare cela ce dogmatisește acestea a fi ca un óre-carele evlavist și smerit și își defaímă trupul seú ferindu-se de óre-care mîncări²⁾.

Și cu tóte că Dumneȃeu a cinstit pre trup și a dat mîncările, ca trupul, mîncînd din acestea, să se întărescă și să stăpînescă patimile de bună voea sa; iar cei ce pîndesc mîncările nu-și întrebuinteză trupul lor cu cinste pentru-că îl lipsesc pre el de mîncările cele ertate și de stăpînirea ce o a luat să mînânce bucatele, care ei o ridicau dela sineși și nu iartă a și stăpîni patimile de voe, ci de silă, prin depărtarea mîncărilor³⁾.

CAP III.

1. Decî de ați înviat împreună cu Christos, cele de sus căutați unde este Christos, de-a drepta lui Dumneȃeu seȃdînd.

2. Cele de sus căutați, nu cele de pre pămînt.

Dupre ce a ȃis mai sus Apostolul, că voi ați murit împreună cu Christos prin botez, și dupre ce a dat Colasenilor a înțelege, dupre ceea ce se tace cum că și aú înviat împreună cu Christos (fiind-că botezul precum închipuește pre mórtea lui

¹⁾ Și Teodorit ȃice mai descoperit: a loruși dogmă introduc și nu urmîză scopului legei, că voita religia acésta însemneză.

²⁾ Acestaș Teodorit așa tîlcuește: „Cu agerimea cuvintelor amăgesc și smerită cugetare numesc pre păzirea legei, ȃicînd că nu se cuvine a călca legea cea de Dumneȃeu dată“.

³⁾ Iar ȃicerea, „nu întru óre-care cinste“, așa se tîlcuește de către I-cumenie: Dumneȃeu, ȃice, cinstind pre om cu mîni l'a făcut și mîncări a dăruit, iar aceștiea nu întrebuinteză spre cinstea trupului mîncările cele date spre hrană, ci se întorc despre dînsele, ca despre niște lucruri de ferit, vătămătoare. Și Teodorit ȃice: necruțare a trupului numesc cel de mai sus, cari ȃic că nu se cuvine a avea fără unire pre îndulcirea din tóte și acésta este o vederată robie și lipsire a cinstei ceii date; ea de voe a se depărta (se cuvine) nu ca de niște spurcate, ci ca de niște prea îndulcitoare.

Christos, prin afundări, așa închipuește și pre învierea lui Christos, prin eșirile din apă). Dupre ce acestea le-a ȃis, ȃice acum aicea cȃ dupre ce voi și aȃi învial împreunȃ cu Christos, apol datori sȃnteȃi a fi și sus, unde și Christos se aflȃ ședȃnd de a drȃpta lui Dumneȃeu¹⁾ și sȃnteȃi datori a cugeta cele cerești iar nu cele de jos și pȃmȃntești. Cȃci luȃrile aminte ale mȃncȃrilor și ale ȃilelor sȃnt lucruri pȃmȃntești și trupești și nici un lucru ȃnalt și duhovnicesc aȃ, predanisiri de ȃmeni ce cugetȃzȃ cele pȃmȃntești fiind și ȃnvȃȃturi. Și nu s'a ȃndestulat Pavel a ȃice numai cele de sus, nici numai a ȃice unde este Christos, ci și adaugȃ acȃsta: de-a drȃpta lui Dumneȃeu ședȃnd, ca cu adȃugirea acȃsta mai mult sȃ despartȃ mintea hristianilor dela pȃmȃnt și dela cele pȃmȃntești.

3. Cȃ aȃi murit și viaȃa vȃstrȃ este ascunsȃ împreunȃ cu Christos ȃntru Dumneȃeu.

Din amȃndouȃ pȃrȃile, adecȃ și din murire și din viaȃȃ ȃndȃmnȃ Apostolul pre hristiani sȃ nu caute lucrurile cele de faȃȃ ale lumȃi acȃstia. Aȃi murit, ȃice, voi fraȃilor, despre cele de jos și pȃmȃntești, cȃci v'aȃi omorit și v'aȃi ȃngropat împreunȃ cu Christos ȃntru sfintul botez. Apoi numai sȃnteȃi datori a vieȃui pȃmȃntește, cȃ viaȃa vȃstrȃ este sus ȃntru cele cerești, pentru-cȃ împreunȃ aȃi ȃnviat cu Christos ȃntru sfintul botez, deci cele cerești și de sus se cuvine a cugeta. Sȃ sȃr-guește ȃnsȃ Pavel sȃ arate cu aceste cuvinte cum cȃ hristianii șed sus ȃn ceriȃ și vieȃuesc altȃ viaȃȃ, cea ȃntru Dumneȃeu, ceea ce este ascunsȃ și care nu se vede, cȃ precum Christos nu se vede, așȃ și viaȃa nȃstrȃ a hristianilor nu se vede, ascunsȃ fiind ȃn ȃnimȃ și ȃn suflet nevȃȃut lucrȃndu-se²⁾. Și dar

1) Coresie ȃice cȃ Chrisostom „de a drȃpta lui Dumneȃeu Pȃrintele“ ȃnȃlege cȃ este cȃstea cea ȃntocmai a fiului cu tatȃl unit cu Atanasie ȃn cuvȃntul cel asupra Arienilor. Iar Avgustin ȃn capul șȃpte-spre-dece despre credinȃȃ și despre simbol a ȃis, cum cȃ de a drȃpta ȃnsemnȃzȃ cȃ Christos dobȃndește slavȃ cerȃscȃ. Iar alȃii aȃ ȃis cȃ Christos, ca om șȃde slȃvit pre carele Dumneȃeu l'a preȃinȃlȃȃt și a dȃruit lui numele cel mai pre sus de tȃte numirile. Și alȃii ȃic cȃ drȃpta ȃnsemnȃzȃ pre a tot puternicirea și pururea vieȃuire și slava, care are Fiul ȃmpreunȃ cu Tatȃl.

2) Pentru acȃsta a ȃis dumneȃeescul Maxim ȃn cuvȃntul cel despre monahicesca petrecere cum cȃ viaȃa sfinȃilor este ascunsȃ ȃn lumȃa acȃsta, adecȃ necunoscutȃ și ne arȃtatȃ, iar viaȃa stȃpȃnitorilor și a boȃȃilor este arȃtatȃ ȃn lumȃa acȃsta pentru-cȃ lumȃa cȃstește bunȃȃȃile cele ce sȃnt ȃn lumȃe, iar de cele duhovnicesȃi și nevȃȃute ȃși ȃntȃrce faȃȃ și le necȃstește; saȃ ascunsȃ este viaȃa hristianilor celor adevȃraȃi ȃn lumȃa acȃsta și ȃn trupul acȃst muritor, precum este și mȃrgȃritarul ascuns ȃn pinȃ și ȃn scoicȃ. Iar cȃnd se zdrobește pina și scoica adecȃ cȃnd smeritul trupul acȃsta sȃ zdrobește prin mȃrte atuncea se arȃȃ

lucă viața vóstră ați ascuns și nevedându-se, pentru ce voi hristianii căutați cele ce se arată? Acésta însă mai înainte o dice Apostolul că îndată să cadă în cuvîntul cel moralicesc; că obiceiua fericitul Pavel altele adecă a formălui, precum a făcut și în trimiterea cea către Corintenii, că vorovind pentru cei ce se apucau mai înainte a mânca decât săracii frați, singurii ei mâncau trupeștile mese cele ce se făceau în biserici și de acolo împreună au căzut în cuvîntul cel despre duhovnicésca masă a dumnezeștilor taine.

4. Când se va arăta Christos, viața vóstră, atuncea și voi vă veți arăta împreună cu el într-o slavă.

Întru a dóua venire, dice, are să se arate Christos și atuncea are să se arate tuturor ca Dumneđeú, venind cu slavă și cu anghelii săi, căci acum este ascuns și ne arătat încât se și clevește și se prihănește de cei necrednicioși, pentru-că nu își arată slava sa. Decî atuncea, dice, și voi hristianii vă

mărgăritarul cel ascuns înlăuntru în suflet strălucit, precum mai jos dice și însuși sfințitul Teofilact, pentru-că darurile lui Dumneđeú și faptele cele bune sînt ascunse înlăuntru în sufletul omului celui îmbunătățit. Pentru acésta a ȓis dumnezeescul Dialog (în a cincîa carte a celor moralicesți) cum că acela ce are patimile omorîte, acela este stins cu adevărat în lumea acésta de jos, se aprinde însă și strălucește în lumea cea de sus. Și întru tâlcuirea cărței întâia a împăraților, ȓicerea aflându-se acésta: „Domnul omórá și înviază“ dice cum că de nu vom muri în lumea acésta nu vom viețui cu adevărat lui Dumneđeú prin dragoste. Așa viețuia, dice, Pavel, dar nu cu viața acésta din lume, fiind-că dice „mie lumea s'a răstignit“, ci viețuia cu viața Domnului, pentru acésta dice și viez nu de acum eú, ci viază într-o mine Christos. A ȓis însă și Ava Pimen cum că acela móre în lumea acésta, carele lepădă dela sineși odihna trupului și slava cea deșartă a sufletului. Iar marele Antonie dicea, depărtéază-te de desfătare și de pofta cea rea și de iubirea de cinste, ca cum nu ai fi în lumea acésta (la Coresie). Precum și Vias acela, cel unul din cei șapte înțelepți, sfătuia că se cuvine a viețui cine-va în lumea acésta fără a'l ști cine-va „ascunde-te viețuind“. Dice însă și sfințul Varsanufie: „A nu te îngropa de tot lucrul, te face prețioasă a te apropia de cetate, și a nu fi socotit între ómenii, te face a veni în cetate; și a muri despre tot omul, te face să moștenești cetatea și vistieriile. De voești a te mântui, ține a nu fi socotit și alérgă către ceea ce îți sare înainte. Prea potrivit însă a ȓis la ȓicerea acésta a Apostolului și Marele Macarie: Precum împărăția întunerecului și păcatul este ascuns în suflet, până la ȓiua învierii când și însuși trupul acesta al păcătoșilor se va arăta întunerecului celui acum în suflet, așa și împărăția lumii și chipul cel ceresc Iisus Christos acum tănuit luminează pre suflet și împărătește și sufletul sfinților, însă ascuns dela ochii ómenilor până și în ȓiua învierii când și trupul se va descoperi și se va slăvi cu lumina Domnului, care de acum este în om și în sufletul lui, carele de acum a luat împărăția lui Christos, odihnindu-se și luminându-se cu lumină vecinică (voroava II).

veți arăta împreună cu Christos, nu prost, ci cu slavă și cu strălucire. Drept aceea ȋiua aceea a venirii a dóua căutați-o și nu ȋilele vieții aceștia. Către aceea sârguiți-vă a vieții, că atunci are să se arate adevărata viața vóstră, căci viața acesta de acum nu este viață ci mórte, fiind-că cu stricăciune se află și curge și se trece pre tot ciasul și pe tótă clipéla¹⁾. Nu căutați aicea cinste și slavă, pentru-că acolo este adevărata slavă și cinstea vóstră, mǎrgăritarul este ascuns în câtă vreme se află în lăuntru în scoică și în pină, iar când acestea se zdrobesc, atuncea și mǎrgăritarul se arată și strălucește cu slavă. Așa și voi hristianii în câtă vreme vă aflați în trupul acest stricăcios sinteți datorii a vieții ca ascuns și ne arătat și a nu căuta slavă. Iar când trupul acest muritor cu mórte se va topi, atunci are să se arate și slava vóstră, de vă veți afla vrednici de ȋinsa prin faptele cele bune ale vóstre.

5. Deci omoriți mădulările vóstre cele de pre pământ.

Nu a ȋis: lepădaȋile, ci: omoriȋile, în chip a nu măi învia iarăși și a face păcat. Mădulări însă pre pământ, póte pre mădulările trupului le ȋice, care când nu lucréză faptele cele cerești și duhovnicești se ȋic că sint pre pământ, iar când lucréză cele cerești atuncea nu măi sint pre pământ, precum de pildă când nu vėd ochii noștrii rėu și cu împătimire lucrurile lumei cele vėdute, când urechile nóstre nu aud cele rele și cuvintele cele de rușine și când mânilé nóstre nu fură, nici răpesc, nici lovesc, atunci mădulările acestea ale nóstre numai sint pre pământ. Inșă póte și mădulări pre pământ a numit Pavel păcatele, care se fac pre pământ prin mădulările trupului, care păcate și rămân pre pământul acesta și se strică aicea, căci mădulările trupului, deși sint din pământ, însă nu rămân în pământ, nici se strică desăvirșit, ci se vor scula făcându-se nestrucăciose. Dar pentru ce măi sus a ȋis Pavel că v'ați îngropat împreună cu Christos și că v'ați dezbrăcat de trupul păcatelor cărnei și acum iarăși ȋice: omoriți mădulările vóstre? Căci omorirea cea dintăi a fost dar al botezului, carele a omorit și a perdut păcatele cele ce s'aũ făcut măi înainte de noi, adecă și pre cel prostrămoșesc și pre cele de proalegere și voea nóstră, ce le-am făcut măi înainte de botez, iar omorirea cea de acum, ce o ȋice Pavel, este lucru al proalegerii nóstre, care omorire acesta șterge păcatele ce le-am făcut în urma botezului. Saũ măi bine a ȋice, omo-

¹⁾ Pentru acesta scria către Romani purtătorul de Dumneȋeu Ignatie: „Ertați mie fraȋilor, să nu mă opriti pre mine de a ajunge la viață, că Christos este viața credincioșilor; să nu mă voiți pre mine să mor, că mórtea este viață cea fără de Christos“. Veȋi și supținsemnarea ȋicerei: iar viez nu de acum eũ (Gal. II, 20).

Firea acésta nici de cum lasă a mai fi măcar păcatul, fiind-că omórá pre cugetarea trupului, precum de pildă, dacă răsto-pește cine-va o statuie de aramă, care mai înainte a ruginit și apoi iarăși strălucește și a'l stătui pre acela ce avea mai înainte statua cea de acest-fel să curățe rugina ei, nu cea veche adecă, ce o avea, că aceea s'a curățit cu răstopirea, ci să curățe rugina, care în urmă s'ar face.

Curvia.

Iată aicea talmăcește Apostolul care sint mădulările cele de pre pământ. Și mai întâiú dice pre curvie, căci patima acésta supără mai mult și stăpânește pre ómení, și mai vârtos decât tóte cele-l-alte patimí, fiind-că din fire are pricina.

Necurăția, patima.

A lăsat Apostolul de a dice cu deosebire pre tóte patimile trupului, de vreme ce nu ar fi fost bine a le dice pentru mîrșevirea lor. Iar cu necurăția și cu patima a arătat obștește și cuprinďetór tóte felurile trupestilor amestecări¹⁾. Că cu adevărat patimă este turbarea poștei trupului, precum este patimă a trupului și ferbințéla saú o rană saú vre o altă bóla de îndelungată vreme și nevindecată.

Pofta cea rea.

Iată obștește cuprinďetór și aicea a arătat pre fiește, ce fel de păcat trupesc, căci fiește-care poftă trupescă este rea. Este și poftă bună, cea de Dumneďeu și de cele dumneďești și de lucrurile duhovnicești: pentru care și Daniil s'a numit bărbat al doririlor (Dan. IX, 23), adecă al poftelor duhului, precum adauge teologul Grigorie (în cuvîntul cel mîngăitor la maica sa, dicînd: «Și al poftelor celor mai bune» dupre acestași teolog (în cuvîntul cel al lui Grigorie Nisis). Și David încă tótă pofta sa făcînd-o duhovnicescă dicea: «Dómne înaintea ta este tótă dorirea mea» (Psalm. XXXVII, 19). Iar despre pofta cea rea dice parimiastul: «Necinstitóru de Dumneďeu tótă ăiua pofteste poftele rele, iar dreptul miluește și se îndură fără cruțare (Pild. XXIX, 26).

Și lăcomia de averi, care este idoloslujire.

¹⁾ Pentru acésta dice și marele Vasilie „Iar câte alte feluri de necurate patimí sint, învătătoria demonilor cu adevărat le-a aflat iar, dumneďeșca Scriptură le-a tăcut, nevrînd a'și spurca cinstea sa cu numirile cele de rușine, ci cu numiri obștești a pomenit necurățiile, precum dice apostólu Pavel: „Iar curvia și tótă necurăția, nici să se numescă între voi” (Efes. VI, 3) (adauge și dicerea acésta a Apostóluului: curvia, necurăția, patima) cu numirea necurățirii și pre lucrarea cea negrăitá a bărbatilor și pre a mucerilor cuprinďînd-o” (în scrisórea cea către Episcopul Diodor).

Intăia fiică a poștei ceii rele este lăcomia de averi, pre care Pavel o a numit idoloslujire¹⁾ pentru-că slujește aurului și argintului ca unor idoli, de vreme ce și idoli erau de aur și de argint, și lucruri de mâni omenești, precum țice David (Psalm. CXIII, 12)²⁾.

6. Pentru care vine urgia lui Dumnețeu asupra fiilor nesupunerei.

Prin patimile și pécatele cele ca acestea, țice, ajunge pre cei ce le au și le fac acestea, urgia lui Dumnețeu, nu numai în vécul cel viitor, ci încă și întru acest de acum; fi însă ai nesupunerei numește Pavel pre cei ce au patimile cele de acest-fel, pentru ca să arate că unii ca aceștia nu sint vrednici de ertare, fiind-că nu se află în patimile acestea din necunoștința lor, ci din nesupunerea ce au către poruncile Domnului, întru care nesupunere atât de mult s'au iscusit, în cât s'au făcut ca niște fiil ai ei și dintru dînsa se cunosc și se însemează, precum și fiil se cunosc din fireștile semne, ce au ale tatălui lor, sau ale maiceii lor³⁾.

¹⁾ Pentru acésta a țis și marele Vasilie: cel ce iubește argintul așa precum se cuvine a iubi pre Domnul Dumnețeu, din tótă inima sa și din tot sufletul său și din tot cugetul său, unul ca acela în loc de a sluji Domnului slujește lui Mamona, măsura iubireii cea datornică lui Dumnețeu mutând-o la argint. Că pentru acésta lăcomia este idoloslujire, când darurile cele ce se proaduc Domnului Dumnețeu le aduc la cele pămênțești. Decî ni s'a poruncit să nu iubim darurile, căci pentru acestea multe din cele oprite le ertăm celor ce aduc darurile. Și nici ca cum măcar a iubi darurile cele de acest-fel nu învață cuvîntul: Nici a ne afla către dînsule cu împătîmire. Că cu neputința este a iubi pre Dumnețeu din tótă inima și a arăta împărțire spre alt ce-va; căci precum într'un vas plin de ore-care umezeală, în cât să se reverse afară, atăta e de nevoie a pune spre umplerea lui, așa și la suflet. Cît s'ar deșerta de dragostea acésta spre cele ce nu se cuvin, atăta este de nevoie a pune într'însul dragostea cea către Dumnețeu. Iar cela ce o dată a socotit a iubi argintul, tótă dragostea acolo o mută“ (tâlc. la Isaia, la acésta țicere: „Iubind darurile (cap. I, 23). Țice însă și Teodorit: „Pre lăcomia de averi însă idoloslujire o a numit, fiind-că Mântuitorul, Domn pre Mamona l'a numit (Mat. VI, 24), învățând că cela ce slujește patimeii, lăcomieii de averi, bogăția o cinstește ca pre un Dumnețeu“.

²⁾ Vețî suptînsemnarea țicerei: „Tot lacomul de averi, carele este idoloslujitor, la cap. V, stih 6 al ceii către Efesenii și suptînsemnarea cea la aceea. A țis însă și Marele Macarie, că Domnul țice: unde este mintea ta acolo este și vistieria ta, unde e vistieria voastră acolo este și inima voastră (Mat. VI, 21). Că la lucrul (de) cel ce se légă inima cui-va și unde îl trage pre el pofta, acel lucru este Dumnețeu lui. Când inima tot-de-una dorește pre Dumnețeu, acela este Domnul inimeii lui. Iar de s'ar da cine-va la lucrurile cele lumești sau la casă sau la iubirea născătorilor, unde s'a legat inima lui, acel lucru este Dumnețeu lui (vor. XLVIII, cap. 3).

³⁾ Iar Marele Vasilie întreat fiind dupre ce însemnare se țic unii: fiil

7. Intru care și voi óre când ați umblat, când viețuiați într'însele.

Cu laudă și cu orăție sint mestecate cuvintele acestea ale Apostolului, căci nu ȳice că voi Colasenii acum viețuiți în patimile, acestea, ci că viețuiați într'o vreme, când erați necredincioși, adecă când erați păgâni. Așa și către Corintenii scria ȳicând: «Și acestea erați óre-carii. Ci v'ați spălat, ci v'ați sfințit, ci v'ați îndreptat» și cele-l-alte (I Cor. VI, 1).

8. Iar acum lepădațile și voi pre tóte.

Și cum a ȳis mai sus Apostolul, că voi Colasenii viețuiați óre când în patimi și arătând că acum nu viețuesc, iar aicea iarăși ȳice «lepădațile și voi tóte»? Arătat este că aveați patimile acestea și pentru acésta ȳice lor să le lépede, fiind-că cum ar fi poruncit să lépede acelea ce nu le aveați? La acésta nedumerire răspundem că și ceea ce a ȳis mai sus Apostolul, adecă când viețuiți în patimile acestea și acésta, ȳic, ajută la cele ce acum ȳice aicea, căci ca cum ar arăta ghicitorește cu cuvintele acestea și ca cum le-ar ȳice că din vechi adecă vó stăpânia răutatea și viața vóstră o domnea și o tiranisea,

ai nesupunerei și fii ai urgiei? Răspunde așa că fii a numi pre óre carii, știe Domnul a numi pre cei ce fac voile orí bune sau rele, că ȳice: „De ați fi fii ai lui Avraam, faptele lui ați face“ (Ioan VIII, 39). Și iarăși: „Voi din tatăl vostru diavolul sînteți și poftele tatălui vostru voiți a face“. Drept aceea și fiu al nesupunerei se face cela ce lucrăză cele ale nesupunerei, că póte precum diavolul nu numai păcătoș se numește, ci și însuși păcat, pentru-că, precum socotesc, s'a făcut începător al păcatului, așa și însași nesupunere s'ar ȳice diavolul, pentru acéstași pricină. Iar fiu al urgiei este cine-va pentru-că s'a făcut pre sine vrednic de urgie, că precum pre cei vrednici ai Domnului și care fac faptele luminei și ale ȳilei, Apostolul i-a numit fii ai luminei și ai ȳilei, așa de urmare este a înțelege noi și acésta „fii ai urgiei“. Se cuvine dar însă a ști și acésta, că fiu al nesupunerei acela este și fiu al urgiei. Pentru-că Domnul hotărîtor a ȳis, că acela ce nu se supune Fiului (adecă nu ascultă de el) nu va vedea viața, ci urgia lui Dumneȳeu rămâne întru dînsul (Ioan. III, 36 Hotăr. 268 cea pre scurt). Și acéstași s'fint părinte adauge la vreme acésta a Apostolului și acéste vrednice de laudă „omorîți, ȳice Apostolul, mădulările vóstre cele de pre pămînt curvia, necurăția, patima, pofța rea și lăcomia de averi, care este idolo-slujire, pentru care vine urgia lui Dumneȳeu și nu numai acésta, ci și mai preste tot cuprinȳător a adaus ȳicând: „Preste fii nesupunerei“. În cât a nu mai supăra pre cel ce împreună v'a sădit cu Christos, întru asemănarea morței lui (adecă pre hristianul cel ce s'a botezat). Nicí îndulcirea cea vremelnică care spurcă pre minte pentru a urí și a se îngrețului de tóta răutatea până și la împătimașa pofță cea curată a inimii arătându-se precum ȳice David: „Nu s'a lipit de mine inima îndărătnică, abătendu-se dela mine cel viclean, nu l'am cunoscut fiind-că cu adevărat nicí a se apropia de dînsul s'a întors“ (Cuv. la botez, cum se botéză cine-va întru Evanghelia Domnului).

adecă mai înainte de a vă boteza și cu anevoie era vouă slobodnia cea din patimi, iar acum, de vreme ce păcatul cel ce se afla întru voi prin sf. botez s'aū omorit, pentru acēsta cu lesnire este să lepădați patimile acestea precum lépădă cine-va și se dezbracă de haina sa. Și numai aveți să puneți de pricină cum că acum viețuiți supt haina diavolului și a patimilor fiind-că v'ați omorit despre acelea prin botez. De acēsta și a-iurea acestaș Apostol đicea: că păcatul pre voi nu vă mai stăpânește, că nu sînteți supt lege, ci supt dar (Rom. VI, 14).

Urgia, mânia, rēutatea.

Pre pomenirea de rēu aicea cu deosebire o numește Apostolul rēutate, pre care pomenire de rēu unii o aū numit și amărăciune¹⁾, adecă când păzește cine-va înlăuntru în inima sa rēutatea ce i-a făcut altul și caută vreme pentru a face izbândire asupra aceluia. Iar ce este mânia și ce este urgia veđi tâlcuirea đicerei: «Tótă amărăciunea și mânia și urgia să se ridice dela voi, în cap. IV, 31 al ceii către Efesenī.

Hula.

Grăirile de rēu și ocările și voróvele cele ocăritóre le đice aicea Pavel hula, cele ce din mânia se fac asupra fratelui ce l'a scărbit.

Cuvintele de rușine din gura vóstră.

Cu curaj a đis aicea Pavel acēsta «din gura vóstră», adecă lepădați đice frații mei hristianī, tótă vorba de rușine din gura vóstră fiind-că gura acēsta se sfințește prin împărtășirea prea curatului Trupului și Sângelui lui Christos. Și necuvios lucru este cu adevērat a se spurca cu cuvinte hulitóre și de rușine, o gură sfință ca acēsta a vóstră care priimește pre Christos pre sf. sfinților²⁾.

9. Nu mințiți unul altuia.

Fiind-că voi hristianī, đice, v'ați îmbrăcat întru Christos, carele este adevērul, precum însuși o a đis «eū sînt adevērul» (Ioan XIV, 2), cum acum vă îmbrăcați cu alt chip al minciunei, spuind minciuni unul altuia? Că arătat este că spuind minciuni v'ați desbrăcat de chipul acela și de haractirul adevēru-

¹⁾ Despre pomenirea de rēu acestea scrie dumneđeescul Isidor Pelusiotul đicēnd: „Nu este lucru de suflet viteaz a fi cine-va pomenitor de rēu, ci de suflet ticălos și pângărit“ (Epist. VI către Antioh). Și Parimiastul đice: „Cela ce pomeneste rēul este fără de lege“ (Pild. 21 cap. XXIV). Sf. Zaharia đice: „Nimenea să nu pomenescă rēul fratelui sēu întru inimile vóstre“ (Cap. VII, stih 10). Și iarăș Parimiastul đice: „Căile pomenitorilor de rēu duc spre mórte“ (Pild. XII, 9).

²⁾ Veđi și la Hristoitia nóstră cuvîntul ce îl facem cum că hristianuluī nu i se cade a grăi cuvinte de rușine.

lui lui Christos, cu carele mai înainte erați închipuiți și dinprotivă v'ați îmbrăcat cu minciuna care este chip și haractir al diavolului, al tatălui minciunei, precum este scris «acela nu a statut întru adevăr că mincinos este și tatăl minciunei» (Ioan VII, 48)¹).

Desbrăcându-vă de omul cel vechi împreună cu faptele lui.

Pentru care pricină numește Pavel mădulări și trup și om pre viața cea stricată și păcătoasă? Asemenea și pentru ce din protivă numește trup și om pre viața cea sfintă și îmbunătățită? Pentru ca cu acesta să arate cum că proalegerea omului prin care se săvârșește răutatea și viața cea bună, acesta este mai de căpetenie decât ființa și firea omului. Și acesta este om și trup și mădular ale omului mai mult decât este însuși ființa omului și a trupului și a mădulărilor lui. Și cum că mai mult din proalegere ne numim decât din ființă și din firea noastră²). Pentru acesta și dumnezeesca Scriptură nu numește pre ómenii dela fire și dela ființa lor, ci dela proalegereea cea bună sau cea rea, ca și necuvintătoare dobitoce ȳicând: «Căi iubitori de parte muerescă s'a făcut. Fiește-carele asupra aprópelei seǔ renchiază» (Ier. V, 8). Iar alte-orí numește câni: «câni muți» (Is. cap. LVI, 10), și iarăși: «Câni obraznici cu sufletul» (Ij. 11). Iar alte-orí îi numește pre ómeni lupi: «stăpânitorii ei (cetăței Ierusalimului adevă) în mijlocul ei ca niște lupi, răpind răpesc ca să verse sânge pentru a'și sătura lăcomia de averi» (Iezechil XXII, 27). Și altă dată îi numește pre ei vulpi: «vulpile au trecut prinr'insa» (Plâng. V, 18), și iarăși: «Prorocii ca niște vulpi în pustietăți» (Ier. XIII, 4). Și precum numește Scriptura dupre fire pre ómeni cu numirile dobitocecelor celor de mai sus, căci s'au asemănat cu dínsele, dupre proalegereea lor cea rea, așa din protivă numește pre ómeni fii ai lui Dumneǔ și Dumneǔei pentru buna proalegere, ȳicând: «Că eu am ȳis dumneǔei sînteți și fii ai celui prea înalt toți» (Psalm. LXXXI, 6). Ci și în munca ȳadului și întru împărăția lui Dumneǔ, nu bagă pre om firea și ființa lui, ci buna proalegere și răutatea. Decí om vechiǔ ȳice Apostolul pre proalegereea cea stricată și înrăutățită a omului, pentru acesta și dupre urmare ȳice: «Impreună cu faptele lui dezbrăcați-vă, o hristi-

¹) Veđi și tãlc. ȳicerei: „Pentru acesta lepădând minciuna, fiește-carele grăescă adevărul cu aprópele seǔ, că mădulări sîntem unul al altuia“. La cap. IV al ceii către Efesenii, stih 25 frumósă fiind.

²) Teodorit însă ȳice cum că de vreme ce și mai sus Pavel a numit mădulări ale trupului răutatea cea din parte, acum aicea ȳice și care este tot trupul omului, al căruia sînt și mădulările cele ca acestea.

toți bătrânii firește, ci atât de frumos era, în cât nu p^ote cine-va a scrie împrejur frumusețea lui. Pentru acesta și David dⁱcea: «Frumos cu pod^oba mai mult decât fiii ^omenilor» (Psalm. XLIV, 3)¹⁾. Și era tin^{er} și frumos Christos și ca un fara de p^ecat, pentru-că nu a făcut p^ecat, carele îmbătrânește și slutește și strică pre om. Decⁱ și noi hristianiⁱ fiind-că ne-am zidit de Christos prin sf. botez și prin îmbunătățita viață (că pre acestea le înțelege zidire)²⁾, pentru acesta sintem datorⁱ să lep^edăm vechimea cea din p^ecate și stricăciunea și să ne facem tinerⁱ și frumoși cu sufletul duple faptele cele bune și duple frumusețea lui Christos.

11. Unde nu este Elin și Iudeu.

Adecă întru omul cel no^u duple Christos nu se teorisește, dⁱce, osebire de Elinⁱ, lipaci^u sau nemernic, adecă dintr'alt neam ce vine la credință și între Evreiⁱ, adecă cel din strămoși Evreiⁱ pogoritori³⁾.

Tăere împrejur și netăere împrejur, varvar, Schit, rob, slobod, ci t^ote și întru toți Christos.

Iată aicea scrie și altă laudă a noului om duple Christos, adecă cum că nu că caută la dⁱnsul vre o osebire, nici de neam, nici de dregătorie, nici de strămoși, ci singur Christos

¹⁾ Că frumos era Domnul și duple haractirul trupesc, precum dⁱce dumnezeescul Chrisostom, Ieronim, Damaschin și alții și la frumusețea cea trupescă a luat pre dⁱcerea cea de mai sus a lui David. Inșă alți părințiⁱ ia^u dⁱcerea acesta la frumusețea dumnezeirei Domnului și nu la frumusețea trupului lui precum Climent Stromateul și Orighen și Chiprian și Vasilie și Avgustin și Tertulian.

²⁾ Iar cum că zidire aicea se înțelege cea spre mai bine, veđi la supținsemnarea dⁱcerei: „De este întru Christos vre o nouă zidire“ (II Cor. V, 17). Despre în^oirea acesta și r^esfrumusețea omului, acestea scrie Vasilioscul condei (sau împ^erătescul precum il dⁱce) al bisericei (adecă Marele Vasilie): „Ca o statue sfărâmându-se și zdrobind și stricând slăvitul chipul împ^eratului din no^u se închipuește de înțeleptul meșter și de bunul făc^etor, prefăc^end slava făpturei sale și pun^end-o întru slava cea de mai înainte. Așa și noi pătimind pentru călcarea poruncei, precum este scris: „Omul în cinste fiind nu a priceput, s'a alăturat cu dobitocile cele fără de minte și s'a asemănat lor“, să ne chemăm iarăși la întâia slavă a chipului lui Dumneđu: „Că duple chipul și asemănarea lui Dumneđu, dⁱce, a făcut Dumneđu pre om“ (Cuv. I despre botez, întru carele arată cum se botéză cine-va întru Evanghelia Domnului). Dⁱce, inșă și Teodorit tâlcuind dⁱcerea acesta: „că din no^u ne-a făcut pre noi Dumneđu a t^ote și haractirurile dumnezeescului chip pre care le-a fost stricat p^ecatul mai cu scumpătate le-a închipuit întru noi“. Și acesta o a dⁱs și în cea către Romani: „pre cariⁱ i-a procunoscut le-a și prohotari a fi de un chip cu chipul Fiului s^eu“ (Rom. VIII, 29).

³⁾ Veđi supținsemnarea dⁱcerei: „nu mai este Iudeu, nici Elin, nici rob nici slobod“ (Gal. III, 28), cum le tâl^ouește aceste prea Marele Maxim.

nilor», adecă de proalegerea cea stricată cu faptele cele rele. A numit om însă vechiū pre proalegerea cea stricată și rea Pavel, pentru ca să arate cu numele celui vechiū pre rēutatea și înrēutătirea și bóla ei. Veđi însă, o cetitoriule, cum a numērat Apostolul mădulările omului celui vechiū. Și prin minciună adecă, a arătat pre gândul lui cel stricat, iar prin mânia a arătat inima cea rea a lui, întru care mânia zace. Iar prin hulă a arătat gura lui cea împuțită; prin curvie, a arătat ochii lui cei ce vėd cu înverșunare; prin lăcomia de averi, a arătat mânilor lui cele nedrepte; prin pofta cea rea, a arătat mădulările cele ascunse și mai ales splina și rărunchiū lui, întru care se află pofta. Veđi și supținsemnarea cap. VI, stih. 6 al ceii către Romani, pentru ce se numește om vechiū¹⁾.

10. Și îmbrăcându-vē întru cel nou, cel ce se înoește spre cunoștință.

Precum mai sus a numit Pavel pre proalegerea (adecă voea cea de sine) cea rea și păcătósă, om vechiū, așa și omul nou numește aici pre proalegerea cea bună și îmbunătățită, fiind-că acēsta nu se învechește, ci tot-de-una întinerește și crește întru cunoștința lui Dumneđeū și a dumneđeștilor lucrări. Și de a pururea și tot-de-una se mișcă și se arată mai nouă, fără a sta când-va și a se învechi, ci cu cât mai mult priimește cunoștința lui Dumneđeū cu atât mai mult se întărește, pentru a lua încă mai înaltă și mai deplinită cunoștință ca acēsta.

Dupre chipul celui ce l'a zidit pre el.

Adecă ori-carele se va îmbrăca cu omul cel nou și cu proalegerea și viețuirea cea dupre Dumneđeū, acela se înoește întru cunoștința lui Dumneđeū și se face nou și frumos dupre chipul lui Christos. Căci și Christos era tēner și frumos dupre vīrstă și dupre haractirul trupului, fiind-că nu a îmbătrānit ca să se facă de betrāneță nefrumos și grozav, precum se fac

---

¹⁾ Acestaș Teodorit om vechiū a înțeles aicea pre viața Colasenilor cea de mai înainte, ce o aveau mai înainte de botez precum mai sus a đis: „Intru care și voi ați umblat ore când, viețuind întru acestea“ (Col. II, 7). Đice însă și marele Macarie: „Când đice Apostolul dezbrățați-vē de omul cel vechiū desăvīrșit, đice de cel ce are ochi către ochi, cap către cap, urechi către urechi, mâni către mâni, piciorē către piciorē, că pre omul tot și sufletul și trupul l'a spurcat viclénul și l'a smult și l'a îmbrăcat pre om cu vechiul om cel spurcat și necurat și luptător lui Dumneđeū și nesupus legei lui Dumneđeū cu însuși păcatul l'a îmbrăcat, ca să nu vadă omul precum voește, ci ca să vadă rēū și să audă rēū și să aibă piciorē grabnice spre a face rēū și mâni ca să lucreze fără de lege și în inimă să cugeteze rele. Decī să ne rugăm și noi lui Dumneđeū ca să ne dezbrace de omul cel vechiū, căci singur el póte a ridica dela noi păcatul“ (Vor. II, cap, 2).

și credința cea după Christos și viețuirea este haractirul și chipul noului om celui ca acesta, căci la toți aceia cari sînt inchipuiți cu viața cea îmbunătățită tóte le este Christos și neam și dregătorie și cin și tóte cele-l-alte¹⁾. Încă și după alt chip se înțelege dîcerea acésta, cum că toți cei netăiați împrejur și varvarii și cei de bun neam și robii și slobodii, toți aceștia, dîc, creștînd s'aun făcut în Christos, fiind-că toți sînt trup al lui Christos²⁾.

1) Iar cum că chipul lui Christos nu este trupesc (ci sufletesc), vedî dîcerea lui Grigorie Nisu în suptînsemnarea la cap. III, stih. 27 al celui către Galateni.

2) Iar chiar aeva atunci se va face Christos tóte întru toți, când toți ne vom supune lui Christos și ne vom face mădulări ale lui, precum tâlcu-este Marele Atanasie dîcînd: „Că atuncea și Christos se va supune Tatălui celui ce l-a supus lui pre tóte, precum a dîs Apostolul“ (I Cor. XV, 28). De acésta dîce și Teodorit: „Deci în viața aceea cu scumpătate ne îmbrăcăm în omul cel nou că întru aceea ne izbăvim de stricăciune și ne îmbrăcăm întru nesticăciune. Iar întru sf. botez deplinim inchipuirea vieței aceia“. Dîce însă și teologul Grigorie, tâlcuind dîcerea acésta: „Arată noué Dumneșeu, cel ce s'a înomenit pentru noi și s'a sărăcit ca să învieze pre trup și din nou să prefacă chipul și să răsplăzmuiască pre om, ca să ne facem toți una întru Christos, carele s'a făcut tóte întru toți noi desăvîrșit, câte însuși este în locul celor trupesti, cari se află întru noi și în locul celor omenești, ca să nu mai fim parte bărbătescă și femească, barbari, Schiți, rob, slobod, adecă cunoșterile cele ale trupului, ci să purtăm întru noi înșine pre singur dumneșeescul haractir de către carele și întru a fi ne-am făcut, atăta inchipuindu-ne de dînsul și formăluindu-ne, în cât și despre dînsul numai să ne cunoștem“ (în cuv. îngropării fratelui său Chesarie).

Iar Marele Vasile acéstași dîcere a Apostolului adăogînd dîce: „De nevoie și de urmat este cel ce se va naște, același și a se îmbrăca are trebuință, însă că precum scândura pe care are a se face chip împărătesc ori de lemn de ar fi, ori de aur sau de argint, sau de altă materie, precum aceea, dîc, are trebuință de a se ridica de asupra ei tótă ne netezirea cu rădere, apoi să priimască asupra-î și să se îmbrace cu chipul împăratului și atuncea osebirea lemnului său a aurului său a argintului nu se mai cunoște, fiind-că osebirea materiei o acopere scumpătatea chipului, care o are cu întâiul chip și trage la a sa privire pe toți cei ce o ved și se face mai cinstită decât tótă începătoria și stăpînirea; cu un chip ca acesta și cel ce se botéază sau Eyreu de este sau Elin sau bărbat sau femea sau rob sau slobod, sau Schit sau varvar, sau altul óre-carele de ori-ce neam s'ar întempla, are trebuință, după ce se va desbrăca de omul cel vechiu și de faptele lui, și prin învețătura cea întru duhul lui Christos se va îmbrăca întru cel nou, cel după Dumneșeu zidit întru dreptate și întru cuvioșia adevărului, întru cel înnoit spre cunoștință după chipul celui ce l'a zidit pre el, așa se ajungă la buna voința lui Dumneșeu, pre care Apostolul o a predanisit dîcînd: „Știu că celor ce iubesc pre Dumneșeu tóte le ajută spre bine, celor ce sînt chemați după propunere. Că pre cari l'a procunoscut l'a și prohotărit a fi de un chip cu chipul Fiului. Că atuncea ca un fiu al lui Dumneșeu îmbrăcându-se

12. Decî îmbrăcați-vă ca niște sfinți aleși și iubiți ai lui Dumnezeu.

Dumnezeescul Pavel tot-de-una obișnuște a arăta hristianilor lesnirea ce o are fapta bună, pentru acésta și aicea asemenează pre fapte cu îmbrăcămîntea, pentru două pricinî: una adevă, căci precum cu lesnire se îmbracă cine-va cu haîna sa, așa cu aceeași lesnire pot hristianii să voéscă a se îmbrăca și cu fapta bună. Și alta încă, căci precum se cuvine tot-de-una a se îmbrăca cine-va cu haîna sa ca să-și împodobéscă trupul și ca să nu se arate gol, cu asemenea chip și hristianii tot-de-una se cuvine a se îmbrăca cu fapte bune și a întrebuiîta podóba lor. Căci cel ce nu pórtă fapta bună, acela se vede gol și urât și neîmpodobit. Pentru acésta și Domnul dicea episcopului Laodichiei: «Te sfătuesc pre tine să cumperi dela mine haîne albe, ca să te îmbraci și să nu se arate rușinea golătăței tale» (Apocal. III, 18). Sfătuirea însă acésta a Apocalipsului este mestecată cu covîrșitórea laudă, căci mulți sfinți au adevărat s'au făcut, ci nu și aleși, nici iubiți. Iar voi, dice, hristianii cei din Colase tóte acestea le aveți.

Întru milostiviri de îndurări.

N'a dis Pavel, îmbrăcați-vă cu milostenie către frații voștri hristianii, ci întru milostiviri de îndurări, una adevă pentru a nu necinsti cu smeritul nume al milosteniei pre săracii aceia, ce orău vrednici de milă și de îndurări. Și alta încă, pentru ca să arate cum că hristianii se cuvine a compătimi și a ajuta pre cei ce au trebuință, nu din afară, ci dinlăuntru din mărintăcele inimei lor, și nu precum frații ajută pre frații lor, ci precum născătorii se milostivesc către fiii lor. Și să nu'mi dici, hristianule, că cutarele sărac a greșit și pentru acésta nu-l milosac, nu. Fiind-că pentru acésta cer dela tine să te îmbraci cu milostiviri de îndurări, pentru ca să te milostivești către toți întocmai și să nu faci osebire între pécătos și între îmbunătățit.

Întru bunătate, întru smerita cugetare, întru blândeță, întru îndelunga răbdare.

Celuta ce se va îmbrăca cu milostiviri de îndurări, precum mai sus a dis Pavel, acelaia de nevoie urméază a avea și bunătatea și smerita cugetare și blândeța și îndelunga răbdare, pre care le înșiră aicea Apostolul, căci carele părinte nu are

se învrednicește treptei ceii desăvîrșit cu Darul Domnului nostru Iisus Christos, întru carele nici tăcerea împrejur este ce-va, nici netăcerea împrejur, ci credința prin dragoste lucrându-se" (Cuv. la botez, cum se lăudă cine-va întru Evanghelie).

bunătate și voire de bine către fiul său? Sau carele părinte nu se pòrtă cu smerită cugetare și cu blândeță și cu îndelungă răbdare către fiul său? Sau care părinte se pricește și nu iartă toate greșalele copilului său? Negreșit fiește-carele părinte acest fel de milostiviri arată către prea iubiții săi fi. Învață-te dar și tu, o cetitoriu!e, din aceste cuvinte ale Apostolului prea buna rânduială a faptelor bune, căci bunătatea¹⁾ naște pre smerita cugetare, căci cel ce are moraluri bune, acela este și smerit cugetător. Iar smerita cugetare iarăși naște pre blândeță. Căci cel ce este mândru, acela este și mânios și nu are blândeță. Iar blândeță iarăși naște pre îndelunga răbdare, care este o înfrinare a părții sufletului ceii de mânie spre a face izbânda ore-cărora, adecă este o mărimă de suflet²⁾.

13. Suferind unul pre altul și ertând unul altuia, de are cine-va împotriva ore-căruia pîră.

Adecă suferiți, dice, unul pre altul, hristianilor, tu suferă pre

---

¹⁾ Ce osebite are bunătatea cu facerea de bine, caută la supținsemnarea dicerii „bunătate, facere de bine“ (Gal. V, 22).

²⁾ Despre îndelunga răbdare dice Parimiastul: „Întru îndelunga răbdare este buna mirézmă a împératului“ (Pild. XXV, 15). Și Sirah dice „Întru îndelunga răbdare se face răspunsul grăirei“ (Sir. V, 13). Iar cuvintele dumnezeescului Chrisostom aurite cu adevérat sînt și miere dintr'însele curgênd, cu care laudă pre sufletul omului celui îndelung răbdător; că dice așa limba cea bună și bine vorbitore și aticéscă: „Sufletul celui îndelung răbdător se aseménează cu ore-carele vîrf de munte, care are zefir subțire și raza curată o priimește și'și revarsă ape de izvóre prea limpede propuind multele daruri ale florilor, asemenea ale lîveșilor și ale grădinelor celor de vară pline de saduri și flori, cu cataracte de ape. Iar de se face și vre un sunet, lin este și multă îndulcirea revarsă celor ce îl aud. Că păséruicele sînt cântátore pre vîrfurile copacilor, sus de pre frunze și greeri ceii cântători și privighetorile și rîndunelele deplinesc ore-care muzicéscă conglăsuire și zefirul încetișor lovind frunzele copacilor, bradul și pevghii șuerând, de multe ori se aseménează cu chimvala... Și mai ales multe aseménări ar afla cine-va; căci când s'ar uita cine-va la roze, i se va părea că vede curat curcubeul, când va lua aminte la glasuri, i se va părea marea învâluindu-se, iar când se va uita la flori i se va părea ceriú și nu numai cu privirea, ci și cu vederea unul ca acesta. Ci și trupul însuși al celui care privește la grădina aceea, mai mult îl face a se alina și a se odihni, în cât a socoti mai mult că este în ceriú decât pre pămênt. Este și altă ore-care rêsunare: când apa de năpraznă revársându-se preste vîrfurile petrilor și lovește petricelele cele mici, cu lovirea cea lină, așa desnódă măduările nòstre cu dulcéța în cât cu grabă se aduce și somnul cel mai dulce asupra ochilor nòstri. Ați auđit cu dulcéța povestirea; póte dar și doritori v'ați făcut de pustie, ci decât pustia ácésta mult mai dulce este sufletul celui îndelung răbdător“ (Vor. VI la Fapt. Apost.); veđi și diceră: „Cu îndelungă răbdare suferind unul pre altul întru dragoste“ (Efes. IV, 2). Și diceră „dragostea îndelung rabdă“ (I Cor. XIII, 4).

altul și altul să te sufere pre tine și nu cercetați greșalele și metehnele fraților voștri cu amărăire, ci socotițile pre ele că sînt mici și vrednice de ertare și să le treceți cu vederea. Veți însă, o cetitoriule, că și Pavel a micșorat și a nimicit greșalele fraților noștri, fiind-că le-a numit jalobă, adecă puțină prihănire și ușoră.

Precum și Christos a ertat voue așa și voi.

Ceea ce obișnuște tot-de-una Pavel a face, adecă a îndemna pre hristiani spre fapta bună, aducend în mijloc spre pildă pre stăpânul nostru Christos, acésta o face și acum și dela Christos îndemná pre Colasenî să erte greșalele fraților lor. Ertați, dice, voi hristiani greșalele fraților voștri, precum și Christos a ertat greșalele vóstre; ci mai sus a făcut Pavel să se arate micî greșalele fraților noștri, fiind-că le-a numit prihană puțină. Iar aicea aducend pre Mântuitorul Christos spre pildă, ne îndemná pre noi să ertăm tóte greșalele fraților noștri, măcar și mari de ar fi, măcar și făcători de bine de am fi fraților noștri acelora, măcar și mari de am fi noi, iar frații noștri cei ce ne-au greșit ar fi micî și proști. Și nu numai ne îndemná Apostolul să ertăm greșalele fraților noștri, ci și să murim pentru dînșii, și nu numai să murim pentru dînșii, ci și după mórte încă să le facem bine. Pentru-că și Christos a făcut așa și a ertat greșalele nóstre și a murit pentru mântuirea nóstră și după ce a murit iarăși ne-a făcut bine și acum încă tot-de-una ne face bine cu nenumerate bunătăți și încă are a ne face bine în véc, întru viitorime. Fiind-că dîcerea «precum» însemnéză pre asemnarea lui Christos. Tóte aceștea-le cere să le facem și noi hristiani următorii lui Christos, și cari petrecem dupre asemnarea lui Christos¹⁾.

14. Iar preste tóte acestea dragostea.

De vreme ce este cu puțință a erta cine-va pre altul și a trece cu vederea greșalele lui, însă a o face acésta nu cu dragoste curată, ci numai cu chip și cu fățarie, pentru acésta Pavel arată aicea dragostea ca pre o cale prin care putem să ertăm întru adevěr pre frații noștri. Și iarăși, fiind-că este cu puțință a se arăta cine-va blând și smerit cugetător, însă a nu lubi pre fratele seú, pentru acésta îndatorește Pavel, că după tóte alte fapte bune, se cuvine a vă îmbrăca cu dragoste pentru ca să puteți cu acésta să isprăviți și cele-l-alte fapte bune întru adevěr²⁾.

¹⁾ Însemnéză, că din afară se cuvine a se înțelege la dîcerea acésta: unii altora ertand, adecă precum și Christos a ertat voue, așa și voi ertați unii altora.

²⁾ Iar cum că din dragoste se nasc și se isprăvesc cele-l-alte fapte

Carea este conlegătură a deplinătăței.

Pre tóte faptele bune cele mai sus đise, đice, dragostea împreună le strînge ca cum ar fi de față, precum dinprotivă, când acésta lipsește, tóte faptele bune cele đise se topesc și se arată că sînt fătărnicie și formă și o nimica; căci precum la o zidire a unei case, de nu se vor pune în mijlocul părților legăturile, adecă cele ce se numesc brie, cu lesnire se risipește casa aceea, și precum la trup, de nu ar fi conlegăturile și incheeturile, lesne s'ar desface mădulările trupului, cu acest chip și la tóte faptele bune, care pricinuesc deplinătatea, dragostea este care le strînge împreună ca o mare legătură și conlegătură, și fără de dragoste nici o faptă bună este deplinită, nici póte cine-va fără de dînsa a se face îmbunătățit de săvîrșit, ci măcar și tóte faptele bune de s'ar părea că le are, fără de dragoste nedeplinit este. Și pentru acésta a đis Pavel aiurea: «dragostea nici odiniórá cade» (I Cor. XIII, 21). Și veđi suptînsemnarea đicerei acesteea.

15. Și pacea lui Dumneđeú dăruiască-se întru inimile vóstre.

Înțelegerea apostoleștei đicerei acesteea se face aratată cu un chip ca acesta: S'a ocărit, să đicem, óre-cine de un frate, și după ce s'a ocărit, se nevoesc și se luptă două cugetări întru dînsul, și o cugetare îl îndémnă pre cel ocărit ca să facă izbândire asupra ocăritorului, iar ceea-l-altă cugetare îl îndémnă pre el să arate îndelungă răbdare preste cel ce l'a ocărit și să-l erte. Decî de va sta pacea lui Dumneđeú în inima celui ocărit, ca un dăruior de daruri, adecă, ca un judecător drept și puitor de nevoie și va da har și cunună de biruință cugetării ceîl ce îl îndémnă să rabde îndelung, atuncea va înceta ceea-l-altă protivnică cugetare de a-l mai îndemna să izbândească. Decî acéstă pace a lui Dumneđeú, đice Pavel, să hărăziască și se biruiască întru voi, hristianilor, și nu mânia și iubirea de a birui, decăt (saú chîar) pacea ceea ce se face pentru ómeni; căci ceea ce se face pentru ómeni, saú pentru-că se face pentru lumesc sfîrșit, acea pace, degrabă să strică (de multe ori însă și după ce cine-va izbândește asupra vrășmașului seú, atuncea se împacă, care și acéstă pace omenéscă se đice, iar mai ales pace rea și prihănită). Iar pace a lui Dumneđeú, adecă care se face pentru Dumneđeú, aceea este adevărată și nu se deslégă, pentru-că nu se face pentru vre un sfîrșit lumesc, ci numai pentru Dumneđeú și pentru porunca lui Dum-

bune, veđi mărturia sf. Grigorie al Tesalonicului în suptînsemnarea đicerei „și se bucură de adevăr“ (I Cor. XIII, 6).

neceă, precum și pacea ce o a făcut Dumneđeă cu noi vrășmașii sėi, nu s'a făcut pentru vre un alt sfirșit, decăt pentru singură iubirea de ómenī și dragostea lui cea către noi. Pentru ce însă Apostolul mai sus a pomenit dragostea și apoi lă-mând dragostea începe a vorovi despre pace, căci se vede, cum că învățătura cea despre pace este de prisos, fiind-că și în mijlocul dragostei se cuprinde și pacea. Spre deslegarea nedumerirei acesteea dar răspundem, cum că, fiind-că de multe ori și prietenul prihănește și se turbură cu prietenul sėu și fiind-că une-ori din multa dragoste se pornesc prigoniri de vorbe și ocări și sfeđi, pentru acėsta đice Pavel: eă nu voesc ca voi hristianii să aveți o dragoste ca acėsta turburătore, ci împreună cu dragostea să aveți și pacea lui Dumneđeă, care pre tóte le judecă cu liniștire și pre tóte le pune în bună rânduială și tóte le împacă¹⁾.

Intru care și v'ați chemat într'un trup.

Adecă Christos chemându-ne pre noi hristianii la pace, ne-a făcut un trup pre toți al căruia trup el s'a făcut cap, căci pentru ce atâta noi sîntem un trup, fără numai ca unul altuia să fim mădulări și așa să ne unim cu capul nostru și să nu ne despărțim de dînsul? Sau înțelege acėsta Pavel și așa, că v'ați chemat la pace, fraților, adecă prin pace v'ați învrednicit a lua dela Dumneđeă nenumărate bunătăți, căci de nu ne-am fi împecat mai întăi cu Dumneđeă, nu ne-am fi chemat de dînsul, ca să fim robi ai lui și să dobândim bunătățile lui²⁾.

Și bine mulțămitori faceți-vė.

O hristianilor, đice, faceți-vė către Dumneđeă bine mulțămitori. Bine mulțămitor însă se face cine-va către Dumneđeă, cînd precum Dumneđeă i-a făcut lui daruri, așa și el face daruri fratelui sėu. Căci cel ce mulțamește lui Dumneđeă pentru-că i-a ertat păcatele lui, acela nu va isbândi asupra fratelui celui ce i-a greșit, căci cel ce isbândește, acela uită face-rea de bine ce a luat dela Dumneđeă și duple urmare se arată nemulțămitor către Dumneđeă, precum și nemulțămitorul și reul robul acela, căruia i-a ertat stăpânul sėu đecile de mii de

¹⁾ Veđi la cap. IV, stih 9 al ceii către Filip. pentru ce Dumneđeă se đice Dumneđeă al păcei, asemenea veđi și stih 7, veđi și decâte feluri isto pacea la supținsemnarea đicerei „îndreptându-ne din credință pace avem către Dumneđeă“ (Rom. V, 1).

²⁾ Iar Teodorit așa tâlcuește đicerea acėsta, đicînd: „Dumneđeă cel ce ne a chemat pre noi, un trup a alcătuit din noi toți. Decī nu-l împărțiți acesta, ci deși vre unul s'ar ispiți de óre-care lucru, ce-va mîh-nitor, albă pacea în inimă puitore de nevoință și hărăzitor de dar și care lucrăză pre unirea cea iubită de Dumneđeă.

talantî') cu care era dator, iar el ca un nemulțămător nu a vrut să erte celui împreună cu dînsul rob nici cei o sută de bănișori, cu care îi era dator, precum arată pilda Domnului cea ȃisă în Evanghelie (Mat. XVIII). Decî să mulțămim tot-de-una, fraților, lui Dumneȃeu, întru tôte relele cele ce am pătimit, orî de la ómeni, orî dela demonî, orî dela stricata nóstră fire. Și pen-tru mulțămirea acésta a nóstră vom lua cununa de mucenicî²⁾.

1) Insemnézá, că precum ȃice Calmet cel mai noú în lexiconul Scri-p-tureî, fiește-care talant face mai patru sute opt ȃeci și șése galbenî ve-neticî. Iar cele ȃece miî de talantî face mai patru sute de milióne și opt sute șaseȃeci galbenî veneticî; și atáta era ceea cu care era dator ro-bul cel viclén și rěu împératului sěú, adecă omul cel pěcátos lui Dum-neȃeu. Iar sută aceea de bănișori nu fac nici tocmai doî galbenî venet-icî, dupre acestaș Calmet; și atát de puțin era aceea cu care era dator viclénului rob robul cel împreună cu el, adecă omul celui-l-alt om.

2) Pentru acésta și limba cea bine vorbitóre a lui Chrisostom, dela carele a adunat sfințitul Teofilact acésta ce ȃice, adauge și acestea: „Decî întru tôte să mulțămim orî ce s'ar face, că acésta este mulțămirea, că a face acésta cine-va întru buna norocire, nu e lucru mare, că însuși firea lucrurilor ne împinge la acésta. Iar când sîntem întru cele mai de pre urmă nevoî, de vom mulțami, atuncea este mirare, căcî când pen-tru cele ce alții blestémă și se necăjesc, iar noi de vom mulțami, veȃi cât folos este, mai întáiu aí veselit pre Dumneȃeu, al doilea aí rușinat pre diavolul, al treilea și ceea ce s'a făcut nimica a arátat: că împreună și tu mulțámești și Dumneȃeu durerea ta o împuținézá și diavolul se pierde“. Și iaráși: „Nimica este mai sfînt decát limba aceea ce și întru cele rele mulțámește lui Dumneȃeu. Cu adevěrat ea nimica este mai puțin decát limba mucenicilor. Că asemenea acésta cu aceea se încununezá fiind-că și asupra acesteea stă calául silind-o a se lepěda de Dumne-ȃeu prin hulă, că stă diavolul cu cugetári de caláu sgáriind și cu ne-cájiri întunecând. Decî de va suferi cine-va durerile și va mulțami, a luat cunună de mucenic“ (vor. VIII la cea către Col.).

Pentru acésta acestaș Chrisostom mulțamea tot-de-una lui Dumneȃeu și veȃi la stih. 6 al cap. IV al ceîi către Filipis. la supținsemnare. ȃice însă și Marele Vasilie: „Că rușine este a binecuvînta noi pentru cele mai bune, iar a tácea pentru lucrurile cele mai mánhnicóse și dureróse; ci atuncea mai ales trebuie a mulțami știind că pre cela ce íubește Domnul îl pedepsește, și bate pre tot fiul pre carele îl priimește (tálc. la psalm. XXXIII). Ce ȃic? Nu se cuvine numai a mulțami cine-va lui Dumneȃeu pentru necazurî și pentru ispitele vieȃei aceștiea, ci încă se cuvine a-î mulțami și pentru munca ceea ce va să fie. Fiind-că și munca de folos este și celor ce se muncesc folositóre. Pentru ce? Pentru-că munca este oprítóreá pěcatului și a rěutáȃei, de unde și muncă se nu-mește, căcî zátignește și oprește rěul și de nu ar fi fost munca, pěca-tul și rěul s'ar întinde întru nemárginire și atuncea nu ar fi luat sfír-șit. Pentru acésta și Marcu Efes. a ȃis cuvîntul acést deșánțat la auz însă adevěrat și temeinic: „Că de folos este celor ce se muncesc să se muncescă“. Și pentru acésta și cuv. Teoctist Studitul, în óre carele tro-par al canonului lui de umilinȃ către Domnul nostru Iisus Christos, anume ȃice: „Și întru muncă mulțámesc“ pentru-că munca, ea de sineși

16. Cuvîntul lui Christos să locuască întru voi cu îmbelșugare.

Cu aceste cuvinte arată Pavel nouă hristianilor o cale și un metod, prin care putem a ne face bine mulțamitori către Dumnezeu, căci de va locui întru noi cuvîntul lui Christos, adecă învățatura și dogmele și sfătuirile lui cu care ne învață să defăimăm viața acésta și vremelnicile bunătați; de ne vom aduce aminte ȃice de învățăturile aceste ale Domnului și de le vom păzi în inimile noastre, negreșit nu ne vom birui de vre o ispită și necaz, ci suferind toate cele rele cu inimă vitéză, vom mulțami lui Dumnezeu pentru câte ni se întemplă. Și veđi, o cetitorile, că nu prost a ȃis Pavel: fie cuvîntul lui Christos întru voi, ci locuască înlăuntrul vostru și să locuască cu îmbelșugare, pentru-că de vom fi bogați de cunoștința și învățatura dumnezeeștilor scripturi, negreșit cu lesnire vom suferi toate relele întemplări, fiind-că ne mângăem de cuvintele și înțelegerea scripturilor, pentru acésta ȃicea către Dumnezeu prorocul Ieremia: «și va fi cuvîntul tĂu mie spre veselia și bucuria inimei mele (cap. XV, 16), precum și cel bogat de bani, acela

nu este lucru rău și mai ales este și bun, una adecă pentru-că oprește și zăticnește păcatul și nu lasă a se lucra în nemărginire precum am ȃis. Și alta încă, pentru-că munca este certare și pedepsă a răului și printr-însa se deplînește dreptatea lui Dumnezeu, măcar deși munca nu este dinadinsă voe a lui Dumnezeu, ci este următoare voea lui, dupre sfinții teologi, că siugur păcatul este însuși de sine rău și nici dupre dinadinsă voea lui Dumnezeu se face, nici dupre cea următoare, ci dupre pângărita socotela omului. Pentru acésta și dumnezeescul Chrisostom poruncește hristianilor acestea: „acest lucru fie întru rugăciunile vĂstre: a mulțami și pentru cele arătate și pentru cele nearătate și pentru cele din voe și pentru cele ce nevrînd noi ne-au făcut bine. Și pentru împărăție și pentru ghenă și pentru necaz și pentru repaus. Că acésta este obiceiuit sfinților a se ruga și pentru facerile de bine cele obștești a mulțami. Că știu pre ore carele sfînt bărbat așa rugându-se; nimic ȃicînd mai înainte de graiul acesta, ci că, mulțamind DĂmne pentru toate facerile (tale) de bine câte s'au arătat nouă necredincioșilor din ȃiua cea întâia până astăđi; pentru cele ce știm și pentru cele ce nu știm, pentru cele arătate și pentru cele nearătate, pentru cele în lucru făcute și în cuvînt, de voe și pentru cele nevrînd, pentru toate cele ce s'au făcut nouă nevrednicilor, pentru necazuri, pentru odihnă, pentru gheena, pentru munca și pentru împărăția ceriurilor“ (vor. X la cea către Colas.), iar sf. Isaac a ȃis: „Că cela ce mulțamește, îndemnă pre făcătorul său de bine să-ı dea mai multe faceri de bine: „Mulțămirea celuiia ce ıa invită pre cel ce-ı dă de a-ı da mai mari dăruri decăt cele de mai înainte“ (Cuv. XXX). Și iarăși acestăș dumnezeesc părinte: „Cela ce nu mulțamește pentru cele mai mici, și pentru cele mai mari mincinos este și nedrept“. Și iarăși: „Cela ce povățuește darurile lui Dumnezeu pentru om, este inima care se mișcă spre neîncetata mulțămire“.

sufere paguba ce s'ar urma pentru-că are și dă. Și de a per-
dut puțin ore-care dar are mulți alții, cari i-au rămas!). Pen-
tru acesta ținea și David: «Intru inima mea am ascuns cu-
vintele tale, ca să nu greșesc ție» (Psalm. CXVIII). Însăși acesta
o ținea și Teodorit, adevărat cum că poruncește Dumnezeu ți-
când: «Și vor fi graiurile acestea care eu poruncesc ție astăzi
în inima ta și în sufletul tău. Și le vei grai acestea fiilor tăi
și vei vorovi întru dinsele ședând în casă și mergând pre cale
și culcându-te și sculându-te» (A 2 lege: VI, 7).

Intru totă înțelepciunea.

Adevărat cuvântul lui Dumnezeu, ținea, să locuască întru voi
cu îmbelșugare, adevărat cu totă fapta buna, fiind-că singure
cuvintele nu sînt îndestule spre răbdarea ispitelor, de nu vor
fi întovărășite și cu faptele cele bune. Iar înțelepciune numește
pre fapta bună, precum pre păcat îl numește nebunie. Pentru
acesta a țis David: «țis'a cel nebun (adevărat păcătosul) în inima
sa: nu este Dumnezeu» (Psalm. XIII, 1), și iarăși: «S'au împuțit și
au putredit ranele mele, dela fața nebuliei mele (adevărat a păcatu-
lui meu)» (Psalm. XXXVII, 6). Póte însă a se înțelege țicerea
«întru totă înțelepciunea» în loc de: cu totă buna pricepere și
deslușire sau drépta judecată, precum și înainte ținea Pavel: «în-
tru înțelepciune umblați către cei din afară» (cap. IV, 5), adevărat
cu pricepere, precum tâlcuește acestaș Teofilact, că mulți cetese
scripturile, însă fără pricepere și fără drépta judecată²⁾.

---

¹⁾ Pentru acesta și la Macavei este scris, cum că cărțile sf. Scripturi
sînt mari mângâeri întru necazuri și întru ispite: „Deci și noi nelipsiți
fiind de acestea și mângâetóre având sfințele cărți cele ce sînt în mâ-
nile noastre“ (I Macav. XII, 9). Pentru acesta și dumnezeșcul Chris-
stom îndemná pre lumeștii hristianii să cumpere și să câștige cărțile a-
cestea, sau cel puțin să cumpere cele ale Scripturei ceii noui, măcar pen-
tru ca să póta a se mângâia dintr'insele în ispitele lor țicând așa „As-
cultai rogu-vé toți mirenii și câștigați cărțile, doftorii fiind ale sufletu-
lui; de nu altă parte măcar Testamentul cel Nou, câștigați, Apostolul,
Faptele Apostolilor, Evangheliile, învățători pentru tot-de-una avându-le.
De se va întembla întristare, uita-te ca în spițeria cea de doftorii, ia de
acolo mângâere la rēul ce îl suferi, ori pagubă sau mórte, sau pier-
dere de casnicii tăi; iar mai ales nu numai să te uiți, ci să le iați tóte,
cetite în minte; că acesta este pricina tuturor relelor pentru anu ști
scripturile, că fără de arme mergem la rēșboi și cum ar trebui a ne
mântui? Că bine ar fi măcar cu acestea a ne mântui, nici cum fără de
aceste“ (vor. IX la cea către Colasenii). Și cât este de folositoare ceti-
rea dumnezeștilor scripturi, veđi la partea a treia a cetirei duhovniceș-
tilor nevoințe.

²⁾ Cetește și țicerea lui Teofil al Alexandriei ajutând spre acesta și
în supținsemnarea țicerei „până ce voiți veni, ia aminte la cetire“ (I
Timot. IV, 13).

Invățând și sfătuindu-vă pre sine-vă în psalmi și în laude și în cântări duhovnicești.

Fiind-că singură cetirea dumnezeștilor scripturi are osteneală și greutate multă, pentru acesta Apostolul nu duce pre hristianii la istorii și la teatre, ci la psalmi și la cântări duhovnicești că intru aceeași vreme și sufletul lor să și mângâe, cei ce cântă și osteneala cetirei să o fure¹⁾. Iar apoi dela psalmi a pus laudele Apostolul, fiind-că lauda este mai mare lucru, și mai desăvârșit decât psalmii potrivit celor mai depliniți și fiind-că psalmul este însușit ómenilor, iar lauda este însușită anghelilor²⁾.

Intru dar cântând.

Adecă cu har și cu duhovnicescă dulcătă, ȳice, să cântați, o hristianilor, căci precum cântările cele omenești, adecă sataniceștile cântece aũ îndulcire trupescă și îndemnă pre cei ce le aud la dragostea necuviinciosă și de suflet vătămătoare³⁾, așa din protivă dumnezeștile cântări, aũ duhovnicescă îndulcire și aprind pre cei ce le cântă și pre cei ce le aud la iubirea lui Dumnezeu cea dumnezeescă și mântuitoare de suflet. Saũ ȳice Pavel, cum că cei ce în vremea aceea cântaũ, cum că cântaũ dela dumnezeescul Dar, că ȳice intru cea către Corințeni: «fiește-carele dintru voi, psalmi are» (I Cor. XIV, 26).

Intru inimile vóstre Domnului.

Adecă voi hristianii să nu cântați prost, numai cu gura, ci și gânditoři cu inima și cu luarea aminte, căci cel ce cântă fără luare aminte cu singură gura, acela cântă în aer; iar acela ce cântă cu inima și cu gândul luător aminte, acela cu adevărat cântă Domnului⁴⁾. Incă și dupre alt chip poruncește Pavel să

¹⁾ Pentru acesta a ȳis și Marele Vasilie: „fiind dar că a vėđut Duhul cel Sfint pre neamul ómenilor că cu anevoie se povățuește spre fapta bună și că ne lenevim, iar despre dreptul cuvânt, fiind-că șintem povârniți către îndulcire, ce face? Veselitorul chip cel din dulcea cântare l'a mestecat cu dogme, ca cu iubirea și netezirea auzului, pre folosul cel din cuvinte ca când nesimțiți il priimim, dupre chipul înțeleptelor doftorii, care pre cele mai aspre din doftorii dându-le celor cu stomacul stricat de multe ori ung buzele paharului cu miere“. (tâlc. la psalm. I).

²⁾ Insemnéză, că la Sf. Scriptură și lauda se ia în loc de psalmi din alăturare și la ómeni: „Și preoții la strejile lor stând și leviții în organe de cântări Domnului ale lui David împăratului, ȳic, mărturisiti-vė înaintea Domnului, intru laudele lui David, prin mâna lor“ (II Parilip. VII, 6) și: „izbucnitaũ buzele mele laudă“ (psalm. CXVIII, 7) și iarăși: „lauda tuturor cuviosilor lui, fiilor lui Israil, celor ce se apropie de el“ (psalm. CXLVIII 14).

³⁾ Veđi cuvintul 2 al hristoitiei hristianilor, că nu li se cuvine lor să cante cu organe și să jóce și cât este de rău acesta.

⁴⁾ Pentru acesta ȳice și prorocul David: „cantați cu înțelegere“ (psalm. XLVII, 7) și acesta tâlcuind-o marele Vasilie ȳice: „Ințelegerea cuvintelor Sf. Scripturi se aseamănă cu gustul bucatelor, care le mănăncă

cânte hristianii cu inima ca să nu o facă acésta spre arătare numai, adecă pentru ca să placă ómenilor. Drept aceea đice: măcar la vre o masă de te afli, hristianule, măcar în dugheana ta de ședî lucrând meșteșugul tēu, tot să cântî lui Dumneđeu cu mintea și cu inima ta, fără a te auđi vre unul¹⁾.

17. Și tot orî ce ați face cu cuvîntul, saũ cu lucrul, tóte întru numele Domnului Iisus²⁾.

Orî de mâncați, đice, hristianilor, saũ de beți, saũ de umblați, saũ de lucrați, saũ alt ce-va de faceți, tóte faceți-le întru numele lui Iisus Christos, adecă pre Iisus Christos chemați-l a-jutor voue, mai întâiu rugându-vē și đicēnd: «Dómne Iisuse Christóse Fiule al lui Dumneđeu miluește-mē», și «Dómne Iisuse Christóse ajută-mi mie» și atuncea să începeți lucrul și orî care altă trébă a vóstră; fiind-că numele lui Iisus Christos isgonește pre demoni și îi depărtēză și cum nu va înlesni tóte lucrurile vóstre și pricinile? Saũ o đice acésta Pavel că voi hristianii se cuvine să numiți și tot-de-una să chemați numele lui Christos carele v'a proadus la Dumneđeu și Părintele și să nu slujiti anghelilor.

gura, căci duple Iov că mintea deslușește graiurile, iar gâtlejul gustă mâncările“ (Iov XII, 11). Đice însă și Sirah: „Gâtlejul gustă mâncările de vânat, așa inima înțelege cuvintele mincinoșe“ (Sir. XXXVI, 19). Decî dacă sufletul cui-va deslușește cuvîntul cui-va precum gustul deslușește ceimea mâncărilor, acesta plinește porunca acésta davidicēscă (Hotăr. CLXXIX pre scurt). Iar eũ adaug cum că acesta plinește și apostolēscă porunca acésta și cântă cu înțelegere întru inima sa Domnului.

¹⁾ Pentru acésta poruncește dumneđeescul Chrisostom meșterilor đicēnd: „Meșter de mână ești? Șeđēnd cântă. Dar nu vrei a cânta cu gura fă-o acésta cu mintea. Mare tovarăș este psalmul, nimica greũ de aicea se înființēză, ci ai putea a șede ca în monastire, că nu îndemânarea locurilor, ci scumpētatea chipurilor va da nouē pre liniște“ (Andriantul (statui) 21). Đic însă și dumneđeștiu Apostoli aceștia în așeđēminturile lor: „să nu fii ca un zburător și ca dintre cei ce alērgă fără cuvînt în căi, tăetori de vremea celor ce greũ viază, îi numește, ci de meșteșugul tēu și de lucrul tēu luând aminte, cele iubite lui Dumneđeu mai caută-le și de cuvintele lui Christos aducēnduți aminte, neincetat cugetēză-le“ (Cart. IV, cap. IV). Și iarăși đice Chrisostom: nú este trebuință de loc, nu e trebuință de vreme, ci și în tot locul și în tótă vremea este cu putință acésta a cânta cu mintea, că măcar de umbli prin târg, măcar în căi de ești, măcar de te afli împreună cu prietenii, este cu putință a-ți deștepta sufletul. Se póte tăcēnd a striga. Așa striga și Moisi și Dumneđeu l'a auđit. Măcar meșter de mână de ești în dughiană șeđēnd și lucrând, vei putea a cânta, măcar de ai fi în judecătorie șeđēnd vei putea a o face acésta. Este cu putință și fără glas a cânta înlăuntru gândului glăsuind, că nu cântăm ómenilor, ci lui Dumneđeu celui ce póte să audă pre inimă și întru cele negrăite ale gândului nostru să intre (tâlc. la Psalm. XLI).

²⁾ Aicea întrebuintēză Apostolul formă de lipsă, că lipsește đicerea „faceți“ adecă: tóte întru numele Domnului Iisus faceți-le.

Mulțămind lui Dumnezeu și Părintelui printr'însul.

De chemați, ȳice, voi hristiani, pre Iisus Fiul lui Dumnezeu spre ajutorul vostru, negreșit și pre Părintele il chemați, și de mulțamiți Fiului, negreșit prin Fiul mulțamiți și Tatălui. Sau o ȳice acęsta Pavel, că precum Fiul ne-a proadus pre noi la Dumnezeu Părintele, aș a și mulțămirea nstr el o proaduce la Tatăl; că însuși este mijlocitorul bunătăților care dela Dumnezeu se trimit nue și al tuturor rugăciunilor și mulțamirilor, care noi le inlțm către Dumnezeu. Veđi și supținsemnarea ȳicerei: «prin carele am luat darul și apostolia» (Rom. I, 5).

† 18. Femei supuneți-v bărbaților voștri precum se cuvine întru Domnul.

Pentru care pricin dumnezeescul Pavel nu scrie întru tte epistoliile sale despre bărbați și femei și născători și fiș și robș și stpni, ci numai întru acęsta și în cea către Efesenș și în cea către Timoteș și în cea către Tit? Rspundem, că acęsta o face Apostolul, sau căci în cetățile aceștea erau glcevi între bărbați și femei, între născători și între fiș și între stpni și între robș, de care a fost și silit a scrie Apostolul despre a-aceștea; sau pentru-că bisericele către care scrie despre aceștea erau întărite în credință și întru cele-l-alte și numai despre a-aceștea era de lipsă a le scrie aceștea, iar cele-l-alte biserici fiind-că erau lipsite și neintrite în dogmele credinței celei mai înalte, pentru acęsta mai de nevoie a fost a scrie Pavel despre aceștea și a lăsa moraliceștile sfătuiri cele de acest-fel, ca pre unele ce snt mai jos dect acele a. Multă asemănare are însă scrisórea acęsta cu cea către Efesenș, precum este artat celor ce le cetesc aceștea, mai ales duple moraliceștile sfătuiri cele următóre ale bărbaților cu femeile, a născătorilor și a filor și a robilor și a stpnilor. Ce va să ȳic însă «ntru Domnul»? Adec pentru Domnul supuneți-vă voi femeile bărbaților voștri, căci e, ȳice, nu cer dela voi ca o datorie, numai de a avea supunerea acee a către bărbații voștri, care firea o cere a avea femeile către bărbații lor, ca unele ce snt mai josite dect dlnșș, ca unele ce din bărbat s'au făcut, că acęsta nsemnz ȳicerea «se cuvine» ce o ȳice aicea, adec precum este cuviința firei, ci cer dela voi femeilor mai ales să aveți către bărbații voștri și pre supunerea cea pentru Dumnezeu și duple legea lui Dumnezeu, adecă a vă supune bărbaților voștri, pentru-că Dumnezeu v'a blagoslovit prin taina nunței și v'a împreunat, că dela Domnul, ȳice, se mpreunz femeea cu bărbatul (Parimiastul XIX, 14)¹⁾.

1) Veđi însă, o cetitorîule, cum că a ȳis Pavel să se supue femeil

19. Bărbații, iubiți pre femeile vóstre și nu vă amărîți către dinsele.

Veđi cum sfátuește Pavel pre fieste-carele neam, cele de cuviință! Și pre femei le sfátuește să aibă supunere către bărbații lor, iar pre bărbați să și iúbescă femeile lor, fiind-că nu este atâta de nevoie a iubi cel supus pre începătorul său, cât este de nevoie stăpánitorul a iubi pre supusul său. Decí din dragostea ce are bărbatul către femeie este silită și femeia a avea dragoste prietenescă către bărbatul său. Și iarăși din plecarea și supunerea ce o are femeia către bărbatul său, este silit și bărbatul a fi mai blând și mai blajin către femeia sa. Iar de vreme ce este cu puțință bărbatul adecă a-și iubi pre femeia sa, dar a se arăta cu amărâciune și a se gâlcevi cu dînsa (căci șfezile ce se fac între fețele cele iúbite acelea sint mai amare), pentru acésta ȓice Pavel să nu se amărască bărbații și să nu se sfádescă cu femeile lor; căci întru adevăr a se sfádi cine-va și a se prigoni cu mădularul său, acésta se pricinuește din multa amărâciune și turburarea inimei.

20. Fiii, plecați-vé născătorilor întru tóte, că acésta este bine plăcut întru Domnul.

Iarăși aicea Apostolul a adaus ȓicerea «întru Domnul», fiind-că nu voește a se supune fii născătorilor lor numai pentru legile firei, ci și pentru-că supunerea către născători este bine plăcută lui Dumnezeu și legiuită dela voea lui Dumnezeu și de porunca lui Dumnezeu care ȓice: «cinstește pre tatăl tée și pre maica ta» (Ex. XX). Și așa fii au și plată, fiind-că ascultă și să supun născătorilor lor pentru Dumnezeu. Căci de s'ar supune numai pentru fire, nu au plată, și fiind-că Apostolul vovește fiilor celor ce au părinți hristiani pentru acésta a ȓis, că întru tóte să asculte supunédu-se născătorilor lor. Pentru că născătorilor celor necredincioși nu se cuvine fii a se supune cu ascultare întru tóte, căci când născători silesc pre fii să se lépede de buna cinstire de Dumnezeu, sau să calce vre o po-

bărbaților lor cum se cuvine și întru Domnul, adecă la cele ce se cuvine și sint legiuite și la cele dupre Dumnezeu, căci de ar cere bărbații să i asculte femeile lor la cele necuviinciose și nelegiuite și afară de fire lucruri și la necredință și la călcarea poruncilor lui Dumnezeu, întru acestea ȓic nici cum se cuvine a li se supune femeile și a face voea lor cea rea, pentru-că împreună cu bărbații lor se vor munci în munca iadului. Iar cum că bine norociți sint bărbații aceia ce au femei bune și înțelepte mărturisește înțeleptul Sirah ȓicédu: „fericit este acela ce locuește împreună cu femeie înțeleptă“ (Sir. XXV, 11) și iarăși: „fericit este bărbatul femeii bune“ (Sir. 26, 1). Veđi și cap. V al ceii către Efesení stih. 23, unde se învață mai pre larg cele de cuviință despre bărbat și despre femeie.

runcă a lui Dumnezeu, atuncea nu se cuvine a se supune lor¹⁾.

21. Părinți, nu întăriți pre fiii voștri ca să nu se mâhnescă.

Adecă voi născătorii, dice, nu cercetați toate greșalele ce fac fiii voștri, ci unele din greșale treceți-le cu vederea, pentru-că nu cu amară cercetarea voastră acesta să-i faceți să se arate cu prigonire și după urmare ca să nu pricinuiți lor scârbă. Veți însă, o cetitoriu, înțelepciunea Apostolului pentru-că dicând născătorilor, a nu mâhni pre fiii lor, îndată cu cuvântul acesta a sfărmat asprimea născătorilor și a muat părinteștile îndurări fiind-că după firescul chip totă silința și nevoița născătorilor este a nu mâhni pre fiii lor²⁾.

1) Veți cele de cuviință despre născători și fii, mai pre larg învățându-se la cap. IV, st. 1 către Efesenii. Acesta însă o adaug aicea, că fără-de-lege fac fiii aceia, sau fiicele să nu asculte cu supunere pre născătorii lor și nu vor a se însoți cu fetele cele alese de născătorii lor, ci caută fiii femeii și fiicele bărbați după poftele lor și după voea lor cea rea. Și din acesta s'a umplut viața hristianilor de nenumărate necuviințe. Pentru acesta de acum înainte supue-se născătorilor lor și să ia fiii femeii sau fiicele bărbați pre fetele acelea ce născătorii află de cuviință. Se cuvine însă și născătorii a da fiilor lor femeii înțelepte și temătoare de Dumnezeu, asemenea și fiicelor lor să le dea bărbați înțelepți și cu pricepere, precum îi sfătuește înțeleptul Sirah: „Fiice sint ție? Ia aminte de trupul lor și să nu imblânzești fața ta către dinsele; dă pre fiica ta unui bărbat înțelept și vei fi isprăvind un mare lucru“ (Sir VII, 24). Și iarăși: „asupra fiicei întărește păzirea“ (tij. XXVI, 11). Și iarăși: „fiica privighere este tatălui“ (tij. XLII, 12).

2) Insemnăm aicea cum că așa născătorii nu se cuvine a scârbi pre fiii lor, ci a trece cu vederea greșalele lor cele nu prea mari și omenestii. Iar când fiii greșesc vre o mare greșală, care să fie împotriva poruncilor lui Dumnezeu și pricinuește zmintela oamenilor, sau când greșesc împotriva credinței și se primejduesc a cădea în eresuri sau în nebăgare de seamă și în ateie, atuncea născătorii nu se cuvine a trece cu vederea nici greșalele că acestea ale fiilor lor, temându-se ca cum să nu-i mâhnescă. Nu, ci se cuvine să-i înfrunzeze și să mustre nelegiuirile acelea ocărându-i cu totă asprimea, pentru ca să se îndrepteze. Iar de nu se îndreptăză se cuvine și a-i bate și a-i depărta din casele lor și în turnuri și în monastiri și în închisori să-i închidă, pentru ca să-și vie în cunoștință și să se înțeleptescă. Care se potrivește la niște fii ca aceștia ceea ce se dice către născători în înțeleptul Sirah: „Tu ai copii? Pedepsește-i pre ei și plécă din tinerește grumazul lor“ (Sir. VII, 23). Mai întâiu însă de toate se cuvine născătorii a opri pre fiii lor de a petrece împreună cu oameni de viață pângărită, cu eretici și cu nebăgători de seamă de ale legei și cu ateii. Așisderea se cuvine a-i opri și de a citi cărți ereticești și ateiste. Și că mai de multe ori din petrecerile cu niște oameni ca aceștia smreduiți se strică bunele moraluri ale tinerilor și ajung fiii bunilor hristiani a se face oameni de viață rea și eretici și defăimători de lege și ateii. Iar dacă născătorii de o dragoste fără cuvânt pornindu-se spre împătimitire și trec cu vederea niște greșale mari

22. Robiî, ascultați într-o tîmpă cu supunere către domniile ceî duple trup.

Îndată întîia dreptate pentru a asculta cu supunere robiî pre stăpîniile lor, pune Pavel acest nume al robilor, pentru-că cel ce este rob dela singur numele acesta trebuie a se supune stăpînului său. Pentru a nu se mîhni însă robiî, a adaus să se supune stăpînilor lor celor duple trup, ca cum ar dice lor: Nu vî întristați, o fraților, căci sînteți robi, pentru-că partea vîstră cea mai bună, adecă sufletul vostru, nu este rob, ci slobod. Numai trupul este rob și robia care o aveți este vremelnică, precum este și trupul vostru vremelnic. Decî supuneți-vî de voe și cu sufletul vostru stăpînilor vîstri pentru ca de voe să fie și robia vîstră și duple urmare, pentru ca să aveți și plata dela Dumneșeu pentru supunerea vîstră cea de bună voe¹⁾.

Nu într-o robire de ochi, ca ceî ce plac omînilor.

Tu, dice, cela ce ești rob duple legea omînescă, fă ca robia ta să fie de frica lui Christos, ca să ai plată dela Christos pentru robia ta, căci cînd nu vede stăpînul tîu, iar tu fără lenevire și cu credință faci slujba stăpînului tîu, arătat este, le faci pentru ochiul lui Dumneșeu carele te vede, iar de faci numai atuncea fără lene slujbele, cînd te vede stăpînul tîu, să știi că ești iubitor de a plăcea omînilor, iar acest-fel fiind, negreșit te vî păgubi pre sineți pentru-că «Domnul a risipit oșele celor ce plac omînilor» duple David (Psalm. LII, 6)²⁾. Și nu vî putea a te face rob al lui Christos, precum dice Pavel: «De aș plăcea omînilor, nu aș fi rob al lui Christos» (Gal. I, 10). Veți supînsemnarea dicerei acestea, unde este despre plăcerea omînescă.

Ci într-o plăcerea inimei, temîndu-vî de Domnul.

ca acîsta a lor și nu întrebunțîză asupra lor asprimea cea cuvenită, pîte ca să nu-î scîrbescă, să știe niște pîrinți ca acîstia că au să pîtimescă osînda, ce a pîtimit preotul cel mare Ili, care muștra pre fiîi sîi pentru nelegîuirea ce făcu dicînd lor: „Ce faceți duple graiul acesta, carele eu îl aud dela tot norodul Domnului? Nu fiîi mei, că nu e bun auzul ce îl aud eu“ (I Impăr. II, 23), dar fiind-că nu i-a muștrat și nu i-a pedepsit cu cuviincîosă asprime și însuși s'au omorit și fiîi lui. Așa și niște nescîtori ca acîstia se vor munci împreună cu fiîi lor.

¹⁾ Cele despre robi cuviincîose, veți-le mai pre larg învîțîndu-se la cea către Efesenî cap. VI, 5, ca să nu le mai dicem al doilea și aicea. Veți și supînsemnarea dicerei: „rob te-a chemat, să nu îți pasă“ (I Cor. VII, 21) ca să știi de cîte feluri este robia.

²⁾ Și Fotie încă tâlcuind dicerea: „ca ceî ce plac omînilor“, dice: „Că a face cele cuviincîose cine-va numai cînd ved stăpînii de plăcerea omînilor este și nu de frica lui Dumneșeu, că cela ce se teme de Dumneșeu cu prostime. le face tîte“.

Acésta este a se teme robii de Domnul când nu-î vede cineva și ei nu fac nici un rău, acésta iarăși este și prostimea a inimei a nu căuta robii la ómenii nici la plăcerea ómenilor. Decî din cuvintele acestea ale Marelui Apostol încheem, ca cela ce iubește a fi plăcut ómenilor, acela nu este om prost, adecă simplu, ci meșteșugareț și viclean, pentru-că dupre multele și osebitele plăcerile ómenilor așa se preface.

23. Și tot orî-ce faceți din suflet lucrați, ca Domnului și nu ómenilor.

Cu aceste cuvinte voește Pavel ca robii să fie nu numai de tot prepusul slobođi, ci și de tótă nelucrarea. Saú mai bine a ȓice să nu fie robii plăcênd ómenilor și nelucrători și îi face slobođi în loc de robi. Căci acest-fel fiind robii slobođi adecă de tot prepusul și nelucrarea numai aú trebuință de zapcîlic și de porunca stăpânilor, ci tóte le lucréază nu ca niște robi, ci ca niște slobođi, căci ȓicerea «din suflet» acésta înseamnă a face ei tóte slujbele stăpânilor lor, cu bună voință și cu dragoste și nu de silă robéscă, ci de proalegere și de slobozenie și nu de poruncă și de silă.

24. Știind că dela Domnul veți lua rêsplătirea moștenirei.

Ómenii nu de multe orî fac pre robii lor moștenitori ai a-vaútiilor măcar deși de multe orî îi slujesc cu credință și bine afară numai de rare orî. Iar Domnul, ȓice, negreșit va da voué robilor rêsplătirea în ceruri de veți pázi buna cunoștință și credință către stăpânii voștri.

Că Domnului Christos robiți.

Stăpânilor voștri, ȓice, robind, frații mei, însuși stăpânului Christos robiți, carele a leguit supunerea. Iar cum că lui Christos robiți, arátat este din acésta căci Christos are să vé dea plata robiei la cele cerești.

25. Iar cela ce nedreptățește va lua ceea ce a nedreptătit, că nu este luare de față.

Robul cela ce nedreptățește pre stăpânul seú, orî slujindu-î cu lenevire și cu trândăvie, orî furând, s'aú răsúind banii și lucrurile stăpânului seú, acela va lua rêsplătire și osîndă dela Dumneđeú, pentru-că Dumneđeú nu este căutător în față, nici privește la fețe în cât să miluiască pre rob ca cum că ar fi parte slabă și să nu-l pedepséscă, pentru-că însuși poruncește prin lege, ca judecătorul să nu miluiască pre săracul când are nedreptate: «Și de sărac nu-ți va fi milă în judecată» (Ex. XXIII, 3). Și iarăși: «Nu veți face nedreptate în judecată. Nu veți căuta în fața săracului» (Levit. XIX, 15). Saú și alt fel se înțelege ȓicerea acésta adecă, orî-carele hristian este rob la vre

un stăpân Elin și va face nedreptate stăpânului său, acela să nu socotască că va scăpa de judecată și dreapta osînda lui Christos, căci Christos nu caută în față pentru ca să erte robului cu nedreptate, pentru-că se află hristian, sau să trecă cu vederea nedreptatea stăpânului, pentru-că este Elin, nu. Însă măcar că cuvîntul acesta al Apostolului se vede că s'a ținut pentru rob, însă și stăpânii priimescă cuvîntul acesta pentru dinșii, căci și lor se potrivește, adecă orî-carele stăpân va nedreptăți pre robul său, sau nehrănindu-l, sau neadăpându-l cu îndestulare, sau neimbrăcându-l cu trebuincioșele haine, sau și întrebuițându-l pre el cu asprime și tiranicește ocărându-l și certându-l, sau și bătîndu-l; și acesta, țin, va lua pentru acestea dela Domnul osînda. Și Dumneșeu nu va căuta în față lui, nici se va rușina de el pentru-că este stăpân, că Dumneșeu este Stăpânul stăpânilor și Domnul domnilor și nu se minunează de fața celui puternic, dupre cea scrisă: «Nu te vei minuna de fața celui puternic, întru dreptate vei judeca pre aprópele tîu» (Levit. XIX, 15).

CAP. IV.

1. Domnii, dreptatea și potrivirea să dați robilor.

Ce va să țină dreptatea ce o țină aicea Pavel? Va să țină să rîsplătescă stăpânii robilor lor pentru ostenelele ce fac ei, ca să dea lor tóte cele de nevoie cu îndestulare și să nu lase să aibă nevoie de alții. Și fiind-că ai auzit, țin, tu stăpânul, că robii ai să ia plata lor dela Dumneșeu, să nu te amăgești cu acesta și să-i lipsești pre dinșii de cele ce tu ești dator a le da. Nu, ci dă-le lor ceea ce este cu dreptul a le da lor și ei să ia.

Știind că și voi aveți Domn în cerîuri.

Precum robii vă au pre voi stăpâni, așa și voi aveți pre al vostru Stăpân și Domn în cerîuri. Decî cu mîsura aceea cu care mîsurați voi robilor voștri, cu aceeași mîsură va mîsura și voue Domnul: «Că cu mîsura, țin, cu care veți mîsura, se va mîsura voue» (Mat. VII, 2), adecă ce fel vă arătați voi către robii voștri, așa se va arăta și Domnul voue. Sau o țină acesta Pavel că și voi stăpânii împreună cu robii voștri un Stăpân și Domn aveți și împreună robii sînteți și unii și alții. Drept aceea precum se pórta robii către împreună robii lor, adecă cu blîndeță și cu smerenie, așa și voi stăpânii se cuvine să vă purtați cu blîndeță și cu smerenie către robii voștri¹⁾. Teodorit însă tâlcuind țin: «mîsurare nu a numit pre

¹⁾ Pentru acesta și Sirah sfătuește pre stăpânitori și îi învață aceea ținînd: „Să nu fii ca un leu în casa ta și nu nălucind să necă-

cinstea cea de o potrivă, ci pre cuviincioasa purtare de grijă care trebuia a o dobândi dela stăpâni casnicii».

2. Intru rugăciune îngăduind, priveghind întru dînsa cu mulțămire.

Știind diavolul cât de mare bine este rugămîntea, pentru acésta ne îndemnă a nu stărui multă vreme într'însa, ci a o lăsa și a fugi, pentru acésta fericitul Pavel ne poruncește aicea să îngăduim și să stăruiem în rugăciune. Iar de vreme ce iarăși acela ce stăruiește multă vreme în rugăciune de multe ori se lenește și îi este somn, pentru acésta dupre urmare ne poruncește să ne sculăm la rugăciune deștepți, adecă luători a-minte și tot-de-una ca niște próspeți întru lucrarea sfintei rugăciuni. Și nu numai să fim deștepți, ci și întru mulțămire, adecă să facem rugăciunea noastră cu mulțămire, căci acésta este adevărata rugăciune cea ce are mulțămire către Dumne-deu, pentru tóte bunătățile care a dăruit nouă atât pentru câte le știm, cât și pentru cele ce nu le știm și pentru câte faceri de bine am luat, atât pentru cele obștești ale tot neamului omenesc, cât și pentru cele ce noi în parte am luat. Asemenea rugăciunea se cuvine a avea mulțămire și pentru întemplerile cele ce le-am ispitit noi, că și acestea de Dumne-deu s'au ertat să vie asupra-ne pentru folosul nostr¹).

3. Rugându-vă împreună și pentru noi.

Veđi, o cetitoriuile, smerita cugetare a dumneđeescului Pavel, fiind-că Apostolul Domnului cel atât de mare și de minunat ăice că are trebuință de rugăciunea Colasenilor.

Ca Dumne-deu să deșchidă nouă ușa a cuvîntului de a grăi taîna lui Iisus Christos, pentru care și legat sînt,

4. Ca să o arăt acésta cum se cuvine mie a o grăi.

Adecă rugați-vă, ăice, și pentru mine, fraților, ca să-mi dea

jești între casnicii tēi“ (Sir. IV, 20). Și iarăși: „Să nu faci rău casnicului, lucrând el întru adevăr, nici năimitului, când își dă el sufletul lui, pre sluga bună iubescă-o sufletul tēu, să nu-l lipsești de sloboenie“ (Sir. VII, 20). Și iarăși: „De este ție casnic, fie cu tine“ (Sir. XXX, 35).

1) Că patru părți are adevărata rugăciune: a) Slavocuvîntarea lui Dumne-deu, b) Mulțămirea facerilor de bine ale lui Dumne-deu, c) Mărturisirea pentru cugetările și cuvintele și faptele și greșalele ce se fac de noi, d) Cererea celor de folos nouă, precum ăice Marele Vasilie (în aschiticeștile aședeminte A) și dumneđeescul Ioan al Scărei (în cuv. cel despre rugăciune). Veđi și la procuvîntarea adunării sfințitelor rugăciuni cea de noi tipărită și împrejurările cele de noi înființate ce se cuvine a le avea rugăciunea, pentru a fi ascultată de Dumne-deu. Inșă cum că se cuvine să mulțămim lui Dumne-deu pentru relele întemplerii și necazuri ce am suferit, veđi la supținsemnarea cea pre larg a ăicerei: „bine mulțămitori faceți-vă“ (Col. III, 13).

Dumnezeu îndrăznelă nu pentru a mă slobodi din legături, ci pentru a grăi și a arăta prin cuvinte taîna întrupeștei iconomiei lui Christos, precum se cuvine a se grăi și a se arăta, adecă nu cu sfială și cu frică, ci cu cutezare și cu îndrăznelă. Pentru ce însă Apostolul, legat fiind pentru Christos, rógă pre cei-l-alți? Și pentru ce avênd dar de a grăi cu îndrăznelă taîna lui Christos, se rógă a i se da ceea ce are? Rêspundem că acêsta o face Apostolul pentru trei pricinî: a) Pentru smerita cugetare. b) Pentru ca să arate câtă putere are iubitórea de frați rugăciune, în cât póte a ajuta și pre însuși Pavel, precum óre-când a ajutat și pre vírfelnicul Petru și l'a izbăvit pre el din legături și din temnița lui Irod, precum povestesc Faptele Apostolești (Cap. XII), că avea și Pavel trebuința de ajutorul de sus, care urma a-i da lui mai multă și mai îmbelșugată (putere) obștésca rugăciune a fraților¹⁾. Și c) pentru ca să îndemne pre Colasenî a se ruga și pentru sineși însiși, căci dacă pentru Pavel ei se rugau, cu cât mai virtos se cuvine a se ruga pentru sineși?

5. Întru înțelepciune umblați către cei din afară.

Ceea ce porunca Domnul Apostolilor đicênd: «Iată eú vê trimit pre voi ca pre niște oi în mijlocul lupilor, decî faceți-vê înțelepți ca șerpîi și întregi ca porumbii» (Mat. X, 16), însăși acêsta o poruncește și Pavel aicea hristianilor đicênd: «Păziți-vê, o fraților mei hristianî, și nu dați necredincioșilor celor din afară vre o apucătură și pricină asupra vóstră întru acelea, în care ei nu vê supără la credința și la fapta bună și nu-i amintiți pre ei fără vreme și fără folos». De afară însă se numesc necredincioșii nu numai căci nu sînt de un moral adecă asemenea, de moralul și chipul nostru și de o hrană cu noi și afară de staulul și casa nóstră, ci căci deși locuesc întru una și aceeași lume cu noi sau și de ar locui, să đicem întru o casă cu noi, însă iarăși afară sînt și se đic, pentru-că sînt afară de biserica lui Christos și afară de împêrăția ceriurilor. Pentru acêsta cu înțelepciune se cuvine noi hristianîi a ne purta către

¹⁾ Veđi și la cap. VI, stih 19 către Efesenî cum se tâlcuește đicerea: „ca să mi se dea cuvînt întru deșchiderea gurei mele“, căci socotesc că aceeași este ceea ce aicea đice Pavel cu acea de acolo: „ca Dumnezeu să-mi deșchidă mie ușa de a grăi taîna lui Christos“. Însă formă sãritóre întrebuinteză Pavel aicea, dupre Fotie, care așa se alcătuește: „Ca Dumnezeu să deșchidă nouê ușa de cuvînt de a grăi taîna lui Christos, precum se cuvine a o grăi“. Pentru acêsta și mă rog ca să o arăt. Iar Teodorit đicerea acêsta tâlcuindu-o đice: „Pavel a arătat pricina legăturilor, đicênd: „Că acestea pre propoveduire o face mai arătată. Așa și în cea către Filipisenî a đis: „Că legăturile mele arătate s'au făcut întru tótă pretoria și tuturor celor-l-alți“ (Filip. I, 13).

dluși, fiind-că sînt afară și nepotrivit cu noi (că înțelepciune numește aicea Pavel pre socotéla cea înțelepțească), fiind-că către hristianii cei de o credință cu noi, nu sîntem datorî a ne purta cu atâta socotință și cu luare aminte și siguranță. Numind însă Pavel pre necredincioși și pre elini «de afară» mîngâie cu cuvîntul acesta pre hristianii că aceștia sînt în lăuntru în biserica lui Christos și în lăuntru împărăției ceriurilor, prin credință și prin faptele lor cele hristianești.

Vremea răscumpărându-o.

Nu ȳice acésta dumnezeescul Pavel, pentru ca să ne facă pre hristianii să fim mult meșteșugărești și fățarnici și duple vreme și duple socotințele ómenilor a ne preface. Ba. Ci o ȳice căci vremea vieței aceștea este a celor necredincioși și a celor din afară și nu a hristianilor, căci hristianii în viața acésta sînt nemernici și bejenari și ca niște surghiuiniți, iar necredincioșii în vremea acésta au să-și facă voile lor cele rele, însă voi hristianii, ȳice, puteți a face vremea acésta și a vós-tră cu alt chip, adecă de veți umbla cu luare aminte și de nu veți face cu necredincioșii rézbóe și gálcevi nefolositoare, ci dând lor cuviincioasa cinste cea din afară, când nu vatămă sufletul vostru. Voești hristiane să o înțelegi acésta mai bine, ascultă pre însuși Pavel ce ȳice către împératul Agripa: Bine norocit și fericit mă socotesc pre sine-mi, o împérate, căci am să mă dezvinovățesc astăđi înaintea împărăției tale. Pentru tóte cu care mă învinovățesc Iudeii, împérate Agripa, fericit mă socotesc pre sine-mi avénd a răspunde spre desvinovățire înaintea judecătoei tale (Fap. XXVI, 2). Cu un chip ca acesta și noi purtându-ne către cei din afară și necredincioși îi vom trage pre ei la credința lui Christos, prin voróva cea dulce și blândeța nóstră¹⁾.

6. Cuvîntul vostru tot-de-una să fie har, cu sare dres.

Să aibă cuvîntul vostru, ȳice, o hristianilor, har și dulcétă, însă să nu cadă în nebăgare de sémă și în rancezală, ci să fie și împetroșat, că acésta însemnéză ȳicerea: a fi dres cu sare, fiind-că și sarea împetroșează și ține cărnurile întru care se pune. In cât nici să fie prea hazliu și dulce cuvîntul vostru, nici prea mult aspru. Ci să se asemeneze cu bucatele cele cu bun gust, care, de ar rămănea nesărate, ar fi fără de gust. Și iarăși de s'ar săra mult, nu le póte suferi gustul gurei. Și duple améndoué chipurile máncaarea aceea nu se póte mánca pentru nesărarea²⁾. Nu veđi, iubitule, pre prorocul Daniil

¹⁾ Veđi și suptînsemnarea ȳicerei: „Rescumpărând vremea că ȳilele rele sînt“, la Cap. V, stih 16 către Efesenii.

²⁾ Și Fotie încă ȳice: „Precum nici unul din cele ce hrănesc trupul fără de sare mai nu îndulcesc și nu se face bun la gust, așa și în in-

cum slujea la un om păgân, împăratului Novuhodonosor? Nu veți pre cei trei tineri că nu ȳic vre un cuvint cu obrăznicie și greū împăratului aceluiași, ci își arată numai bărbăția și îndrăznéla? Căci a se obrăznici cine-va cu cuvinte nu este chip de îndrăznéla și de bărbăție, ci de slavă deșartă și de mândrie¹⁾.

Trebue însă a ști voi a răspunde unuia fiește-căruia.

Datorī sinteți, ȳice, voi hristianii a ști cum se cuvine a răspunde fiește-căruia, adecă alt răspuns a da bogatului și altul săracului. Căci sufletul bogatului neputincios fiind, are trebuința de multă compogorire în voroavă. Iar al săracului fiind mai putincios pentru necazul și sărăcia, pentru acésta și póte a suferi când vorovește cine-va lui cu cuvint mai muștrător. Pentru acésta când nu-ī nevoe să nu numești, hristiane, pre cel necredincios elin saū alt neam spurcat, nici să fii ocăritor, ci de ai sta și înaintea unui stăpânitor de afară, adecă necredincios, dăi lui cuvintele cinstirei. Iar de veți fi întreat de el pentru dogma religiei tale, atuncea ȳi-l spurcat și păgân. Veți însă pre Pavel cum Atineilor le a vorovoi cu limbă bine lăudătoare (Fapt. XVII), iar pre Elima vrăjitorul l'a grăit de rău, pentru că de aceea era vrednic, carele răsvrătea calea Domnului cea dréptă și sta împrotiva credinței lui Christos (Fapt. XIII, 10).

Cele de bine tóte le va face vouē cunoscute Tihic.

Și acésta este însușire a înțelepciunei lui Pavel a nu scrie

văfătoarescul cuvint care hrănește sufletul de nu va fi dres cu har, nici va hrăni, nici va spori. Pentru acésta ȳicea Evagrie: „Mai bine este a arunca o peatră lângă gard decât un cuvint“. Și Filon Iudeul ȳice: „Grăește cele ce se cuvin și când se cuvin și nu veți auȳi cele ce se cuvin“. ȳicea însă și înțeleptul Sinesie către împăratul Arcadie, că cărnurile nu le lasă a se rāncenȳi petroșirea sărurilor; iar socotința împăratului o ține adevérul cuvintelor supt stăpânirea supt care s'ar întembla a umbra“ (cuv. despre imper.) Iar Teodorit ȳice, că sare numește Pavel pre înțelegerea cea duhovnicéscă. Așa și Domnul a poruncit Apostolilor a avea sare (Mat. IX, 5). Și sare i-a numit pre ei (Mat. V, 12). Și de vreme ce cuvintul cel grăitor se naște din prisosul inimei, precum a ȳis Domnul, pentru acésta cel ce voește a fi cuvintul sēu dres cu sare, se cuvine mai întâiu a-și avea mintea sărată și inima sa de cunoștința și priceperea duhovnicéscă și a nu avea cugetări lumești și îndulcítore. Așa o hotărăște acésta dumnezeescul Chiril al Alexandriei ȳicēnd: „Și cum nu vom învrednici de tótă lauda pre ceea ce se striga prin Pavel: Cuvintul vostru tot-de-una fie cu har, dres cu sare. Ci socotesc că nu se póte a se vedea cuvintul acest-fel mai înainte până a nu avea bine cele ale cunoștinței, că din prisosința inimei vėrsase mai înainte pėcatul ca o prisosința, să nu se gingășéscă către îndulciri necuviincióse răspāndindu-se“ (vor. II la Paști).

¹⁾ Pentru acésta și înțeleptul Sirah dă socotélă ȳicēnd: „Fluerul și psaltirea îndulcesc mădulările, și mai mult decât amēndouē îndulcește limba“ (Sir. IV, 21).

tóte împrejurările cu amăruntul în trimiterile sale, ci numai cele de nevoe și câte sileau, mai întâiu, ca trimiterile sale să nu se facă îndelungate; al doilea ca și cel ce ducea scrisorile să albă óre-care a povesti, ce nu erau scrise în scrisorî, și așa din povestirea acésta să se facă mai cinstit către hristianii cei ce îl ascultaü; și al treilea arată cu acésta Apostolul dragostea și buna voință ce avea către cela ce ducea scrisórea, căci altmintrelea nu ar fi încredințat lui prin cuvînt lucrările sale de nu l'ar fi avut întru buna cunoștință; și al patrulea pentru-că era și fórte taínice, care nu se cuvenea a le scrie și a le arăta prin scrisorî, ci prin viul cuvîntul celui ce ducea scrisorile.

Iubitul frate și credinciosul slujitor și împreună robul întru Domnul.

Și dar, dacă Tihic era iubit lui Pavel¹⁾, negreșit știa și tóte cele taínice ale lui Pavel, fiind-că dragostea și iubirea taínele celor iubiți și ale hristianilor le face obștești; «că pre voi, ȕice Domnul, v'am numit prietenî, că tóte cele ce am auđit dela Tatál meu cunoscute le am făcut vouë» (Ioan XV, 15). De era dar credincios Tihic, apoi nu ar fi spus minciunî, și de a fost și împreună rob cu Pavel negreșit și s'a împărtășit și de ispitele lui Pavel.

8. Pre carele l'am trimis l'a voi, spre însăși acésta, ca să cunosc cele despre voi și a se mângîia inimele vóstre.

Cu aceste cuvinte arată Pavel dragostea ce avea către Colasenî, căci pentru acésta a trimis la dînșii pre Tihic, pentru ca să afle cum se află trebile lor și nu pentru ca să le vestească lor cele ale sale, ci ca să-'i mângîie pre dînșii. Arată încă și acésta că Colasenî se aflaü întru necazurî și în ispite și pentru acésta aveaü trebuință de mângâere.

9. Impreună cu Onisim credinciosul și iubitul frate, carele este dintre voi.

Onisim acesta este robul lui Filimon, către carele dumnezeescul Pavel a scris osebită scrisóre. O minune, că cel ce mai înainte era rob, la atáta mare vrednicie s'a suit în cât a se face și frate lui Pavel dupre Christos și Marele Pavel a nu se rușina de a fi și a se numi pre sineși frate al robului. Laudă este însă a cetáței Colasenilor de a se trage Onisim dintr'insa,

¹⁾ Tihic acesta era asian și împreună următor al lui Pavel, că urma împreună dupre Pavel Tihic asianul și Trofim (Fapt XX, 4). ȕice încă și Marele Vasilie, tâlcuind ȕicerea: „întru Domnul se va láuda sufletul meu" a psalmului 33: Veđi pre Apostolul cum pre împreună lucrătorii Evangheliei îi laudă ȕicënd: carele este împreună rob și slujitor al vóstru întru Domnul. De se laudă cine-va dar, pentru frumusețea trupului său pentru vestea cea mare a născătorilor, nu se laudă sufletul lui întru Domnul, ci flește-carele dintre unî ca aceștia este întru deșertăcune.

că acésta înseamnă ȃicerea: carele este dintre voi. O ȃice însă acésta pentru a se bucura Colasenii că au odrăslit un Apostol ca acesta.

Tóte cele de aicea cunoscute le vor face voué.

Tóte cele despre mine, ȃice, le vor arăta voué Tihic și Onisim și legăturile adecă și închisórea și cele-l-alte rele ce le pătinesc, căci de nu m'ar fi oprit acestea, însumi eu aş fi venit la voi¹⁾.

10. Vě uréză pre voi Aristarh cel împreună robit cu mine.

Aristarh acesta este cela ce dela Ierusalim împreună a plutit la Roma cu Pavel, că ȃic Faptele: «Iar dupre ce s'a judecat de a corăbieri noi la Italia, intrând în corabie adramiti-césă am purces, fiind împreună cu noi Aristarh Tesalonianul al Machedoniei (Fap. XXVII, 1)²⁾. Și mai mare cuvint a ȃis aicea Pavel decât vechii strămoși și proroci, căci aceia se numeau pre sineși streinși și nemernici ai lumei aceștiea: «Că nemernic sint eu dela tine și înstreinat ca toți părinții mei» (Psalm. XXXVIII, 17). Iar Pavel nu s'a ȃis pre sine nemernic, ci robit, adecă rob, fiind-că ca un rob se purta în lumea acésta. Iar mai ales și mai rău decât robul, căci cei ce biruesc și iaă robi pórtă de grijă pentru dînșii, ca pentru niște ómenii ai lor, pentru ca să-î vîndă mai cu preț; iar lui Pavel nimenea nu-î purta de grijă, ci toți îl aveaă ca pre un vrășmaș și luptător. Cuvintul acesta însă Colasenilor le este spre mângăere, căci învățatorul neamurilor Pavel era ca un rob și se afla întru niște munci ca acestea.

Și Marcu nepotul lui Varnava.

Și pre acest Marcu îl laudă Pavel, dela rudirea ce avea cu Varnava³⁾. Varnava însă era mare Apostol, fiind-că acesta era

¹⁾ Inseamnă, că Teodorit ȃice că pre Onisim mai înainte l'a trimis Pavel la Filimon stăpânul lui când a și scris lui Filimon scrisóre (că mai înainte s'a scris aceea decât acésta către Colasenii), pentru-că fără de voea lui Filimon nu voia Pavel a ținea pre Onisim, precum acésta însuși o scrie în cea către Filimon, iar dupre ce Filimon l'a trimis pre Onisim la Pavel, atuncea l'a trimis pre el Pavel împreună cu Tihic la Colase unde locuia și Filimon, ca pre un slujitor al propoveduirei Evangheliei. Veđi însă înțelepciunea lui Pavel, ȃice Teodorit, că scrie cum că améndouă, Tihic și Onisim, vor arăta Colasenilor pre tóte ale lui. Iar lucrul de a cunoște și a mângăia inimile Colasenilor numai lui Tihic l'a dat Pavel prepunând, nu cum-va Colasenii știind că Onisim a fost rob li s'ar fi făcut acésta cu îngreuere, că cel ce era erii și alaltăeri rob, s'a învrednicit îndată de a mângăia și a învăța o cetate și o biserică întrégă.

²⁾ Aristarh acesta a fost împreună călător cu Pavel, pre carele l'a răpit în Efes. „Că au năvălit ȃice toți împreună în teatron, răpind împreună pre Gaie și pre Aristarh Machedoneanul pre cei împreună călători cu Pavel“ (Fapt. XIX, 29). Și iarăși: Urma însă împreună cu Pavel până la Asia Sopatru, Vereul, iar dintre Tesaloniceii Aristarh și Secund (Fapt. XX, 4).

³⁾ Dar nu cum-va Marcu acesta era Fiul Mariei la a căreia casă a

împreună călător cu dumnezeescul Pavel și pre acesta l'a osebbit Sf. Duh ca să-l trimită împreună cu Pavel la propovăduirea Evangheliei: «Că a ȳis Duhul cel Sfint, ȳice, osebiȳmie pre Varnava și pre Savlu la lucrul ce am chemat pre dînșii» (Fapt. XIII, 2)¹).

Despre carele aȳi luat poruncă de va veni la voi să-l priimiȳi pre el.

Despre Varnava pȳote aȳi luat poruncile Colasenii pentru ca să-l priimescă cu cinste. Poȳi însă a face stare la ȳicerea: «aȳi luat poruncă», și apoi să cetești ca dela alt început acesta: de va veni la voi, o Colasenii, priimiȳi-l pre el cu cinste. Ne scris însă a poruncit Colasenilor Apostolul, precum ȳice Icumenie. Pentru acesta în alte izvȳode se scrie așă: de va veni către voi, priimiȳi-l pre el.

11. Și Iisus cel ce se ȳice Iust.

Pȳote acest Iust era Corintean, că ȳic Faptele că Pavel în Corint aflându-se a mers în casa lui Iust, și mutându-se de acolo, a venit în casa ȳore-căruia ce se numia Iust, carele cinstea pre Dumneȳdeu, a căruia casă era aprȳope de sinagogă (Fapt. XVIII, 7)²).

Care erau din tăerea împrejur, aceștia singuri împreună lucrătorii întru împărătia lui Dumneȳdeu.

Dupre ce a ȳis Pavel osebita laudă a fiește-căruia, acum ȳice și pre cea de obște, adecă cum că acestea erau din némul Iudeilor, că mare laudă se socotea atuncea de cei mai mulȳi a se trage cine-va dintre Iudei. Iar fiind-că mai sus a ȳis

năzuit Petru, dupre ce s'a izbăvit din temniȳă, precum istorisesc Faptele? (Fapt. XII, 12). Pentru Marcu acesta scria Pavel lui Timotei: „pre Marcu împreună luându-l adă-l împreună cu tine că este mie bine trebnie spre slujbă (II Timot. IV, 11).

¹) Iar Teodorit ȳice, că și acesta însemnăză ca cum ar fi vȳeȳut pre el a scris Epistolia; că dupre pricirea ce s'a făcut între el și fericitul Varnava despre Marcu în Frigia (unde și Colasele se află) și în Galatia, aȳi proadus învățătura. Se potrivește dar că atuncea a dat și poruncile cele despre aceștia. Acesta poruncește ca viind să se învărednică că de cinste învățătorescă.

²) Era încă și alt Apostol dintre cei 70 numit Iust carele s'a fost ales împreună cu Matia de către cei uns-pre-ȳece Apostoli. „Că a pus, ȳice, pre doȳi: pre Iosif cel ce se numea Varsava, carele s'a mai numit Iust și pre Matia“ (Fapt. I, 23). ȳice însă și Ariopaghitul Dionisie în cea despre dumneȳdeșca pace cap. XI acestea: „Deci despre acesta (adecă pacea) oȳi ce ȳore când este dumneȳdeșcă pace și liniștea pre care sf. Iust negrăire o arată“. Dar carele din amȳendoȳi aceștia Iust a ȳis acesta este nearătată, se arată însă că Iust acesta despre carele ȳice Areopagitul a conșcris acestea, precum încheie Marele Maxim sholiastul Areopagitolui, care acestă carte acum nu se află, dar pȳote și însuși a aȳdit dela dumneȳdeșcul Iust, pre dumneȳdeșca pace numind-o negrăire“ (Dionisie cel întocmai cu Apostoliȳi de o vreme cu dînșii fiind).

Pavel cum că este rob și rob, pentru a nu întrista sufletele Colasenilor îi mângâie iarăși cu acest cuvânt dîcînd, cum că aceștia sînt împreună lucrători cu mine în mijlócele și în pricinile acelea, care aduc pre ómenî la împărăția lui Dumneđeű, adecă împreună cu mine lucréză întru propoveduirea Evangheliei și a credinței. În căt aceștia carî acum se împărtășesc împreună cu mine întru robie, aceștia se vor împărtăși împreună cu mine și în cerésca împărăție. Iar dumneđeescul Chrisostom așa a cetit dîcerea acésta, cum că umbros a arătat Pavel, că singurî aceștia erau din neamul Iudeilor, iar cei l-alți, ce erau împreună cu dînsul, erau din neamurî. Unind adecă dîcerea «aceștia singurî» cu dîcerea «aceștia fiind din tăerea împrejur» adecă cei ce erau din tăerea împrejur singurî aceștia, și în urmă dela alt început a cetit acesta: «Impreună lucrători întru împărăția lui Dumneđeű».

Cariî s'aũ făcut mie mângâere.

La acest cuvînt arată Pavel dóuë óre-care: una adecă, cum că el se afla în mari necazurî și în rele pătimirî, și în alta încă, că Apostoliî cei de mai sus numiți erau óre-cariî mari, pentru-că s'a fost făcut mângâere unuia marelui Pavel. Veđi însă, o cetitoriule, că hristianul carele mângâe pre cei ce se află în închisorî și în legăturî, acela se propoveduește că este pârtaș al împărăției cerîurilor, căci și aceștia, ce aũ mângâiat pre Pavel întru legăturile lui mai sus i-a propoveduit însuși Pavel pârtași ai împărăției cerîurilor; pentru acésta se cuvine hristianî sã pórte de grijă pentru aceia, ce pătinesc rěu pentru Christos, și sã-i mângâe cu cuvîntul și cu lucrul și cu slujbele.

12. Vě uréză pre voi Epafras, cel dintre voi, rob al lui Christos.

Și la începutul scrisoreî și acum iarăși recomanduește Colasenilor la sfîrșit și laudă pre Epafras acesta dumneđeescul Pavel și ca pre un compatriot și ca pre unul ce iubește pre ei, sã-l iubescă pre el asemenea și ei și cu dulcétă sã asculte învătătura ce-i învață, căci a fi cinstit și respectarisit învătătóru, acésta se face folos ucenicilor, pentru-că din respectarisirea acestuîa se supun și ascultă cuvintele lui. Și mare laudă este a se numi Epafras acesta rob a lui Christos. Decî dîce că unul ca acesta este slavă vóuě Colasenilor, fiind-că dela voi s'a născut și a înflorit.

Tot-de-una nevoindu-se pentru voi întru rugăciunî.

Epafras, dîce, nu prost se rógă pentru voi, ci se nevoește și tremură pentru mântuirea vóstră, și nu numai acum se nevoește pentru voi întru rugăciunî, ci și tot-de-una.

Ca sã stați depliniți.

Cu acest cuvînt Pavel atinge pre Colasenî arătînd cum că sînt nedepliniți, că șchiopătau în dogma cea rea, cea despre angheli și fiind-că se pôte a fi cine-va deplinit, dar a nu sta în deplinătatea acésta, precum de pildă când știe cine-va tóte și este deplinit întru cunoștința, dar prin fapte nu stă cu a-deverire întru cunoștința acésta, pentru acésta ȃice Pavel că se nevoește întru rugăciuni Epafras al vostru, pentru ca să stați voi depliniți și întru cunoștința dogmelor credinței, adecă și în viața cea îmbunătățită și în fapte.

Și împliniți întru tóte voea lui Dumneđeū.

Adecă pentru a nu face altă voe, facă numai pre a lui Dumneđeū, că acésta însemnéză ȃicerea ca să fiți împliniți și desăvirșiți; arată însă cu acest cuvînt Pavel cum că Colasenii, unele vroințe ale lui Dumneđeū le săvirșeau, iar alta nu săvirșeau. Și pentru acésta aveau trebuința a fi depliniți întru acésta și desăvirșiți, adecă ca tot-de-una și pretutindenea să facă numai voea lui Dumneđeū.

13. Că mărturisesc pentru el, cum că multă rîvnă are pentru voi și pentru cei ce sînt în Laodichia și pentru cei ce sînt în Ierapole.

Amëndouē cele ce le ȃice aicea Pavel că le avea Epafras sînt covirșitoare, căci și rāvna, ȃice, el o are și rāvna multă pentru voi și pentru Laodicheni și pentru Ierapoliteni. Și recomanduește cu aceste cuvinte pre Epafras hristianilor celor din Laodichia și celor din Ierapole, pentru-că cetindu-le trimiteria acésta la Colasenî, negreșit ar fi auȃit pentru Epafras și Laodicheni și Ierapoliteni¹⁾.

14. Vē uréză pre voi Luca doftorul și iubitul.

Luca acesta este evanghelistul a căruia laudă este mare a fi iubit de minunatul Pavel. Și nu a pus pre Luca în urmă pentru ca să-l micșoreze, ci pentru ca să respectarisescă pre Epafras între compatrioții lui, de acésta pre acela l'a pus întăiu și pre Luca în urmă. Să putea întempla însă să fi fost și alți Apostoli din cei 70 care să se fi numit cu acestăș nume al lui Luca²⁾.

Și Dima.

Fîind-că, precum se vede, Dima încă nu a fost lăsat învățatura lui Pavel, pentru acésta împreună îl numără aicea Pavel cu cea-l-alți Apostoli. Că în urmă acesta a părăsit pre Pavel și a iubit odihnele vécului acestuia: «Că Dima, ȃice, m'a pă-

1) Însemnéză, că dupre Teodorit cetățile Colasenilor și ale Laodichiei și ale Ierapoliei sînt aprópe unele de altele, tus trele aflându-se în Frighia.

2) Însemnéză, că Luca singur a rămas cu Pavel în Roma, precum însuși Pavel o ȃice: „Luca este singur cu mine“ (Timot. IV, 11).

răsit, iubind vécul acesta și s'a dus în Tesalonic» (II Timot. IV, 10). De aicea însă se arată, dupre Teodorit, că cea mai du-pre urmă Trimitere decât tóte este cea a dóua către Timotei.

15. Imbrățișați pre frații cei ce sînt în Laodichia.

Veđi, ó cetitoriule, cum împreună lipește Pavel aicea pre Colasenii cu Laodichenii și îi unește pre ei prin imbrățișare.

Și pre Nimfan și pre biserica cea din casa lui.

Mare era Nimfan acesta, pentru-că tótă casa sa avea în lăuntru credincioși hristiani, în cât și a se numi biserică de Pavel și pentru pricina acésta face har Apostolul și îl hiritisește cu osebită orație decât pre alții. Inșă acésta o face Pavel de-l hiritisește pre el deosebii, pentru ca să îndemne și pre ceia-l-alți hristiani a urma buna cinstire de Dumneđeú și fapta bună a lui Nimfan, de voesc și ei a se cinsti și a se hiritisi de Pavel cu deosebit chip.

16. Și când se va ceti la voi Trimiterea, faceți să se cetască și în biserica Laodichenilor, și cea din Laodichia ca și voi să o cetiți.

Eú socotesc că aú fost óre-care cuvinte în Trimiterea acésta, care era de nevoe a le auđi și Laodichenii. Și iarăși că multe aú fost scrise în cea trimisă către Laodichenii, care trebuia să le audă și Colasenii aceștia, căci mai mult folos se face când alții se prihănesc, iar ceia-l-alți cunosc greșalele sale prin prihănirea acelora și se îndreptéză, decât când să prihănesc de a dreptul cei ce greșesc. «Bătându-se stricătorul cel neînțelept mai înțelept se va face» (Pild. XIX, 25)¹⁾. Care însă este Epistolia cea din Laodichia trimisă? Este cea întâia către Timotei, că acésta s'a scris din Laodichia și s'a trimis către Timotei²⁾. Unii însă, adecă Fotie și Teodorit, ăic că Epistolia este, care o aú trimis Laodichenii către Pavel. Și înlăuntru într'insa urméză a fi dupre Teodorit, că Laodichenii să fi prihănind cele ce se făceau în Colase, saú că și înșiși Laodichenii să fi avut aceleași ereticești cugetări de o potrivă cu Colasenii.

17. Și spuneți lui Arhip.

Pentru ce pricină nu a scris Pavel osebită epistolie către Arhip acesta, ci prin acésta și pre acela îl sfătúește? Póte că

---

¹⁾ Inseși acestea le ăice și Fotie, pentru care scrie Pavel Colasenilor să trimită Epistolia acésta la Laodichenii ca să se cetască și acolo. Insemnézá însă, că Epistolia lui Pavel cea adusă către Laodichenii, este neadevérată și ca pre o minciunosă o a lepădat sf. Icumenie cu sobor al șeptelea întru a șasea practică a sa.

²⁾ Veđi suptînsemnarea la Cap. II, stih 1, al acesteii către Colasenii, de trebuință fiind la acésta ăicere.

va fi fost bărbat cu pricepere și că de puțină aducere aminte numai avea trebuință și nu de scrisori osebite ale lui Pavel¹⁾, «că dă pricină, dice, înțeleptului și mai înțelept va fi» (Pild. IX, 8). Și iarăși: «Simțirea însă la cei înțelepți e lesniciósă» (Pild. IV, 7).

Veđi slujba care o ai luat întru Domnul, ca să o împlinești.

Cuvîntul acesta ce ăice Pavel la multe locuri adecă «veđi și vedeți» este un cuvînt ce înspăimînteză și aduce pre cei ce îl aud la luarea aminte și la propăzire. Vedeți a nu fi vre unul furându-vă pre voi (Col. II, 8). Vedeți dar cum cu amăruntul să umblați (Efes. V, 15). Vedeți căniî, vedeți pre răii lucrători, vedeți tăerea (tij. III, 2). Și iarăși: «Vedeți nu cumva stăpînirea vóstră acésta să se facă împedecare celor ce sînt neputincioși» (I Cor. VIII, 9). Așa și aicea aduce Apostolul pre Arhip la luare aminte și la pază, fiind-că îi ăice: «Veđi bine și i-a aminte, o Arhip, ca să împlinești lucrul și slujba ce o ai luat întru Domnul, adecă prin Domnul, căci Domnul este carele a dat ție lucrul acesta și nu eú. Dar care era lucrul și slujba lui Arhip? Era a provedea și mai înainte a purta grijă de Colasenî. ăicend însă Apostolul acésta «întru Domnul» două lucruri formălueste: unul adecă, căci face pre Arhip să fie mai grijiliú și mai osîrdnic spre a împlini lucrul seú, fiind-că acesta este stăpânesc și dumneđeesc. Și altul încă, căci face și pre Colasenî a se supune lui Arhip, fiind-că lui i s'a încredințat dela Dumneđeú epistasia acestora, și ca se ăic mai scurt, pentru acésta scria Apostolul Colasenilor să ăică acestea lui Arhip, ca când îi cértă pre ei Arhip, că nu umblă bine, să nu pótă a-l prihăni ei ca pre un amar și aspru, știind ei mai înainte porunca cea de acest-fel, care înșiși ei cu gura lor o aú vestit lui Arhip. Pentru a le astupa dar gura Colasenilor Pavel, pentru acésta cu un metod ca acesta scrie lor să spue lui Arhip porunca lui, căci dupre alt chip, nu cuviincios lucru ar fi fost ca ucenicii Colasenî, care se învață să sfātuescă și să poruncescă lui Arhip învățătorului lor.

18. Imbrățișarea cu mîna mea a lui Pavel.

Acésta este semnul curățeniei și al iubirei dumneđeescului Pavel către ucenicii seî, fiind-că însuși cu sfîntă mîna sa scria imbrățișarea și sărutarea întru tóte epistoliile sale, pentru ca să

¹⁾ Iar Fotie ăice, cum că Arhip acesta póte să fi fost episcop și să fi avut în mîna sa slujba de suflete. Teodorit însă adauge, că acesta nu a fost învățator al Laodichiei, precum óre-carî aú înțeles, ci al Colasenilor, pentru-că Arhip locuia în Colase, fiind-că și Pavel împreună îl număra pre el cu Filimon în Epistolia cea către Filimon, la stih 2, iar Filimon locuia în Colase.

vadă ceî ce luaŭ epistoliile slovele cele de însăși mîna lui Pavel scrise și să se împătîmescă spre acelea cu ôre-care patimă de dragoste. Iar la Teofilact nu știŭ cum lipsește din epistolia acêta îmbrățișarea acêta a lui Pavel. Iar îmbrățișare saŭ sîrutare (saŭ hiritisire) de însași mîna lui Pavel este sfîrșitul Epistoliei acestea care se scrie mai jos unde ȃice: «Darul fie cu voi, amin», precum ȃice Teodorit, care este în loc de «fiți sănătoși», ce obicînuim noi acum a scrie la sfîrșitul scrisorilor.

Aduceți vĕ aminte de legăturile mele.

Pomeniți-mĕ, ȃice, tot-de-una, fraților, pre mine legatul și osinditul Pavel, carele mĕ aflŭ în temniță. Și mare mîngăere a fost la necazurile Colasenilor a'și aduce ei aminte de legatul Pavel, de carele era în temniță. Insuși acêta o ȃice și Fotie tîlcuind ȃicerea acêta. Iar Teodorit ȃice, că ȃicerea: «aduceți-vĕ aminte de legăturile mele», este în loc de: rîvniți-le și urmăriți legăturile mele, și cele întristătore, ce cad asupra-vĕ, suferiți-le cu răbdare.

Darul fie cu voi; amin.

Cînd ȃice dumnezeescul Pavel: darul lui Dumnezeu este cu voi și în necazuri de vĕ aflați și legături de purtați și orî-ce altă pătîmiți nu vĕ veți birui fiind-că și însăși acêta de a pătîmi necazuri și a purta legături, lucru al darului este și mai ales și dar dela Christos este acêta. «Că nouĕ, ȃice, ni s'a dăruit pentru Christos nu numai a crede întru el, ci și a pătîmi pentru dînsul» (Filip. I, 29). Și iarăși: «Deci Apostolii mergeau bucurîndu-se dela fața adunărei că pentru numele lui Christos s'aŭ învrednicit a se necinsti» (Fapt. V, 41). Veți hristianule, că a se ocări cine-va și a se bate pentru Christos este cinste și vrednicie! Și cu adevĕrat mare vrednicie este acêta. Și, o! de ne-am învrednici și noi nevrednicii de dumnezeescul dar întru necazurile nôstre, ca fiind-că acest dar ține și întărește pre neputința nôstră, necazurile nôstre ce le suferim să fie spre folosul nostru, pentru-că storc și supțiează multa grăsimia păcatelor nôstre, spre slava Tatălui și a Fiului și a Sfîntului Duh, căruia slava fie în vécurile vécurilor; amin.

Epistolia acêta către Colaseni s'a scris din Roma prin Tihic și Onisim.

Tomul al doilea s'a sfîrșit în 29 a lunei lui Mai 1846.

